

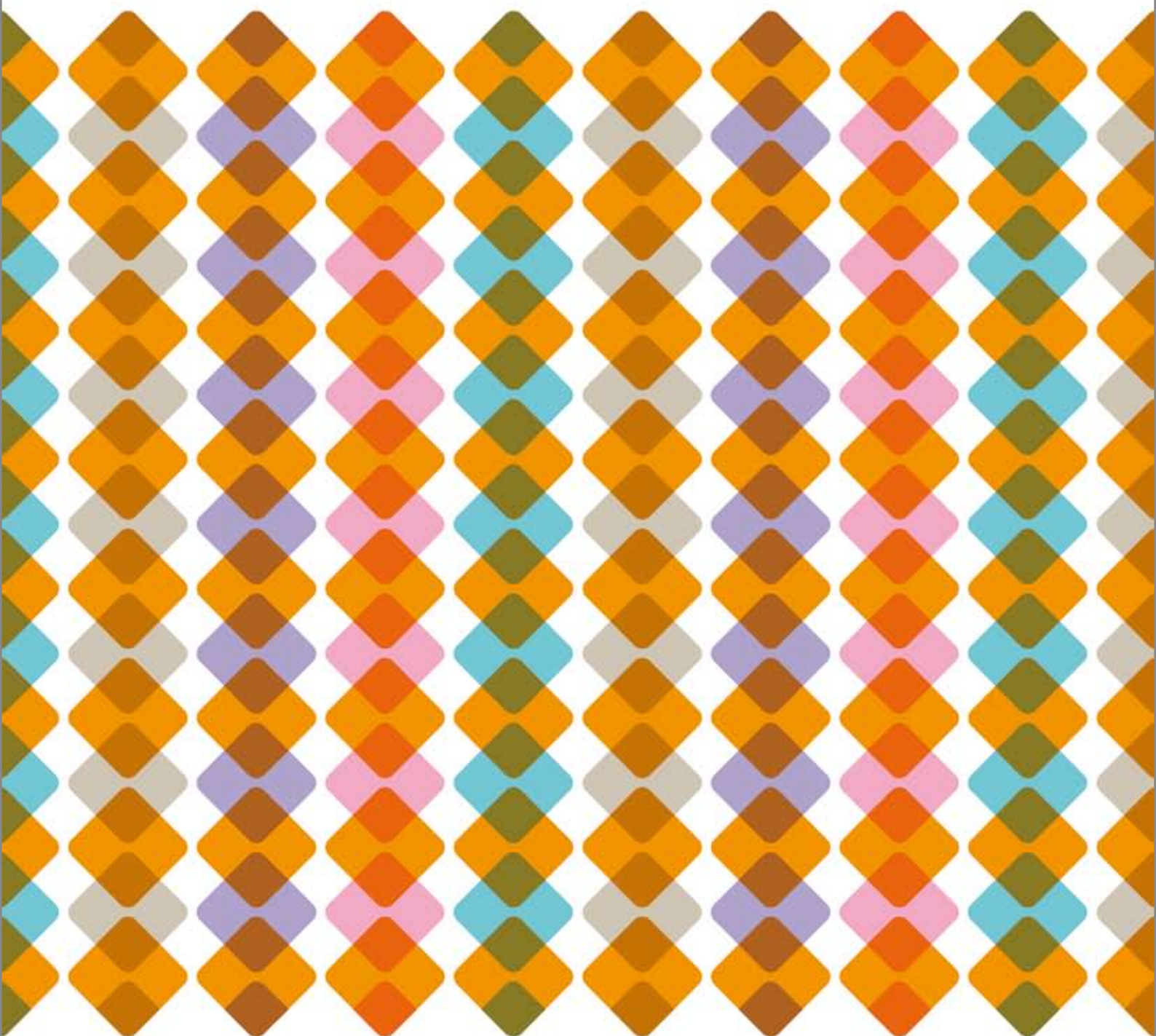
Actieplan Participatie in onderzoek en actie

Suzanne Meijer, Hanneke de Graaf, Ine Vanwesenbeeck, Jos Poelman

SEKS

onder je 25^e

SOAIDS

Actieplan Participatie in onderzoek en actie

SEKS

onder je 25^e

VOORWOORD

Voor u ligt het actieplan *Seks onder je 25^e*. Dit actieplan is gericht op het behoud en de verbetering van de seksuele gezondheid van jongeren. Het geeft aan wat de komende jaren te gebeuren staat op dit gebied.

Het actieplan heeft twee voedingsbronnen. Aan de ene kant de jongeren die antwoord hebben gegeven op vragen over hoe ze denken en doen op het gebied van relaties en seksualiteit, beschreven in het onderzoeksboek *Seks onder je 25^e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2005*. Aan de andere kant vormt de inbreng van een groot aantal partijen die een (professionele) band hebben met jongeren en seksualiteit een belangrijk fundament: gezondheidsbevorderende instellingen zoals GGD-en, landelijke instellingen, universiteiten en onderzoeksinstituten, jongeren zelf en organisaties die jongeren vertegenwoordigen, (jongeren) media en andere private partijen. In totaal ruim 40 belanghebbenden.

Op basis van hun expertise, de vragen en lacunes die zij signaleerden, konden ze vanaf de start van het project aangeven wat zij graag wilden weten van jongeren en seksuele gezondheid om hun werkzaamheden te verbeteren. Vervolgens hebben deze partijen op basis van de onderzoeksresultaten een individueel actieplan ontwikkeld. Hierbij wordt aangegeven in hoeverre volgens de belanghebbenden het huidige beleid en de bestaande voorlichting en voorzieningen zouden moeten worden aangescherpt, voor welke groepen jongeren nieuwe interventies moeten worden ontwikkeld en welke interventies verder moeten worden geïmplementeerd. Ook wordt in het plan het belang benadrukt van onderzoek naar effecten van interventies en vervolgonderzoek gericht op verdere aandacht voor nog onvoldoende opgehelderde onderzoeksterreinen.

Het inleidende hoofdstuk beschrijft wat er in het project *Seks onder je 25^e* onder Participatory Action research wordt verstaan en hoe het proces van participatie in onderzoek en actie vorm heeft gekregen. Ook wordt aandacht besteed aan de reactie van pers en politiek op het project *Seks onder je 25^e*. De door de betrokken partijen genoemde belangrijkste aandachtsgebieden voor actie zijn het onderwerp van hoofdstuk drie. Hoofdstuk vier gaat in op de samenwerking van private en publieke partijen in het project *Seks onder je 25^e*. Hoofdstuk vijf beschrijft aandachtpunten die van belang zijn voor een succesvolle implementatie en monitoring van het actieplan, zodat we over een vijftal jaren uitspraken kunnen doen over de bijdrage die het actieplan heeft geleverd aan de verbetering van de seksuele gezondheid van jongeren.

Voor de totstandkoming van het actieplan gaat onze dank uit naar de inspirerende, constructieve bijdragen van alle partijen tijdens het gehele proces.

Onze dank gaat ook uit naar Wageningen Universiteit voor advisering gedurende het gehele traject. Tot slot bedanken wij ZonMw, die voor het grootste gedeelte dit project financieel mogelijk heeft gemaakt en SSL Healthcare en Glaxo Smith Kline die een aanvullende financiële bijdrage hebben geleverd.

Met de presentatie van het actieplan ontstaat een nieuwe fase: die van afstemming, signalering van lacunes en de aanpak hiervan. Soa Aids Nederland en de Rutgers Nisso Groep zullen hierbij een coördinerende rol hebben.

Ton Coenen, *directeur Soa Aids Nederland*

Actieplan / Seks onder je 25^e

Participatie in onderzoek en actie

INHOUDSOPGAVE

1 / Introductie	05
2 / Seks onder je 25^e als Participatory Action Research	07
2.1 Participatory Action Research	07
2.2 Het proces van participatie in onderzoek en actie in <i>Seks onder je 25^e</i>	08
2.3 Veel aandacht in pers voor <i>Seks onder je 25^e</i>	11
2.4 Politieke steun voor <i>Seks onder je 25^e</i>	11
3 / Stakeholder acties op basis van de onderzoeksresultaten	13
3.1 De belangrijkste aandachtsgebieden voor actie	13
3.2 De belangrijkste aandachtspunten in de actieplannen	13
a. Gebruik voor agendasetting en beleidsonderbouwing en ontwikkeling	13
b. Gebruik voor aanpassen of initiëren van interventies	14
c. Gebruik als basis voor (vervolg) onderzoek	17
4 / Privaat - publieke samenwerking	19
5 / De toekomst: Implementatie van het actieplan en evaluatie van de opbrengst.	21
6 / Bijlagen	23
Bijlage 1: Stakeholders in wenseninventarisatie	23
Bijlage 2: Wenseninventarisatie	25
Bijlage 3: Concepten in vragenlijst	49
Bijlage 4: Deelnemende GGD-en	59
Bijlage 5: Actieplanformat	61
Bijlage 6: Overzicht actieplannen	65

Colofon

‘Actieplan Seks onder je 25^e: Participatie in onderzoek en actie’
is een uitgave van Soa Aids Nederland.

Vormgeving: Peter te Bos

Opmaak: Rineke Kosten

© 2005 Soa Aids Nederland/ Rutgers Nisso Groep.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevens-
bestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze,
het zij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen,
of op enig ander manier, zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de belanghebbende.

Actieplan / Seks onder je 25^e

Participatie in onderzoek en actie

I / INTRODUCTIE

In 1995 werd voor het laatst een onderzoek uitgevoerd naar de seksuele gezondheid van jongeren: 'Jeugd en Seks 1995'. Tien jaar later zijn nieuwe gegevens beschikbaar over hoe het er nu voor staat met de jongeren op seksueel gebied. In juli 2003 is het project *Seks onder je 25^e* gestart, dat in december 2005 heeft geresulteerd in een onderzoeksboek en een hierop gebaseerde aanzet tot een gezamenlijk actieplan, dat de komende vijf jaren verder vorm zal krijgen en worden uitgevoerd.

Het project *Seks onder je 25^e* is opgezet als een 'Participatory Action Research'. Dit actieplanrapport geeft inzicht in een dynamisch proces waarin vele verschillende partijen gedurende tweeëneenhalf jaar een rol hebben gespeeld in relatie tot het onderzoek en actie. Mensen in het veld die een professionele band hebben met jongeren en seksualiteit, hebben aangegeven welke informatie ze nodig hebben om hun werkzaamheden op het gebied van jongeren en seksuele gezondheid te verbeteren. Jongeren hebben antwoord gegeven op vragen over hoe ze denken en wat ze doen op het gebied van relaties en seksualiteit. Het onderzoeksboek '*Seks onder je 25^e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2005*' en de dynamiek die tussen vele partijen ontstaan is, leggen de basis voor een nieuwe fase. Hierbij gaat het om het aanscherpen van het huidige beleid en van bestaande voorlichting en voorzieningen, het ontwikkelen van nieuwe interventies, het verder implementeren van (potentieel) succesvolle interventies en het uitvoeren van onderzoek om effecten te toetsen en nog onvoldoende opgehelderde onderzoeksterreinen verdere aandacht te geven.

Actieplan / Seks onder je 25^e

Participatie in onderzoek en actie

2 / SEKS ONDER JE 25E ALS PARTICIPATORY ACTION RESEARCH

2.1 Participatory Action Research

De opzet van het project *Seks onder je 25^e* is gebaseerd op de principes van Participatory Action Research. Wat is Participatory Action Research? Koelen en Van den Ban (2004)¹ beschrijven actieonderzoek als een proces dat start met een algemeen idee dat verbetering of verandering van een specifieke situatie gewenst is. Het onderzoek richt zich op het analyseren van een situatie en de voorkomende problemen, het vinden van oplossingen om de problemen aan te pakken en mogelijkheden aan te dragen om die oplossingen in actie om te zetten. De resultaten van onderzoek worden direct betrokken bij het nemen van beslissingen ten aanzien van de probleemsituatie. Het onderzoek is bedoeld om actie te stimuleren en richting te geven. Participatory Action Research is een speciale vorm van actieonderzoek. Hierbij werken de onderzoekers samen met allerlei andere partijen, waaronder leden van de doelgroep. McTaggart (1991)² beschrijft een aantal voorwaarden voor participatie in onderzoek:

- ▶ partijen hebben een rol bij de agendasetting van het onderzoek;
- ▶ partijen participeren in de dataverzameling en analyses;
- ▶ partijen oefenen controle uit over het gebruik van de uitkomsten en het proces als geheel.

Participatie in onderzoek stimuleert volgens McTaggart (1991) *ownership* van kennis en *commitment* ten aanzien van de verbetering van de praktijk.

In *Seks onder je 25^e* stond weliswaar vast dat het onderzoek gericht moest zijn op het verkrijgen van inzichten in de seksuele gezondheid van jongeren, voor de concrete invulling werd beroep gedaan op de inbreng van een grote groep van belanghebbenden in het veld van jongeren en seksualiteit. Op basis van hun expertise, hun vragen en de lacunes die zij in hun werk signaleerden, konden zij aangeven wat ze graag wilden weten van jongeren en hun seksuele gezondheid om hun werkzaamheden beter te kunnen onderbouwen.

Door al die verschillende partijen vanaf de start te betrekken, werden voorwaarden geschapen voor het creëren van *ownership* ten aanzien van het onderzoek en *commitment* ten aanzien van verdere actie op basis van het onderzoek.

¹ Koelen, M.A. en Van den Ban, A.W. (2004). *Health Education and Health Promotion*. Wageningen: Wageningen Academic Publishers.

² McTaggart, R. (1991). *Principles for Participatory Action Research*. *Adult Education Quarterly*, 41 (3), 168-187.

2.2 Het proces van participatie in onderzoek en actie in Seks onder je 25^e

Een mix aan activiteiten droeg bij aan het creëren van betrokkenheid bij de verschillende partners. Hieronder in chronologische volgorde de belangrijkste stappen in het proces:

A. FORMATIE VAN EEN PROJECTGROEP. De coördinatie en eindverantwoordelijkheid van het project was in handen van Soa Aids Nederland, de verantwoordelijkheid voor de uitvoer van het onderzoeksdeel lag bij de Rutgers Nisso Groep. Het project voltrok zich in een intensieve samenwerking gebaseerd op een grote mate van wederzijdse afstemming en uitwisseling.

B. SELECTIE VAN 'STAKEHOLDERS'. Op basis van de bestaande netwerken en via de sneeuwbal methode werd een grote, brede groep van belanghebbende partijen (stakeholders) geselecteerd. Met deze partijen werd contact gezocht en nagegaan of ze betrokken wilden worden bij het onderzoek. En er werden afspraken gemaakt voor gesprekken/ interviews over de vraag waar het onderzoek zich op zou moeten richten (zie bijlage 1: Stakeholders in wenseninventarisatie).

C. WENSENINVENTARISATIE. Door middel van de interviews werd met ruim 40 verschillende partijen over het onderzoek gesproken. Uitgangspunt daarbij was te inventariseren welke wensen partijen hadden met betrekking tot onderzoeksgegevens over jongeren en hun seksuele gezondheid of welke problemen partijen in hun praktijk tegen komen als het gaat om jongeren en seksualiteit.

De groep van stakeholders bestond uit organisaties die zich bezighouden met gezondheidsbevordering, jongeren, jongerenmedia en commerciële partijen. Aan de stakeholders is tijdens de eerste ronde interviews ook gevraagd onder welke subgroepen het zinvol zou zijn een aanvullend kwalitatief onderzoek uit te voeren (zie bijlage 2: Wenseninventarisatie). De interviewschema's zijn voorgelegd aan een selectie uit de groep van stakeholder organisaties.

D. ONTWIKKELING VAN DE VRAGENLIJST. De vragenlijst werd ontwikkeld op basis van literatuuronderzoek, eerder onderzoek over het thema jongeren en seksualiteit en de wensen van de stakeholders. In de bijlage (3: Concepten in vragenlijst) is te zien welke vragen of thema's door de stakeholders werden aangedragen. In het overzicht is tevens te zien welke thema's in een onderzoek zonder stakeholderconsultatie minder of niet aan de orde zouden zijn gekomen. Voorbeelden daarvan zijn: mediagebruik en gebruik van verschillende andere typen informatiebronnen, motieven voor anticonceptiegebruik, soa- en hiv- testgedrag, partnerkeuze.

E. FEEDBACKRONDES OP VRAGENLIJST. Een ruime selectie van stakeholders werd gevraagd mee te lezen en feedback te geven in verschillende stadia van de vragenlijstontwikkeling.

F. WERVING VAN GGD-EN. Een 26-tal GGD-en werd benaderd voor het uitvoeren van het onderzoek op scholen (jongeren van 12-18 jaar) en via de Gemeentelijke Basis Administratie (jongeren van 17-25 jaar). In de meeste gevallen werd het eerste contact gelegd met de afdeling epidemiologie. De reden hiervoor was dat de meest tijdrovende taak voor de GGD, het trekken van een steekproef uit de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA), door de epidemioloog wordt uitgevoerd.

Voor veel GGD-en was het onderzoek doen via een steekproef uit de GBA in opdracht van derden (in dit geval Soa Aids Nederland en de Rutgers Nisso Groep) een nieuwe situatie. Opvallend was daarom het grote aantal GGD-en dat bereid was mee te werken; 23 (zie bijlage 4: Deelnemende GGD-en). Het belang van grootschalig, landelijk en representatief onderzoek over het thema jongeren en seksualiteit, was voor vele GGD-en een doorslaggevende reden om te participeren in het project. Werkdruk of twijfels over het thema van onderzoek, was voor de drie overige GGD-en reden om niet mee te doen. Een viertal GGD-en greep de kans aan om ook in hun eigen regio uitgebreider onderzoek uit te voeren, door een groter aantal jongeren dan voor het landelijk onderzoek noodzakelijk te benaderen.

G. INFORMATIE VIA NIEUWSBRIEVEN. Gedurende het project werd op een tweetal momenten een nieuwsbrief verstuurd waarmee stakeholders en andere geïnteresseerden op de hoogte werden gehouden van de stand van zaken van het onderzoek en de planning van vervolgactiviteiten.

H. INVENTARISATIE VAN ONDERZOEKSUITKOMSTEN EN IMPLICATIES. Na afloop van de dataverzameling onder de jongeren werd een tweede ronde interviews gehouden onder de stakeholders. Deze gesprekken werden meestal per telefoon gehouden, in een enkel geval beantwoordden stakeholders de vragen per e-mail. Voorafgaand aan de interviews werd de stakeholders de gelegenheid geboden om de elektronische vragenlijst, die inmiddels was afgenomen onder de jongeren, in te zien.

Het doel van de gesprekken was te achterhalen wat de verschillende partijen op basis van inzicht in de aan jongeren gestelde vragen, graag aan onderzoeksuitkomsten zouden willen hebben. Daarnaast werd gevraagd hoe de organisaties die gegevens zouden gaan gebruiken. De door de partijen geformuleerde onderzoeksvragen werden gebruikt om de keuze van analyses uit het databestand mede te bepalen. Naast aandacht voor die verschillende thema's door alle hoofdstukken van het onderzoeksboek heen is er voor gekozen de vragen ook nog extra op te nemen in een apart hoofdstuk. In hoofdstuk acht van het onderzoeksboek kunnen partijen de vragen die ze gesteld hebben en de antwoorden daarop terugvinden.

I. WEBSITE WWW.SEKSONDERJE25E.NL. Direct na de eerste werkconferentie werd er voor stakeholders en andere geïnteresseerden een speciale site **www.seksonderje25e.nl** geopend. Op deze site vindt men naast de resultaten informatie over: achtergronden en een beschrijving van het project, de onderzoeksopzet, de eerste resultaten, planning en partners. Stakeholders en anderen geïnteresseerden konden per e-mail vragen stellen aan het projectteam.

J. EERSTE WERKCONFERENTIE SEKS ONDER JE 25^e. Op 17 maart 2005 werden de eerste onderzoeksresultaten gepresenteerd aan een groep van ca 200 stakeholders en geïnteresseerden tijdens de eerste werkconferentie *Seks onder je 25^e*. Volgend op de presentatie vond er een uitwisseling plaats in werkgroepen tussen alle stakeholders en geïnteresseerden. Bij de indeling van de werkgroepen was gestreefd naar een mix van verschillende typen partijen in elke groep; onderzoekers, mensen werkzaam bij verschillende jongerenmedia, GGD-medewerkers en vertegenwoordigers van gezondheidsbevorderende instellingen.

De deelnemers bespraken eerst de gepresenteerde resultaten. Vervolgens identificeerden ze nieuwe onderzoeksvragen of nadere analyses van de gepresenteerde data waaraan men nog behoefte had om goede voorlichtingsstrategieën te kunnen ontwikkelen. Deze onderzoeksvragen en -antwoorden zijn, samen met de vragen die uit de individuele interviews met de stakeholders naar boven kwamen, opgenomen in het onderzoeksboek.

K. FEEDBACK OP MAAT. In de aanloop naar de tweede werkconferentie ontvingen de stakeholders een persoonlijk overzicht van hun eigen inbreng in het onderzoeksproces. In het overzicht was opgenomen: (1) welke wensen ze hadden aangegeven bij de start van het project, (2) aan welke onderzoeksuitkomsten ze behoefte hadden, (3) welke activiteiten ze eventueel op basis van het onderzoek zouden gaan ondernemen en (4) wie daarbij hun samenwerkingspartners zouden zijn.

De feedback was bedoeld om partijen te stimuleren alvast hun gedachten te laten gaan over de wijze waarop ze zelf de onderzoeksresultaten zouden kunnen inzetten. Naast de feedback ontvingen de partijen gelijktijdig een concept format voor een eigen actieplan.

L. VOORBEREIDING VAN STAKEHOLDERS OP TWEDE WERKCONFERENTIE. Ter voorbereiding van de tweede werkconferentie ontvingen de deelnemers aan deze conferentie een week van tevoren de onderzoeksresultaten via e-mail. Enkele dagen later werd ook de pers op de hoogte gesteld van de nu volledige onderzoeksrapportage. Via de website **www.seksonderje25e.nl** kon iedereen kennis nemen van de definitieve uitkomsten van het onderzoek.

M. TWEDE WERKCONFERENTIE SEKS ONDER JE 25^e. Op 15 september 2005 vond de werkconferentie plaats waarin alle resultaten van het onderzoek werden gepresenteerd. Een 90-tal belanghebbenden was aanwezig

bij deze bijeenkomst die als doel had gezamenlijk de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek te bepalen en de daaruit volgende noodzakelijke aandachtspunten voor actie te formuleren.

De conferentiedeelnemers waren opgedeeld in een vijftal werkgroepen naar type werkzaamheden:

- ▶ Organisaties gericht op een bepaald thema of een bepaalde doelgroep zoals Schorer, Pharos, Forum en Yoesuf;
- ▶ Jongeren en jongerenmedia (waaronder Radio 538, Fancy);
- ▶ Centra voor Seksuele Gezondheid (oa abortushulpverlening), Fiom en anderen;
- ▶ Gezondheidsbevorderende instellingen die zich richten op seksuele gezondheid: Soa Aids Nederland, Rutgers Nisso Groep, NIGZ, SSL Healthcare (Durex), GSK, GGD Rotterdam en GGD Amsterdam en onderzoeksinstituten: TNO, Universiteit Maastricht, Universiteit Wageningen en Universiteit Leiden;
- ▶ Regionale GGD-en.

In de werkgroepen vond een brainstorm plaats over de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek. Op basis daarvan werd in elke werkgroep een 10-tal belangrijkste uitkomsten geselecteerd. Hiernaast werden door de deelnemers aandachtspunten voor actie geformuleerd. Over het algemeen genomen, werd door de verschillende stakeholders herkend dat er zeker ook veel winst is behaald met betrekking tot de seksuele gezondheid van jongeren in vergelijking met tien jaar geleden. Het behoud en de verdere ontwikkeling van die interventies die goed werken en evidence-based zijn, wordt dan ook belangrijk geacht.

De conferentie was ook bedoeld als stimulans voor alle betrokken partijen om hun eigen actieplan te gaan invullen. Ter illustratie presenteerde een drietal stakeholders hun eigen voorlopige actieplan. Ze hadden daarvoor het actieplanformat al ingevuld en presenteerden de wijze waarop zij de onderzoeksresultaten ter onderbouwing van hun werkzaamheden zouden gebruiken.

Een forum van een zestal experts uit verschillende deskundigheidsgebieden (GGD, Entertainment Educatie, Jongerenparticipatie, GVO, communicatiewetenschappen, condoomfabrikant) gaf feedback op de door alle aanwezigen in de werkgroepen geformuleerde actieprioriteiten. Ze gaven vanuit hun specifieke deskundigheid zowel mogelijkheden als onmogelijkheden, knelpunten en kansen aan:

Een belangrijke constatering was dat het vooral ook goed gaat met de seksuele gezondheid van jongeren in Nederland en dat we vooral moeten doorgaan met goede interventies (Herman Schaalma, Universiteit Maastricht). Onno de Zwart van de GGD Rotterdam vulde aan dat vooral moet worden doorgegaan met de implementatie van het effectieve lesprogramma Lang leve de Liefde. Verder constateerde hij dat het opvallend is dat er voor de groep ROC leerlingen niets bestaat. "We moeten vooral ook niet proberen te voorkomen dat lokaal initiatieven worden genomen", aldus Cees Leeuwis van Wageningen Universiteit. "Wel moeten we oppassen dat het wiel niet steeds opnieuw wordt uitgevonden". Martine Bouman (Entertainment & Education Development) onderstreepte het belang van een actief mediabeleid. "Met dit project hebben jullie goud in handen. Probeer samenwerking tot stand te brengen met media-professionals maar blijf wel zelf aan het roer". Choice afgevaardigde Caroline van Boheemen vestigde de aandacht op het belang van het betrekken van jongeren bij voorlichting aan jongeren. Ook sprak zij haar verbazing uit over de angst voor het thema seksualiteit in het basisonderwijs. Frans Smits van SSL Healthcare (Durex) constateerde dat voor communicatie met jongeren in de toekomst alleen nog maar gebruik gemaakt zal worden van de moderne media. "De folder is over bij Durex". Herman Schaalma sloot af met complimenten aan alle deelnemers voor de grote mate van betrokkenheid en de constructieve wijze waarop gesproken is tijdens de conferentie.

N. ONTWIKKELING VAN PERSOONLIJKE ACTIEPLANNEN. Volgend op de werkconferentie van 15 september kregen de verschillende stakeholders de gelegenheid hun eigen actieplan te formuleren op basis van een daarvoor ontwikkeld actieplanformat (zie bijlage 5: Actieplanformat). De partijen konden aangeven welke activiteiten ze rondom bepaalde belangrijke thema's of voor specifieke groepen of settings al ondernemen en wat ze op basis

van het onderzoek van plan zijn te gaan initiëren. Ook werd gevraagd het type gebruik van de onderzoeksresultaten te categoriseren:

1. *gebruiken als achtergrondinformatie, onderbouwing van activiteiten/programma's of artikelen;*
2. *gebruiken voor agendasetting (bijvoorbeeld input naar de GGD-en voor ontwikkeling van gezondheidsbeleid);*
3. *gebruiken voor beleidsontwikkeling eigen organisatie m.b.t. jongeren en seksuele gezondheid; ontwikkelen van beleid; bijsturen van beleid; heroverwegen/ herijken van beleid;*
4. *gebruiken voor aanpassing huidige voorlichtingsactiviteiten/voorzieningen;*
toetsing huidige voorlichtingsactiviteiten/voorzieningen;
bijsturen huidige voorlichtingsactiviteiten/voorzieningen;
herijken huidige voorlichtingsactiviteiten/voorzieningen;
5. *voor ontwikkeling nieuwe voorlichtingsactiviteiten/voorzieningen;*
6. *voor (vervolg)onderzoek;*
op basis van de dataset Seks onder je 25^e;
als vervolg op Seks onder je 25^e

2.3 Veel aandacht in pers voor Seks onder je 25^e

Op 17 maart 2005 werden tijdens de eerste werkconferentie de eerste resultaten van het onderzoek gepresenteerd. In de pers werd buitengewoon veel aandacht aan de gepresenteerde onderzoeksresultaten besteed. In alle (9) landelijke dagbladen breeduit en meestal royaal voorpagina nieuws; ongeveer 22 regionale kranten plaatsten een artikel (soms meerdere keren).

Op de tv werd er in zes programma's (waaronder het NOS journaal, RTL Nieuws en in de programma's B&W, 2 Vandaag) aandacht aan besteed; via de radio werd tien keer aandacht aan het onderzoek besteed. Ook na de presentatie van de definitieve resultaten in september was er -weliswaar minder dan de eerste keer- weer volop aandacht van de pers. Een achttal landelijke dagbladen rapporteerde óf in de krant óf online over de onderzoeksresultaten. Een zestal regionale kranten nam de nieuwsberichten over. In Zes tv-programma's en vijf radioprogramma's werd aandacht aan het onderzoek besteed.

2.4 Politieke steun voor Seks onder je 25^e

Tijdens de eerste werkconferentie op 17 maart was mevrouw Khadija Arib (PVDA) aanwezig en maakte van de gelegenheid gebruik een reactie te geven op de uitkomsten van het onderzoek. Mevrouw Arib vroeg door middel van een Kamervraag aan minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de heer Hans Hoogervorst om een standpunt te formuleren over het onderzoek en de implicaties ervan.

In zijn brief geeft de minister aan dat hij de voor de doelgroep jongeren via *Seks onder je 25^e* ingezette structuur op het gebied van seksuele gezondheid van jongeren toejuicht: onder coördinatie van Soa Aids Nederland en de Rutgers Nisso Groep wordt samen met andere partijen gewerkt aan een actieplan. Ook het feit dat niet alleen gezondheidsorganisaties zijn betrokken, maar ook samenwerking plaatsvindt met andere organisaties die de doelgroep jongeren op een specifieke manier kunnen bereiken, vindt de minister zeer gewenst. De minister geeft aan dat de gegevens een goede onderbouwing geven voor te ontwikkelen voorlichtingprogramma's en interventies gericht op het bevorderen van de seksuele gezondheid van jongeren. Ook geven de eerste voorlopig gepresenteerde data richting aan een onderzoeksagenda voor de toekomst, aldus minister Hoogervorst in zijn reactie op het project.

Op 30 maart vond in de Tweede Kamer het preventiedebat plaats in het Algemeen Overleg met de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Door de kamervraag van mevrouw Arib en alle aandacht in de landelijke pers ontstond, ondanks het feit dat het project niet geagendeerd stond, toch een debat over *Seks onder je 25^e* en wat de implicaties van het onderzoek voor het beleid van de minister zouden moeten zijn. De minister verwees in zijn antwoorden naar het op handen zijnde actieplan.

Actieplan / Seks onder je 25^e

Participatie in onderzoek en actie

3 / STAKEHOLDER ACTIES OP BASIS VAN DE ONDERZOEKSRESULTATEN

3.1 De belangrijkste aandachtsgebieden voor actie

Na de tweede werkconferentie ontvingen alle stakeholders het actieplanformat om in te vullen voor hun eigen organisatie. Ruim vijftientig partijen maakten van de gelegenheid gebruik om binnen de daarvoor gestelde termijn van enkele weken, op basis van de onderzoeksuitkomsten *Seks onder je 25^e* het format in te vullen. De belangrijkste aandachtsgebieden die de stakeholders in deze actieplannen opnamen als uitgangspunt voor specifieke aandacht, kwamen grotendeels overeen met de in de werkconferentie geformuleerde belangrijkste uitkomsten:

- ▶ Jonge starters;
- ▶ Laagopgeleiden;
- ▶ Allochtone doelgroepen;
- ▶ Homonegativiteit;
- ▶ School als belangrijke informatiebron;
- ▶ Rol van ouders en gezinsklimaat;
- ▶ Huisartsen als informatiekanaal voor (specifieke) groepen jongeren;
- ▶ Internet als belangrijk kanaal, voor informatie en contact (daten, chatten);
- ▶ Doorlopende lijn in voorlichting (4-18/25 jaar);
- ▶ Voorzieningen voor jongeren op het gebied van seksuele gezondheid;
- ▶ Media (televisie, tijdschriften, msn, sms);
- ▶ Informatiebehoefte, zoals hoe maak je seks leuker en lekkerder;
- ▶ Pil en condoomgebruik;
- ▶ Soa/hiv testen.

3.2 De belangrijkste aandachtspunten in de actieplannen

A. GEBRUIK VOOR AGENDASETTING EN BELEIDSONDERBOUWING EN ONTWIKKELING.

Verschillende partijen hebben in hun actieplan aangegeven in hoeverre ze het onderzoek gaan gebruiken voor agendasetting en beleidsontwikkeling binnen de eigen organisatie.

GGD-en geven aan dat de onderzoeksresultaten ingezet zullen worden om meer ruimte te reserveren in het beleid van de GGD voor seksuele gezondheid in brede zin. Interne afstemming wordt hierbij als een belangrijk aandachtspunt gezien. Een GGD verwijst specifiek naar beleidsontwikkeling van de afdeling JGZ.

Universiteit Leiden ziet in *Seks onder je 25^e* een aanleiding om samenwerking met meer verschillende partijen te gaan ontwikkelen. Voor het ministerie van VWS heeft het onderzoek vooral een functie in de onderbouwing van beleidsadvies en het beleidsmatig toetsen van preventieprogramma's. GGD Amsterdam zal het onderzoek inzetten voor de prioriteitsstelling binnen het beleid: welke groepen lopen de meeste risico's? Het NIGZ geeft aan gebaseerd op de onderzoeksuitkomsten vooral door te willen gaan met aandacht voor de door hen geselecteerde prioriteitsdoelgroepen. Soa Aids Nederland zal op basis van het onderzoek GGD-en gaan ondersteunen bij het ontwikkelen van hun regionale beleid gericht op jongeren en seksualiteit. Soa Aids Nederland zal tevens haar voorlichtingsbeleid gericht op de doelgroep ouders verder gaan ontwikkelen. De Rutgers Nisso Groep wil vooral professionals in diverse settings ondersteunen in de ontwikkeling van hun beleid.

B. GEBRUIK VOOR AANPASSEN OF INITIËREN VAN INTERVENTIES. Naast gebruik voor agendasetting en beleid, hebben partijen ook aangegeven hoe het onderzoek hen tot steun kan zijn voor het aanpassen van huidige activiteiten of het initiëren van nieuwe activiteiten.

In de bijlage (6: Overzicht actieplannen) is in het overzicht te zien welke type activiteiten en initiatieven de verschillende partijen nu al ondernemen, continueren of (op basis van het onderzoek) gaan initiëren. Een greep uit de veelheid van activiteiten, gericht op specifieke thema's of belangrijke settings, volgt hieronder:

1. Jonge starters: *Dit betreft jongeren die al op hun 13e of eerder hun eerste geslachtsgemeenschap hebben. Het blijkt dat onder deze groep jonge starters minder condoom- en pilgebruik bij de eerste geslachtsgemeenschap wordt gerapporteerd, lagere interactiecompetentie en meer ervaring met seksuele dwang. Meer laagopgeleide dan hoogopgeleide jongeren hebben hun eerste seksuele ervaring op jonge leeftijd.*

Uit de stakeholder-actieplannen blijkt dat het VMBO lespakket *Lang leve de Liefde*, bestemd voor het tweede en derde leerjaar, de belangrijkste bestaande en tevens evidence-based interventie is die zich richt op de jonge groep jongens en meisjes. Bijna alle GGD-en die een actieplan hebben ingevuld, geven aan met het pakket te (gaan) werken. Eén GGD wil het gat in de brugklas opvullen, waarin nog geen structurele voorlichting door middel van *Lang leve de Liefde* wordt gegeven door zelf iets voor die groep te ontwikkelen.

Diverse landelijke partijen waaronder Soa Aids Nederland, de Rutgers Nisso Groep en de Universiteiten Leiden en Maastricht richten zich op een herziening van het bestaande lespakket waarbij een verschuiving naar gebruik in het eerste jaar voorgesteld wordt. Een uitvloeisel van het overzicht verkregen door de actieplannen van zoveel verschillende stakeholders waaronder regionale organisaties zou kunnen zijn dat lokale behoeften en initiatieven worden opgevangen door landelijke partijen. De verschuiving die wordt voorgesteld van *Lang leve de Liefde* naar de eerste en tweede klas kan dan bijvoorbeeld de GGD-en ten goede komen.

Naast de aandacht voor seksualiteit en veilig vrijen in het voorgezet onderwijs, zijn er ook diverse initiatieven die zich richten op het basisonderwijs. Het NIGZ coördineert het project RESET dat tot doel heeft het lespakket *Relaties en Seksualiteit* voor het basisonderwijs landelijk te implementeren. Een effectevaluatie van het lesprogramma zou door verschillende partijen toegejuicht worden en aansluiten bij de behoefte die in brede zin bestaat om meer evidence-based te werken. Diverse GGD-en geven aan zich meer te willen gaan richten op aandacht voor seksuele vorming in het basisonderwijs.

2. Laagopgeleiden jongeren en allochtone jongeren: *Laagopgeleide jongeren hebben in vergelijking met hoogopgeleide jongeren een lager kennisniveau, meer ervaring met relaties, met geslachtsgemeenschap, met dwang, met ongeplande zwangerschap en abortus. Meisjes van Antilliaanse afkomst rapporteren meer ervaring met soa, ongeplande zwangerschap en abortus. Onder jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst is meer sprake van schuld- en schaamtegevoelens. Jongens van Marokkaanse en Turkse afkomst hebben meer ervaring met het uitoefenen van seksuele dwang.*

Het lesprogramma *Lang leve de Liefde* zoals hierboven beschreven, richt zich op laagopgeleide jongeren (vmbo) in een multiculturele schoolsetting.

Op dit moment worden laagopgeleide jongeren naast de schoolse setting ook bereikt via het jongerenwerk. Uit *Seks onder je 25^e* blijkt dat dit inderdaad een goede setting is om lager opgeleide jongeren te bereiken. Soa Aids Nederland biedt al diverse jaren een training aan voor jongerenwerkers en een lespakket waarmee jongerenwerkers aandacht kunnen besteden aan seksuele vorming. De Rutgers Nisso Groep heeft een groeps-counselingsmethode ontwikkeld voor meisjes die bestemd is voor gebruik binnen het welzijns- en jongerenwerk. De interventie moet geïmplementeerd worden. De al bestaande lijnen met het jongerenwerk kunnen helpen bij het implementeren van het counselingprogramma; dit verbreedt tegelijkertijd het aanbod aan het jongerenwerk. Verder wordt een interactieve soap op DVD ontwikkeld voor buurthuizen, jongerenwerk en GGD-en. In een aantal GGD-regio's wordt jaarlijks een 'Week van de Liefde' georganiseerd, een preventieproject waarin vele regionale en lokale partijen waaronder ook JIP's participeren. Steeds meer regio's nemen dit idee over.

Voor de oudere (multiculturele) groep (16-20 jarigen) laagopgeleiden is geen structureel lesprogramma beschikbaar. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek is door een aantal partijen een voorstel geschreven en ingediend voor de planmatige ontwikkeling van een lesprogramma voor het MBO/ROC onderwijs. Naast Soa Aids Nederland, de Rutgers Nisso Groep, de Erasmus Universiteit in Rotterdam en de GGD Rotterdam, heeft ook de jongeren-televisiezender BNN grote belangstelling een gezamenlijk project te ontwikkelen. ROC scholen worden gekenmerkt door het grote aandeel jongeren van niet-Nederlandse afkomst en een programma voor dit onderwijstype is dan ook een manier om deze jongeren te bereiken.

GGD Amsterdam ontwikkelt een lesprogramma bestemd voor het praktijkonderwijs, leerweg ondersteunend onderwijs en de eerste opvang en gebaseerd op het lespakket *Lang leve de Liefde*. GGD Rotterdam heeft onlangs een tweetal evidence-based interventies ontwikkeld gericht op jongens of jonge mannen van niet-Nederlandse afkomst (Islamitische jongens en Caribische en Kaapverdiaanse jongens).

3. Christelijke jongeren. *Bij christelijke jongeren die waarde hechten aan het geloof is de eerste geslachtsgemeenschap vaker onbeschermd.*

Naar aanleiding van de publiciteit rond het onderzoek *Seks onder je 25^e* heeft een regionale afdeling van de Protestantse Kerken Nederland (PKN) contact opgenomen met projectcoördinator Soa Aids Nederland met de vraag hen te ondersteunen bij het op de agenda zetten van het thema seksualiteit en jongeren binnen de kerken en te integreren in het kerkelijke jongerenwerk.

4. Seksuele dwang. *Een aanzienlijk aantal jongeren rapporteert wel eens gedwongen te zijn tot bepaalde seksuele handelingen.*

Er bestaat onder de betrokken partijen een grote behoefte meer te weten over seksuele dwang en de determinanten daarvan, zowel onder meisjes als onder homojongens. Zowel de Rutgers Nisso Groep als de Universiteit Maastricht hebben belangstelling voor het uitvoeren van dergelijk onderzoek. Op het gebied van interventies geeft GGD Zuid-Holland West aan zich te willen richten op weerbaarheidstrainingen.

GGD Rotterdam en Soa Aids Nederland geven specifieke aandacht aan de problematiek rondom loverboys. Soa Aids Nederland doet dit door met een aanvulling te komen van het lesprogramma *Lang leve Liefde*. In de herziene versie van het lespakket zal ook nog meer aandacht aan wensen, grenzen en dwang besteed worden. Ook in het geplande MBO/ROC pakket komen deze thema's aan de orde. De Rutgers Nisso Groep plant aandacht voor de implementatie van de internettest www.onderzoekjengrens.nl.

5. Homoseksualiteit: Homonegativiteit & condoomgebruik. *Een groot percentage jongeren heeft een afwijzende houding ten aanzien van homoseksualiteit. Weliswaar is het condoomgebruik bij anale en orale seks onder homoseksuele jongens beter dan onder heteroseksuele jongens toch gebruikt een aanzienlijk aantal homojongens geen condoom bij anale of orale seks.*

Verschillende partijen waaronder Schorer, de Rutgers Nisso Groep en Soa Aids Nederland geven aan extra aandacht aan homoseksualiteit/ homonegativiteit te willen besteden in te herziene of nieuw te ontwikkelen interventies. Schorer geeft aan ook andere organisaties te willen ondersteunen bij de aandacht voor dit thema. Het gaan inzetten van voorlichters van het COC voor gastlessen wordt genoemd als mogelijk actiepunten door Het Baken Park Lyceum. Forum coördineert een landelijk Masterplan gericht op het bespreekbaar maken van homoseksualiteit binnen de verschillende etnische kringen. Dit is een initiatief in opdracht van het Ministerie van Justitie. Vele landelijke en regionale partijen worden hierbij betrokken.

Ook de Ministeries van VWS en OC&W hebben plannen ontwikkeld om de bespreekbaarheid van homoseksualiteit binnen resp. religieuze groepen en het onderwijs bespreekbaar te maken. Door het geven van een nieuwe impuls aan het bestaande project Vrolijke Scholen Campagne hoopt Forum in samenwerking met Empowerment Lifestyle Services en COC Nederland aandacht voor homoseksualiteit binnen scholen te intensiveren.

Als het gaat om condoomgebruik bij anale seks, geven verschillende partijen aan extra aandacht aan informatieverstrekking te gaan besteden over dit thema. Met betrekking tot een recentelijk door GGD Rotterdam ontwikkelde interventie gericht op veilig vrijen voor homojongens, de CD-Rom De Waaghals en de Prins, zal bijzondere aandacht uitgaan naar de implementatie hiervan. Schorer geeft aan hiermee bezig te gaan.

6. De school als kanaal en bron van informatie. *De school wordt door de jongeren genoemd als de belangrijkste bron van informatie. Informatie verkregen via school wordt ook hoog gewaardeerd.*

Zoals aangegeven onder punt 1 en 2, zal door verschillende partijen energie gestoken worden in het herzien van bestaande voorlichtingspakketten voor het onderwijs zoals het VMBO-lespakket Lang leve de Liefde (Soa Aids Nederland, de Rutgers Nisso Groep, Universiteit Maastricht, Universiteit Leiden) en de verdere implementatie ervan (GGD Fryslan, GGD Zuid-Holland West, GGD Zuidoost Brabant, GGD Zuid-Holland Noord, St Partoer). Het lesprogramma Safe Sex Files, ontwikkeld door Soa Aids Nederland (in samenwerking met Organon en LRC Healthcare) en bestemd voor het studiehuis (havo/vwo bovenbouw) zal worden aangepast en verder geïmplementeerd. Een nieuw te ontwikkelen interventie richt zich op het MBO/ROC-onderwijs waarvoor op dit moment nog geen interventies beschikbaar zijn.

De Rutgers Nisso Groep lanceert de website www.seksuelevorming.nl om seksuele vorming in het onderwijs te stimuleren. Het basisonderwijs wordt door diverse partijen genoemd als setting waar extra aandacht voor seksuele en relationele vorming nodig is. Er wordt gesproken van een streven naar een doorlopende lijn van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs en verder.

7. Ouders/“warm gezin”. *In een warm gezinsklimaat ervaren jongeren affectie, hulp en steun van de ouders en weten ouders veel af van het reilen en zeilen van hun kind. Er is een duidelijke samenhang tussen een warm gezinsklimaat en een latere seksuele start, beter beschermingsgedrag, minder ervaring met seksuele dwang en een hogere interactiecompetentie.*

Een aantal organisaties zoals het NIGZ, de Rutgers Nisso Groep en Soa Aids Nederland, richt zich in haar huidige activiteiten op de ondersteuning van ouders bij de seksuele opvoeding van hun kinderen. Deze ondersteuning vindt op dit moment plaats via een internetsite (www.goedvoorbereid.nl) en via aandacht voor ouders binnen seksuele vorming gericht op het basisonderwijs. Een evaluatie van implementatie en effecten van initiatieven gericht op ouders zou wenselijk zijn. **Oudersonline.nl**, een vanaf de start van het project *Seks onder je 25^e* betrokken partij, geeft aan met de onderzoeksuitkomsten als basis de aandacht voor het thema onverminderd voort te zetten.

8. Internetgebruik. *Internet is een belangrijk en gewaardeerd kanaal om informatie te verzamelen. Het medium wordt ook veel gebruikt door jongeren om te chatten en te daten. Een behoorlijk percentage jongeren rapporteert online seks.*

Een groot aantal partijen maakt gebruik van internet voor informatieverstrekking over seksualiteit aan jongeren. GGD-en geven aan hun eigen websites (intensiever) te willen gaan inzetten voor de informatieverstrekking aan jongeren. De noordelijke GGD-en en St Partoer hebben recentelijk en op basis van *Seks onder je 25^e* een nieuwe website gelanceerd: www.benjijsafe.nl. GGD Groningen richt zich in een nieuw project specifiek op het chatten ("Liever een goede chat dan zonder condoom naar bed"). GGD Rotterdam wil ook graag een nieuwe interventie ontwikkelen die zich richt op veilig vrijen onder chattende jongeren. Soa Aids Nederland maakt een doorstart met de subsites over seksualiteit op de communitywebsites **Maroc.nl** en **Lokum.nl**. Een nieuwe subsite wordt gemaakt voor Antilliaans-Nederlandse jongeren. De Rutgers Nisso Groep lanceert een nieuwe website gericht op partnerkeuze: www.youxme.nl. Andere ideeën die leven zijn het ontwikkelen van een speciale website van het bestaande Safe Sex Files, het lesprogramma op CD-rom voor het studiehuis, web-based advies op maat via www.safesex.nl en www.soaids.nl, een digitaal soa-spreekuur en digitale hulpverlening aan jongeren met een seksueel trauma.

9. De huisarts als informatiebron. *Huisartsen zijn voor jongeren belangrijk om naar toe te gaan als er sprake is van vragen over anticonceptie, ongeplande zwangerschap en soa. De huisarts wordt vooral ook genoemd als informatiebron door specifieke groepen jongeren zoals meisjes van Antilliaanse afkomst.*

Organon, SSL-Healthcare (Durex) en Soa Aids Nederland plannen een interventie gericht op jongeren voor de huisartspraktijken en apotheken. Een training van huisartsen zal hier deel van uit maken.

10. Mediagebruik. *Naast Internet verkrijgen jongeren veel informatie over seksualiteit van televisie, radio en tijdschriften.*

Meidenblad Fancy geeft aan op korte termijn extra aandacht te gaan besteden aan soa. Het project Find Out betreft jongeren zelf bij het zoeken naar antwoorden op vragen over seks. De televisieserie hierover waarvan de productie wordt gecoördineerd door Bouman E&E Development en waarbij Soa Aids Nederland is betrokken, wordt uitgezonden via de jongerenzender The Box. BNN heeft al in een tijdig stadium van het project *Seks onder je 25^e* laten weten graag een nieuwe serie te willen maken over seksualiteit gebaseerd op het onderzoek. Radio 538 verwerkt uitkomsten van het onderzoek op de eigen website www.radio538.nl en als special report op het urban internet radiostation www.juize.fm. Break Out! zal binnen de bestaande seksualiteit rubrieken een aantal belangrijke onderzoeksthema's extra aandacht geven.

11. Voorzieningen. *Jongeren weten afgezien van de huisarts vaak niet waar ze naar toe kunnen als ze te maken hebben met vragen over anticonceptie, soa of ongeplande zwangerschap.*

Diverse partijen suggereren laagdrempelige voorzieningen voor jongeren vooral aan te laten sluiten bij bestaande structuren en initiatieven. Bij het JIP in Rotterdam wordt op dit moment bij wijze van proef al een jongeren-spreekuur georganiseerd. Het Amsterdam Centrum voor Seksuele gezondheid stelt voor de JGZ bureaus te voorzien van deskundigheid met betrekking tot anticonceptie en seksualiteit. Ook de nieuwe soa-centra in oprichting kunnen volgens een aantal regionale GGD-en een geschikte plaats worden voor een bredere aandacht voor seksuele gezondheid.

C. GEBRUIK ALS BASIS VOOR (VERVOLG) ONDERZOEK. Een aantal partijen geeft aan op basis van de nu beschikbare data nog meer analyses te willen laten uitvoeren. Zo zou Schorer meer data uitgewerkt willen hebben

die betrekking hebben op bi- en homoseksuele jongeren. Pharos zou meer inzicht willen krijgen in aspecten van de seksuele gezondheid van andere etnische groepen dan die groepen waar nu over gerapporteerd is. GGD Fryslan wil graag de geografische verschillen nog sterker in kaart gebracht hebben.

Het onderzoek *Seks onder je 25^e* roept ook vragen op die door nieuw onderzoek beantwoord zouden moeten worden. Een groot aantal partijen wil meer weten over hoe het nu zit met dwang. Universiteit Maastricht, de Rutgers Nisso Groep, Soa Aids Nederland, maar ook Schorer en het Mildred-Rutgershuis geven aan belang te hechten aan meer inzicht in de determinanten van seksuele dwang. De Rutgers Nisso Groep wil tevens onderzoek doen naar de aard en omvang van misbruik via het internet.

Andere onderzoeksthema's zijn bijvoorbeeld de determinanten van het gebruik van (nieuwe) anticonceptie, onder andere genoemd door het Amsterdams Centrum voor Seksuele Gezondheid en door de Rutgers Nisso Groep, maar ook het gezinsklimaat en de rol van ouders. Universiteit Leiden wil graag meer weten over hoe interactiecompetentie verbeterd kan worden. GGD Zeeland geeft aan meer te willen weten over het rendement van huidige voorlichtingsactiviteiten. Ook tijdens de tweede werkconferentie van 15 september kwam de noodzaak meer inzicht te krijgen in de effectiviteit van interventies aan de orde.

Actieplan / Seks onder je 25^e

Participatie in onderzoek en actie

4 / PRIVAAT - PUBLIEKE SAMENWERKING

De betrokkenheid van een veelheid aan verschillende partijen in het veld van jongeren en seksualiteit roept de vraag op hoe vanuit het perspectief van privaat-publieke samenwerking linken zijn gelegd gedurende het project en wat de kansen op verdieping of verbreding hiervan zijn voor de toekomst.

Ook al hebben alle partijen een eigen missie, eigen doelen en eigen belangen, wat hen verbindt in *Seks onder je 25^e* is de rol die ze hebben in de voorlichting aan jongeren of de verantwoordelijkheid die ze daarin willen nemen. Vanuit die positie hebben alle partijen, dus ook de private, commerciële/farmaceutische bedrijven hun wensen kunnen aangeven voor het onderzoek vanuit de lacunes die zij signaleren of vragen waar zij graag antwoord op willen hebben. Voorlichtingsdoelen en commerciële doelen konden hierbij samenvallen. Ook hebben zowel publieke als private partijen -gericht op de toekomst- aangegeven wat ze met de resultaten gaan doen en met wie ze eventueel willen samenwerken.

Een tweetal commerciële partijen heeft beperkte financiële ondersteuning geboden om in aanvulling op de subsidiering door ZonMw het project financieel mogelijk te maken. Met deze partijen, SSL Healthcare (Durex) en Glaxo Smith Kline (GSK) is aan het begin van het traject een samenwerkingsovereenkomst opgesteld waarin is aangegeven welke prestaties en tegenprestaties beide partijen leveren.

Actieplan / Seks onder je 25^e

Participatie in onderzoek en actie

5 / DE TOEKOMST: IMPLEMENTATIE VAN HET ACTIEPLAN EN EVALUATIE VAN DE OPBRENGST

De verschillende stakeholders hebben door het invullen van hun individuele actieplan een eerste aanzet gedaan in de richting van gebruik van de nieuwe onderzoeksgegevens voor de uitoefening van hun werkzaamheden. Om te komen tot een coherente en zoveel mogelijk op elkaar afgestemde landelijke aanpak, is nog veel meer nodig. Afstemming tussen partijen moet worden georganiseerd, dubbelingen in interventies van stakeholders moeten worden voorkomen, ondersteuning moet worden geboden waar partijen tegen problemen aanlopen bij het uitvoeren van het actieplan. Het gehele proces vereist een gedegen sturing. Uiteindelijk moet er antwoord gegeven kunnen worden op de vraag of het actieplan bijdrage levert aan de verbetering van de seksuele gezondheid van jongeren. Een vervolg op de nu afgeronde fase van het project *Seks onder je 25^e* moet zich in ieder geval op de volgende aandachtspunten richten:

- ▶ Het huidige actieplan meer ontwikkelen tot een coherent geheel en nagaan of er lacunes in het actieplan zijn. Partijen die nog geen actieve bijdrage aan het actieplan hebben kunnen leveren moet hiertoe de gelegenheid geboden worden;
- ▶ Coördineren en afstemmen van de uitvoering van de actieplannen van alle stakeholders;
- ▶ Verifiëren of de door de stakeholders te ontwikkelen interventies aansluiten bij de onderzoeksgegevens van het project *Seks onder je 25^e*;
- ▶ In samenspraak met de stakeholders een tijdpad uitzetten voor de uitvoering van de verschillende onderdelen van het actieplan;
- ▶ Zoeken naar coalities van stakeholders;
- ▶ Nagaan waar stakeholders tegenaan lopen bij de uitvoering van het actieplan en ondersteuning organiseren/bieden aan stakeholders bij de uitvoering van hun actieplan;
- ▶ Monitoren van het gehele actieplan, nagaan of het actieplan tussentijds moet worden bijgesteld en de gestelde doelen binnen de afgesproken tijd zijn gehaald;
- ▶ Bevorderen dat succesvolle/effectieve interventies, die in het kader van het actieplan worden ontwikkeld, grootschalig worden geïmplementeerd;
- ▶ Op basis van de uitvoering en monitoring van het actieplan onderzoeksvragen inventariseren die in een toekomstig *Seks onder je 25^e* onderzoek een plek moeten krijgen.

Voor de uitvoering van deze taken is 5 jaar nodig, voldoende tijd om het actieplan te implementeren, te monitoren en te kijken of de gestelde doelen zijn behaald. Het is wenselijk dat deze periode wordt afgesloten met een nieuw nationaal onderzoek.

Actieplan / Seks onder je 25^e

Participatie in onderzoek en actie

BIJLAGE I / STAKEHOLDERS IN WENSENINVENTARISATIE

Organisaties die zich bezighouden met seksuele gezondheidbevordering

1. APS
2. Forum
3. GGD Nederland
4. IFMSA/Scora
5. JIP/Rutgershuis
6. ACGG (Amsterdam Centrum voor Seksuele Gezondheid (voormalig MR70))
7. De nationale Jeugdraad
8. NIGZ
9. Pharos
10. Rutgers Nisso Groep
11. Schorer
12. Aidsfonds
13. Soa Aids Nederland
14. Stichting Yoesuf
15. StiSan (Mildred-Rutgershuis, Arnhem)
16. TNO
17. Transact
18. Trimbos Instituut
19. Universiteit Maastricht
20. Ministerie VWS
21. Wageningen Universiteit

Onderwijs

1. Scholengemeenschap Het Baken Park Lyceum, Almere (VWO 6), docent: Gee van Duin
2. Scholengemeenschap VOS Vlaardingen (VMBO 4) Docent: Monique Thiel

Jongeren en (jongeren) media

1. BNN
2. Break Out!
3. Chebba Meidenplaza
4. Expreszo
5. Fancy
6. Generation Now!
7. www.mariaweeetraad.nl/yorin
8. Ouders Online
9. Radio 538
10. Tina
11. YES

GGD-en

1. GGD Amsterdam
2. GGD Midden Nederland (Zeist)
3. GGD Nieuwe Waterweg Noord (Vlaardingen)
4. GGD Rotterdam e.o.
5. GGD Zuid-Holland West (Zoetermeer)
6. GGD IJssel en Vechtstreek (Zwolle)
7. GGD Oostelijk Zuid-Limburg (Heerlen)

Commerciële (farmaceutische) organisaties

1. SSL Healthcare (Durex)
2. Glaxo Smith Kline (GSK)

Actieplan / Seks onder je 25^e

Participatie in onderzoek en actie

BIJLAGE 2 / INVENTARISATIE VAN WENSEN VOOR HET ONDERZOEK NAAR DE SEKSUELE GEZONDHEID VAN JONGEREN VAN 12-25 JAAR

December 2003

I. IFMSA/Scora – Gabriëlle Buitendijk

KENNIS:

- ▶ Veel jongeren weten niet goed “hoe het in elkaar zit”; denken b.v. dat je zwanger kunt worden van sperma doorslikken.
- ▶ Jongeren weten weinig van SOA.

RISICOPERCEPTIE:

- ▶ Jongeren lijken zich niet te identificeren met HIV/Aids. De angst voor Aids is weg (wordt gezien als een chronische ziekte. Ook wel houding van “als ik dood ga, ga ik dood”). “Ik kan het niet krijgen”. Deze houding wordt ook geobserveerd t.a.v. SOA.
- ▶ Ook het beeld van Aids is een homo ziekte komt nog wel voor.
- ▶ Een tegengestelde observatie is dat jongeren juist wel bang zijn voor HIV/Aids en maar erg weinig weten van SOA.

CONDOOMS EN CONDOOMGEBRUIK:

- ▶ Condooms zijn te duur.
- ▶ Jongeren schamen zich om condooms te kopen.
- ▶ De vraag is wie verantwoordelijk is voor condoomgebruik; jongen of meisje.
- ▶ Denken vaak dat pil afdoende is.
- ▶ Hebben moeite met omdoen van condoom.
- ▶ Meisjes hebben angst om condoom om te doen of durven niet te vragen of de ander het doet.

VOORLICHTING, MEDIA:

- ▶ Waar halen jongeren hun informatie vandaan?
- ▶ Sommige jongeren praten met hun ouders, anderen helemaal niet. IPV met hun ouders praten ze met vrienden.
- ▶ Er lijkt een sterke invloed van de media. Veel pornografie op TV. Jongeren zijn als gevolg daarvan steeds eerder met extreme vormen van seks bezig; anale en orale seks wordt al door jonge debutanten gebezigd.
- ▶ Jongeren van 14-17 krijgen veel seksuele voorlichting en zijn nog niet seksueel actief of zijn er net mee

begonnen. Weten goed hoe ze een condoom moeten gebruiken. Besef lijkt af te nemen met de jaren en wat oudere jongeren "vrijen onveilig".

RELATIE, WEERBAARHEID:

- ▶ Meisjes vragen zich soms af of ze alles moeten doen wat hun vriendje wil (b.v. als de jongen per sé niet met een condoom wil vrijen).
- ▶ "Vertrouwen" is soms belangrijker dan het risico lopen om een SOA op te lopen (link soa-test en vertrouwen moet de wereld uit geholpen worden).

2. **FANCY** – Annet Niterink, *hoofredacteur*

KENNIS:

- ▶ Veel jongeren zijn op een bepaalde manier naïef. Ze weten nog net dat je van de WC-bril niet zwanger kunt worden.
- ▶ Ze weten wat beffen is, maar niet waar je een tampon in moet stoppen...
- ▶ Rond pilgebruik valt het op dat er nog veel onduidelijkheden zijn rond het risico op zwangerschap. Informatie op de bijsluiters lijkt niet goed over te komen.

RELATIE, WEERBAARHEID:

- ▶ Veel meisjes missen zelfvertrouwen; ze durven geen nee te zeggen tegen een vriendje of laten zich soms zelfs mishandelen door een jongen.
- ▶ Vooral voor allochtone meisjes lijkt weerbaarheidstraining belangrijk.

VOORLICHTING, MEDIA:

- ▶ Het is belangrijk onderzoek te doen naar de voorlichting zelf. Wat is voor jongeren de beste manier van voorlichten? Door wie? Waar? Wanneer?
- ▶ Seksuele voorlichting zou al in het basisonderwijs moeten gebeuren. Weerbaarheidstraining kan daar een deel vanuit maken. Er is in het voorgezet onderwijs een grote gene om over seksualiteit te praten, in het basis-onderwijs vind je een gretig publiek.
- ▶ Misschien moeten jongens en meisjes apart voorgelicht worden.

3. **GGD Rotterdam** – Onno de Zwart, *hoofd infectieziekten*

KWALITATIEF ONDERZOEK:

Cultuur is een belangrijk thema voor de interviews. Met name onder Antilliaanse jongeren.

Hoe ziet de dynamiek tussen seksualiteit, rolgedrag en etniciteit eruit? Er moet een beter antwoord komen op deze dynamiek. Wat speelt?

Meisjes:

- ▶ Kinderen zijn een weg tot zelfstandigheid.
- ▶ Alleenstaand moederschap is geen probleem.

Jongens:

- ▶ Meerdere vrouwen tegelijk hebben is mogelijk.
- ▶ Traditioneel machobeeld.
- ▶ Maar ook "een goede man zorgt voor zijn vrouw".

CONDOOMS EN CONDOOMGEBRUIK:

- ▶ Hoe zien de determinanten van condoomgebruik eruit (bij Antilliaanse jongeren).

- ▶ Speelt verblijfsduur een rol (geboren, als jong kind gekomen, recentelijk gekomen)
- ▶ Als echte man gebruik je geen condoom. Is dit alleen grootspraak?

VOORLICHTING, MEDIA:

- ▶ Vrouwen worden beter bereikt door voorlichting.
- ▶ Wat moet je met de mannen?

CONTEXT, SOCIALE INVLOEDEN:

- ▶ In hoeverre spelen culturele determinanten een rol? Tot hoever, welke plek heeft het? Ten aanzien van seksualiteit en seksueel gedrag.
- ▶ Hoe ervaar je opvoeding?
- ▶ Druk uit de omgeving.
- ▶ Opvattingen over seks in de eigen omgeving.
- ▶ Seks met mensen uit andere gemeenschappen.

VOORZIENINGENGEBRUIK:

- ▶ Waar halen ze de pil?
- ▶ Waar gaan ze naartoe voor SOA?
- ▶ Waar willen ze naartoe?
- ▶ Is er behoefte aan laagdrempelige inloop?
- ▶ Hoeveel vertrouwen heeft men in voorzieningen?

VOORLICHTING:

- ▶ Voorlichting is meestal rond het 14e jaar op school; moeten we niet op andere momenten of op andere plekken meer voorlichtingsactiviteiten doen?
Dus: waar komen jongeren? Waar zouden zij info willen krijgen?
- ▶ Wat is de rol van internet? In hoeverre gebruiken ze het net? Hebben ze wel eens iemand via het net ontmoet?

TESTEN:

- ▶ Chlamydia screening? SOA vinden ze dat belangrijk? Zouden ze eraan meedoen? Hoe en waar?

4. GG&GD Amsterdam – Juan Walter & Wilco Schilthuis, *gezondheidsbevordering*

KWALITATIEF ONDERZOEK:

- ▶ Afro-Surinaams & Antilliaans.
- ▶ Ghanezen en Nigerianen nemen toe. Belangrijke groepen voor onderzoek.
- ▶ Hoe zit het met de keuzevrijheid van islamitische meisjes + Hindoestanen meisjes? Gearrangeerde huwelijken. Depressie rond uithuwelijking. Welke keuze hebben ze met betrekking tot partnerkeuze?
Wat kiezen ze alternatieven voor vaginale seks als ze seks hebben voor het huwelijk.

TESTEN:

- ▶ Heb je wel eens een SOA doorgemaakt?
- ▶ Heb je je wel eens laten testen? Wanneer? Heb je de afgelopen 6 maanden SOA onderzoek gehad?

ZWANGERSCHAP:

- ▶ Hebben ze wel eens een abortus gehad? Of een ongeplande zwangerschap? Ook buiten Nederland.

GEDRAGSDETERMINANTEN:

- ▶ Welke vaardigheden missen ze?
- ▶ Assertiviteit.

- ▶ Wat zijn gedragsdeterminanten van SOA en ongewenste zwangerschappen?
- ▶ Wat voor oplossingsstrategieën (voor seksualiteit) hebben meisjes, zonder breuk met de familie? Hoe kunnen ze twee werelden verenigen? Hoe werkt dit bij de jongens? Wat ervaart een meisje en wat ervaart een jongen?

GEAARDHEID:

- ▶ Met wie doe je het? Wat doe je?

VOORLICHTING:

- ▶ Welke rol spelen ouders in de voorlichting/educatie?
- ▶ Hoe relateert dit met pilgebruik/ condoomgebruik? (sociale invloed van ouders hierop)
- ▶ Hoe zit 't met de educatie? Zijn ze tevreden?

5. **BNN** – Job Mastenbroek, o.a. eindredacteur “Neuken doe je zo”

VOORLICHTING:

- ▶ Waar halen ze voorlichting vandaan? Weinig van de ouders.

SEKSUEEL GEDRAG:

- ▶ Hoe oud begin je?
- ▶ Gebruik je een condoom?
- ▶ Ga je meteen naar bed? Moet je verliefd zijn?
- ▶ Is er verschil tussen jongeren in de Randstad of b.v. Twente
- ▶ Er is sprake van normvervaging; men doet er gemakkelijk over.

KENNIS:

- ▶ Er is een enorme behoefte aan informatie; SOA, zelfbevrediging, maagdelijkheid en maagdenvlies
- ▶ “Het kriebelt, wat heb ik?”

RISICOPERCEPTIE:

- ▶ Hebben ze angst voor SOA?

CONDOOMS EN CONDOOMGEBRUIK:

- ▶ Waarom gaan ze zo moeilijk aan de condooms?

KWALITATIEF ONDERZOEK:

In hoeverre heeft culturele invloed op gedrag van jonge mensen. Hoe zit het met diepchristelijke gemeenten. Wat doen jongeren nu de Rutgershuizen zijn gesloten? Gaan ze naar de huisarts? Hoe gaat het in dat soort gemeenten? Hoe gaan Marokkaanse en Turkse jongens om met vrijen? Antillianen: ze lijken gemakkelijker met seks om te gaan. Ze gaan er luchtiger mee om. Ze mogen veel meer.

6. **GGD Nieuwe Waterweg Noord** – Monique Werlich & Nijs de Graaff, GVO-functionarissen

KWALITATIEF ONDERZOEK:

- ▶ Antilliaanse meisjes; veel wisselende contacten. Ongelijkwaardigheid binnen de relatie. Kind is statusverhogend.

SEKSUEEL GEWELD/ NEGATIEVE SEKSUELE ERVARINGEN:

- ▶ Hebben jongeren negatieve ervaringen gehad met seksualiteit.
- ▶ Lover boys.
- ▶ Ongewenste intimiteiten lijken veel voor te komen, vooral in het VMBO.

SEKSUEEL GEDRAG:

- ▶ Het lijkt erop dat VMBO-jongeren al in de onderbouw seksuele ervaring hebben.
- ▶ Vanaf wanneer worden kinderen seksueel actief?
- ▶ Wanneer gebeurt wat en waar liggen de verschillen (met eerder onderzoek)?

RISICOPERCEPTIE:

- ▶ Er is minder angst; aids is niet dodelijk.

VOORLICHTING:

- ▶ Wat gebeurt er aan voorlichting?
- ▶ Ouders gaan er van uit dat het wel op school gebeurt.
- ▶ Waar willen jongeren zelf hun info vandaan halen? Welke kanalen kunnen het best gebruikt worden.
- ▶ Weten jongeren waar ze terecht kunnen voor vragen over seks (seksueel geweld)?

KENNIS:

- ▶ Wat weten kinderen nu eigenlijk?

7. JIP/Rutgershuis – Mandy Goudriaan & Gera Watzke

SEKSUEEL GEDRAG:

- ▶ Waarom beginnen jongeren zo vroeg aan seks? Is het druk van de buitenwereld of willen ze het zelf?
- ▶ Jongeren gaan erg “sexy” gekleed. Waarom? Welk signaal willen ze afgeven? In hoeverre heeft de media hierop invloed?
- ▶ Seks is “normaler” geworden. Seks is een consumptie artikel geworden.
- ▶ Er komen veel vragen binnen over “standjes” en handelingen.

VOORLICHTING:

- ▶ Heb je thuis voorlichting gehad? Wordt er thuis over seksualiteit gesproken?

CONDOOMS EN CONDOOMGEBRUIK:

- ▶ Wordt er altijd een condoom gebruikt? Je hoort veel “smoesjes”; wordt het wel echt gebruikt?

ANTICONCEPTIE:

- ▶ Hoeveel nut zien meisjes eigenlijk van anticonceptie? Je ziet namelijk op het spreekuur regelmatig dezelfde meisjes terugkomen voor een zwangerschapstest.
- ▶ Er komen regelmatig vragen van meisjes wat te doen als ze de pil zijn.

RELATIE/WEERBAARHEID:

- ▶ Een grote groep meisjes laat zich ompraten om seks te hebben. Een grote groep meisjes begint heel jong en is nog erg beïnvloedbaar.

KENNIS:

- ▶ Wat weten jongeren nu eigenlijk echt? (weet je wat je roept?).
- ▶ Jongeren tussen de 13-16 jaar stellen veel kennisvragen.
- ▶ Turkse en Marokkaanse meisjes stellen veel “maagdenvlies vragen”.

SEKSUEEL GEWELD:

- ▶ Seksueel geweld lijkt eerder voor te komen in relaties waarin jonge meisjes oudere vriendjes hebben.
- ▶ Meisjes zijn bang om verlaten te worden en durven niet te weigeren.

8. EXPRESZO – Björn van Roozendaal

TESTEN:

- ▶ Welke drempels liggen er voor jongeren om zich te laten testen (op SOA/HIV). Hoe kunnen drempels verlaagd worden?

KENNIS:

- ▶ Voor veel homo's is het onduidelijk welke seksuele handelingen/activiteiten met condoom moeten.

SEKSUEEL GEDRAG:

- ▶ In hoeverre is seksueel contact veranderd; is er sprake van meer wisselende contacten?
- ▶ Zijn jongeren ervan op de hoogte wat "barebacking" is? En wat vinden ze ervan?

VOORLICHTING:

- ▶ Is er voor homoseksuele jongeren voldoende voorlichting?
- ▶ Wordt er voldoende aandacht besteed aan homoseksualiteit in de lesprogramma's?

9. SCHORER STICHTING – Anke Verweij & Karin Kraan

KWALITATIEF ONDERZOEK:

- ▶ Omdat uit een steekproef van 5000 jongeren het percentage homoseksuele jongeren klein zal zijn, is aanvullend kwalitatief onderzoek onder homoseksuele jongeren belangrijk.

HOMOSEKSUALITEIT:

- ▶ Wat is de leeftijd van "Coming Out"?
- ▶ Hoe is de beeldvorming over homoseksualiteit in de gehele populatie? Hoe is de positie van homoseksuelen?
- ▶ Hoe wordt aangekeken tegen homoseksuele "peers"?
- ▶ (link leggen tussen homoseksualiteit en etniciteit in analyses)

KENNIS:

- ▶ Wat weten ze over SOA-HIV besmetting tussen twee jongens, en twee meisjes (homoseksueel gedrag)?
- ▶ Kennisniveau rond SOA-HIV bij vooral allochtone meisjes lijkt gedaald, sinds de sluiting van de Rutgershuizen. Is dit zo? Hoe groot is dit probleem?
- ▶ Vrijen met iemand van hetzelfde geslacht; hoe doe je dat?

(HOMO) SEKSUEEL GEDRAG:

- ▶ Op welke leeftijd hebben jongeren voor het eerst seks (geslachtsgemeenschap) >> op welke leeftijd hebben ze voor het eerst homoseks? (Voor vragenlijst: hoe beschrijf je homoseksuele geslachtsgemeenschap?)

ZWANGERSCHAP:

- ▶ Komen er zwangerschappen voor bij meiden die zich bi- lesbisch noemen?

VOORLICHTING:

- ▶ Waar halen jongeren hun informatie vandaan?
- ▶ Hoe is dit voor homojongeren? Is dit hetzelfde of anders?
- ▶ Gaan jongeren actief op zoek naar informatie of komen ze deze toevallig tegen?
- ▶ Hoe wordt de informatie die nu beschikbaar is over homoseksualiteit ervaren?

SOA/HIV:

- ▶ Hoe zit het met SOA-HIV besmetting bij homojongeren? Hoeveel jongeren met homoseksueel gedrag hebben wel eens een SOA gehad?

MIDDELENGEBRUIK:

- ▶ In het buitenland blijkt middelengebruik hogere te liggen bij homoseksuele jongeren. Is dit ook zo in Nederland?

SEKSUEEL MISBRUIK:

- ▶ Hypothese: veel homojongeren komen binnen bij het COC met seksueel misbruik ervaringen in hun jeugd: worden deze jongeren misbruikt omdat de dader denkt dat ze homo zijn?
- ▶ Hebben ze een negatieve seksuele ervaring gehad? Met wie; een man of een vrouw?

10. GENERATION NOW! – Harriet Duurvoort

SEKSUEEL GEDRAG EN ISLAM:

- ▶ Hoe gaat moslim jongeren om met seksualiteit; wat doen ze wel en wat doen ze niet?
- ▶ Beginnen hoger opgeleide moslims later met seks?
- ▶ Wat is het effect van een opvoeding waarin seks taboe is op risicogedrag. “als je seks hebt gehad, ben je “verloren” en is de stap naar bijv. prostitutie klein”.

SEKSUEEL GEDRAG BIJ SURINAAMS EN ANTILLIAANSE JONGEREN:

- ▶ In “lage probleem milieus” : meer tienerzwangerschappen >> autoritair opgevoed meisje wordt serieus genomen als ze zelf een kind heeft.

SOA/HIV:

- ▶ Wordt SOA/HIV als een bedreiging gezien door jongeren?

RELATIES:

- ▶ Hoe kijken jongeren tegen relaties aan?
- ▶ Hoe kijken ze aan tegen het hebben van kinderen?
- ▶ Wat is de invloed van familiestructuur op het beeld van de jongere op hun eigen situatie?

SEKSUEEL MISBRUIK:

- ▶ Komt er in relaties van meisjes met oudere mannen meer misbruik voor?
- ▶ Hoe zit het met misbruik door stiefvaders?

Belangrijk! Houd rekening met SES!

11. NIGZ – Veroon Vermeer (*team relaties en seksualiteit jongeren 0-19 jaar*)

KWALITATIEF ONDERZOEK:

- ▶ Onder allochtone jongeren.
- ▶ Turkse en Marokkaanse jongeren.
- ▶ Surinaamse en Antilliaanse jongeren.
- ▶ Seksespecifiek.

KENNIS:

- ▶ Wat weten ze over het maagdenvlies?

- ▶ Wat weten ze over anticonceptie/ voorbehoedsmiddelen(misvattingen)? (Hoe voorkom je zwangerschap en wanneer werkt de pil wel of niet?)
- ▶ Wat weten jongeren over de besmettingsrisico's

ATTITUDE:

- ▶ Wat vind je van anale seks? (gekoppeld aan het daadwerkelijk doen)
- ▶ Hoe denken jongeren over de andere sekse en hun beleving van seks?
- ▶ Hoe denken jongeren over AIDS?

SEKSUEEL GEDRAG:

- ▶ Leeftijd eerste keer orale seks.
- ▶ Leeftijd eerste keer / ervaring met anale seks.
- ▶ Leeftijd eerste keer geslachtsgemeenschap en leeftijd partner.
- ▶ Wat denken de jongeren zelf wat de leeftijd is waarop jongeren het voor het eerst doen (in de klas, je vrienden).
- ▶ Volgorde eerste keer: pijpen, beffen, neuken.
- ▶ Met wie was het de eerste keer, jongen, meisje?
- ▶ Masturberen, hoe oud?
- ▶ Islamitische meisjes; wat doen ze wel en niet op seksueel gebied?
- ▶ Hebben ze seks zonder verkering? Hoe vaak hebben ze seks zonder verkering?
- ▶ Ben je voornemens veilig te vrijen? (gekoppeld aan het daadwerkelijk doen)
- ▶ Gebruiken jongeren wel eens speeltjes tijdens seks?

ANTICONCEPTIE:

- ▶ Gebruik van anticonceptie/voorbehoedsmiddelen.

RELATIES/ WEERBAARHEID:

- ▶ Gemiddelde duur van verkering.
- ▶ Hoe lang duurt het per verkering, voordat ze seks hebben?
- ▶ Wat verstaan jongeren onder vreemdgaan? (is tongzoenen al vreemdgaan?)

VOORLICHTING/ MEDIA:

- ▶ Vinden ze seksuele voorlichting nodig?
- ▶ Wie is de meest aangewezen persoon?
- ▶ Waar moet het over gaan en waarover absoluut niet
- ▶ Van wie heb je seksuele voorlichting gekregen?
- ▶ Hoe oud was je bij je eerste seksuele voorlichting?
- ▶ Als je vragen hebt over seks, hoe kom je aan antwoord?
- ▶ Kijk je naar tv programma's die expliciet over seks gaan?
- ▶ Bezoek je internetsites die expliciet over seks gaan?

SEKSUELE PROBLEMEN/ ONZEKERHEDEN:

- ▶ Met welke problemen hebben jongeren te maken? (te snel klaarkomen, moeilijk klaarkomen, wel of niet vrijen)
- ▶ Welke onzekerheden ervaren jongeren op het gebied van hun lijf en seksualiteit?
- ▶ Seks bij allochtone meiden: bijv. invloed van maagdenvlies of culturele opvattingen, anale seks.

SEKSUEEL MISBRUIK/ ONGEWENSTE INTIMITEIT:

- ▶ Heb je wel eens negatieve seksuele ervaringen gehad? Welke? Op welke leeftijd? Hoe vaak?
- ▶ Wat ervaren jongeren als ongewenste intimiteit?
- ▶ Wat voor ervaring hebben jongeren met ongewenste intimiteit?

12. TNO – Ton Vogels

VOORLICHTING:

- ▶ Waar halen jongeren hun informatie vandaan?
- ▶ Hoe beoordelen jongeren de beschikbare informatie?
- ▶ Is school een goede setting?
- ▶ Praten ze met hun ouders? Waarom klappen kinderen dicht als het gaat om praten over seks met hun ouders?

OUDERS:

- ▶ Hoe is de relatie met de ouders?
- ▶ Kunnen ze open zijn, praten?
- ▶ Voorbeeldgedrag van de ouders.

GENDER:

- ▶ Veel extra aandacht voor meisjes in het onderzoek.
- ▶ Hoe gaan meisjes om met het feit dat “jongens de verantwoordelijkheid niet nemen voor het voorkomen van zwangerschap en SOA”?
- ▶ Jongens: “wat spoken jullie uit?”

ANTICONCEPTIE:

- ▶ Wiens verantwoordelijkheid is het zorgen voor anticonceptie/ preventie van zwangerschap?
- ▶ Hoe komt het dat anticonceptie niet goed meer wordt uitgevoerd? Is het relationeel; niet “eigenwijs” genoeg? Heeft het te maken met feitelijke kennis? Of attitude? Wat is er aan de hand met de orale anticonceptie?

CONDOOMS EN CONDOOMGEBRUIK:

- ▶ Inzicht in de intentie tot condoomgebruik bij “onervarenen”.
- ▶ Hoe wordt condoom beschouwd; anti-soa of anticonceptie?

(HOMO) SEKSUEEL GEDRAG:

- ▶ Er lijkt een trend te zijn onder vooral homoseksuele mannen om te vrijen zonder condoom: “barebacking”: seropositief zijn lijkt een zekere mate van aantrekkelijkheid te hebben. Je hele leven veilig vrijen >> speelt dit ook bij hetero's?

13. Tina – Erika Arps (*Tina valt eigenlijk net buiten de doelgroep van het onderzoek; 9-12 jaar*)

SEKSUEEL GEDRAG:

- ▶ Meisjes lijken steeds vroeger te worden ontmaagd.

SEKSUELE BELEVING:

- ▶ Meisjes lijken steeds vroeger te worden ontmaagd; is dat dan een leuke ervaring?

SEKSUEEL GEWELD/ SEKSUELE INTIMIDATIE:

- ▶ In hoeverre hebben meisjes ervaring met ongewenste intimiteit.

I4. Trimbos-instituut – Ninette van Hasselt & Lex Lemmers

KWALITATIEF ONDERZOEK:

Onder mensen in het uitgaanscircuit

- ▶ Hoe vaak gaan mensen uit?
- ▶ Welke middelen gebruiken ze?
- ▶ Ga je om te versieren of om te dansen?
- ▶ Welke patronen hebben mensen in hun hoofd vanuit drug en seks perspectief?
- ▶ Wat is de rol van DJ's als rolmodel?
- ▶ Wat is de invloed van muziek op seksueel gedrag?

MIDDELENGEBRUIK:

- ▶ Wat is de relatie middelengebruik en seksueel gedrag?
- ▶ Hoeveel middelengebruik is er onder homomannen?
- ▶ Welke invloed heeft middelengebruik op onveilig seksueel gedrag?
- ▶ Welke invloed heeft op het verleggen van grenzen (bijv. seks tegen je wil) waar je later spijt van hebt?
- ▶ In hoeverre worden middelen gebruikt als seksuele stimulans, libidoverhogend?
- ▶ Hoe vaak vrij je onder invloed van drugs of alcohol?

I5. APS – Frits Prior

VOORLICHTING/INFORMATIE:

- ▶ Hoe bekend zijn de mogelijkheden in of buiten school informatie te halen?
- ▶ Zijn ze op de hoogte van het bestaan en de functie van de vertrouwenspersoon?
- ▶ Waar halen ze informatie vandaan?
- ▶ Vinden ze dat ze genoeg weten?
- ▶ Wat beschouwen ze als prettige bronnen?
- ▶ Wat vinden ouders van peervoorlichting over seksualiteit op school?

CONDOOMS EN CONDOOMGEBRUIK:

- ▶ Kosten van condooms zijn een probleem.

I6. Stichting Aidsfonds – Cor Blom

VOORLICHTING:

- ▶ Zijn jongeren blootgesteld aan voorlichting op school?
- ▶ Wie spelen er naast school een rol? Ouders, internet?
- ▶ Hebben ze iets meegekregen van de voorlichting? (ken je een preventieactiviteit?)
- ▶ Welke communicatiemiddelen gebruiken de jongeren? (Aids-soa infolijn? www.??)

TESTEN:

- ▶ Hebben de jongeren zich wel eens laten testen op HIV/SOA? Waarom wel, waarom niet?

STRIJD TEGEN HIV/AIDS:

- ▶ Hebben de jongeren wel eens een bijdrage geleverd aan de strijd tegen HIV/Aids?
- ▶ Hoe laten ze hun betrokkenheid zien?

SEKSUEEL GEDRAG:

- ▶ Beginnen jongeren vroeger met seks?

- ▶ Neemt het aantal partners toe?
- ▶ Hoe ziet de seksuele carrière eruit?
- ▶ Hoe zit het met seriële monogamie? Op welk moment is er zo'n vertrouwen in de relatie dat men stopt met condoomgebruik?

HIV/AIDS/SOA:

- ▶ Hebben jongeren nog angst voor HIV?
- ▶ Wat heeft de komst van therapie gedaan m.b.t. angst en gedrag?

17. Universiteit Maastricht – Herman Schaalma

VEILIG VRIJEN:

- ▶ In de "homoscene" heerst een zekere mate van "preventiemoeheid". Hoe gaat dit op voor hetero's?
- ▶ In hoeverre zijn "praten over veilig vrijen" en "je comfortabel voelen met je eigen seksualiteit" met elkaar gerelateerd?
- ▶ Hoe verloopt de sociale interactie m.b.t. veilig vrijen? Hoe wordt een besluit genomen? Wanneer gaat men het zonder doen?

VOORLICHTING:

- ▶ Wat zijn wegen voor voorlichting aan jonge hetero's? Buitenschools, via internet.

CONDOOMS EN CONDOOMGEBRUIK:

- ▶ Is condoomgebruik vanzelfsprekend bij bepaalde groepen jongeren? Hoger-opgeleiden?

RISICOPERCEPTIE:

- ▶ Hoe is de risicoperceptie van jongeren veranderd t.a.v. Aids?
- ▶ Hoe denken de jongeren over andere SOA's?

18. Transact – Simone Kortbeek & team

KWALITATIEF ONDERZOEK:

- ▶ Gehandicapte jongeren zijn een "vergeten groep" maar hebben hele specifieke problemen.
- ▶ Alleenstaande moeders: wat heeft hiertoe bijgedragen?

VOORLICHTING/ INFORMATIE:

- ▶ In hoeverre zijn jongens en meiden voldoende geïnformeerd over seksualiteit, relaties, anticonceptie, hulp bij geslachtsziekten en zwangerschap e.d.
- ▶ Waar halen jongens en meiden hun informatie vandaan?
- ▶ Is deze informatie voor verschillende groepen toegankelijk en informatief genoeg (vluchtelingen, asielzoekers, migranten, laagopgeleiden e.d.).
- ▶ Voorziet de bestaande informatie in de behoefte bij jongens en meisjes?

ANTICONCEPTIE:

- ▶ Welke ruimte hebben meiden om te onderhandelen over anticonceptie? Hoe nemen ze deze ruimte en hoe gaan ze om met de verantwoordelijkheid?
- ▶ Zijn jongens en meiden voldoende geïnformeerd over het gebruik van condooms, pil en de risico's die onvoldoende anticonceptie met zich meebrengen.
- ▶ Welke vorm van anticonceptie heeft de voorkeur bij wisselende contacten of langdurende vaste contacten bij jongens en meiden? (verschillen jongens en meiden?)

- ▶ Zijn jongeren bereid te betalen voor anticonceptie?
- ▶ Hoe veilig gebruiken ze anticonceptie?

(SEKSUEEL) GEWELD:

- ▶ Wat zijn risicofactoren waardoor het misgaat?
- ▶ Hoe weerbaar zijn meiden?
- ▶ Welk risicogedrag leidt tot slachtofferschap van seksueel geweld en welk risicogedrag tot dader zijn van seksueel geweld?
- ▶ Hoe zit het met risicogedrag t.a.v. loverboys?
- ▶ Welke maatregelen neem je om jezelf te beschermen?
- ▶ Hoe vaak heb je te maken gehad met een partner die je onder druk zette om een relatie met hem/haar te beginnen?
- ▶ Als je geen zin hebt in vrijen, maar je partner toch aandringt, wat doe je dan?
- ▶ Hoe vaak heb je het gevoel onder druk te staan om seks met een partner te hebben?
- ▶ Heb je ooit seks gehad tegen je zin?
- ▶ Heb je vervelende seksuele/ geweldservaringen gehad? Welke, wanneer, met wie, hoe is dit gestopt?
- ▶ Wat zijn gebruikelijke strategieën om uit zo'n situatie te komen en welke (in)formele hulpbronnen worden gebruikt? Huisarts, school, vrienden, ouders?
- ▶ Zijn er bij de bovenstaande vragen verschillen tussen jongens en meisjes en tussen culturen?
- ▶ Heb je ooit een cursus o.i.d gehad om te leren hoe je met ongewenste intimiteiten om moet gaan?
- ▶ Welke invloed hebben peers?

VOORZIENINGENGEBRUIK, ZWANGERSCHAP EN SOA:

- ▶ Als meiden (ongewenst) zwanger raken, zijn ze dan voldoende geïnformeerd over mogelijkheden als morning-afterpil, abortus, e.d. en weten ze waar ze deze informatie kunnen vinden? Is deze toegankelijk genoeg?
- ▶ Wordt de partners bij dergelijke keuzeprocessen betrokken? Wat zijn de ervaringen hiermee/
- ▶ Bij SOA, informeren ze hun partner (verschil jongens/meiden)?
- ▶ Bij SOA of vermoedens hiervan, weten jongens en meiden dan waar zij hulp kunnen vinden en zoeken zij ook snel hulp in het kader van preventie?

19. GGD Zuid Holland West – Monique Boonekamp

HOMOSEKSUALITEIT:

- ▶ Hoe leeft homoseksualiteit bij jongeren?

VOORLICHTING:

- ▶ Welke behoefte is er aan voorlichting?
- ▶ Wat vinden jongeren van het aanbod van voorlichting?
- ▶ Werkt een folder nog wel tegenwoordig?
- ▶ Maken jongeren veel gebruik van internet rond dit onderwerp?
- ▶ Is het onderwijs de juiste plek voor voorlichting over seksualiteit?

VOORZIENINGEN:

- ▶ Hoe tevreden zijn jongeren over voorzieningen rond seksualiteit? Wat zijn de wensen?

VEILIG VRIJEN:

- ▶ Waarom vrijen jongeren niet veilig? Is de kennis wel zo goed? Waar komt het op aan? Vaardigheden?

SEKSUEEL GEDRAG:

- ▶ Jongeren beginnen steeds jonger met seks. Is de verantwoordelijkheid die je ze vraagt te nemen (grenzen aangeven, praten, etc.) wel reëel op hun leeftijd?

CONDOOMS EN CONDOOMGEBRUIK:

- ▶ Waar kopen jongeren condooms en wat vinden ze ervan?
- ▶ Wat vinden jongeren van het aanbod: de prijs, de beschikbaarheid?

20. FORUM – Suzanne Ijsselmuiden

KWALITATIEF ONDERZOEK:

- ▶ Allochtone meisjes/jongens die heel strikt worden gehouden: Marokkaanse en Hindoestaanse meisjes die vastzitten in traditionele waarden, jongens die bekneeld zitten; ze mogen zelf alles maar moeten hun zusjes beschermen.
- ▶ Antilliaanse en Surinaamse jongeren: tienerzwangerschappen, alleenstaand moederschap.

SEKSUEEL GEDRAG:

- ▶ Met wie doen de (allochtone) jongens het; met Nederlandse meisjes of (anaal) met allochtone meisjes?
- ▶ Hoe zit het met het experimenteer gedrag?

HOMOSEKSUALITEIT:

- ▶ Wat weten jongeren van homoseksualiteit? Wat vinden ze ervan?
- ▶ Hoe gaan homoseksuele jongeren er mee om? Wel of geen “coming-out”?

HOMOSEKSUEEL GEDRAG:

- ▶ Jongens gaan met elkaar naar bed omdat meisjes onbereikbaar zijn? Hoe gaat dit allemaal in z'n werk?

VEILIG VRIJEN:

- ▶ Islamitische meisjes hebben vaak wel seks voor het huwelijk > vaak anaal > risico op SOA hoog.

SEKSUEEL GEWELD/ SEKSUELE INTIMIDATIE:

- ▶ Wat is de invloed van een negatieve seksuele ervaring (incest, seksueel geweld, huiselijk geweld, prostitutie) op later seksueel gedrag?

RELATIES/ HUWELIJK:

- ▶ Hoe verloopt de partnerkeuze?
- ▶ Wat is de invloed van de keuze voor een partner uit het land van herkomst op seksueel gedrag; is er meer risico op seksueel geweld?
- ▶ Welk toekomstbeeld hebben allochtone jongeren (verdeling zorg/arbeid)?

VOORLICHTING/INFORMATIE:

- ▶ Wordt er thuis over seksualiteit gesproken?
- ▶ Waar halen ze hun informatie vandaan? Bladen? Internet?

21. CHEBBA – *meidenplaza/Maroc.nl* – Latifa Aolad-si-Mohammed

SEKSUEEL GEDRAG:

- ▶ Hoe wordt aangekeken tegen seks voor het huwelijk?
- ▶ Taboe: meiden hebben anale seks > is dit zo?
- ▶ Jongens prostitutie?

KENNIS:

- ▶ Er heersen veel sprookjes over “de pil”.
- ▶ Er is onduidelijkheid over maagdelijkheid (bloedt iedereen?).

22. STISAN Rutgershuis-Mildredhuis, Arnhem – Olga Loeber

VOORLICHTING:

- ▶ Van wie heeft men voorlichting gehad (ouders, school (welke klas), vriendjes, elders) en hoe is dat bevallen?
- ▶ Wat heeft men overgehouden aan deze voorlichting?
- ▶ Welke wensen heeft men omtrent de voorlichting?

ANTICONCEPTIE:

- ▶ Heeft men wel eens anticonceptie gebruikt en hoe is dat bevallen, klachten, bijwerkingen?
- ▶ Hoe zou het ideale beschermingsmiddel eruit moeten zien en waar zou dit verkrijgbaar moeten zijn?

CONDOOMS EN CONDOOMGEBRUIK:

- ▶ Heeft men wel eens condoms gebruikt, zo nee, waarom niet? Problemen bij het verkrijgen, bij het gebruik?

VOORZIENINGEN, ZWANGERSCHAP:

- ▶ Is men bekend met de morning-afterpil?
- ▶ Weet men welke instanties hulpverlening/ voorlichting geven en de mogelijkheid naar hen toe te gaan?
Wat zijn de wensen hieromtrent?

23. GGD Zwolle – Harriette Bruins

RISICOPERCEPTIE:

- ▶ Jongeren onderschatten problematiek van SOA/HIV: mij overkomt niets.

RELATIES/ WEERBAARHEID:

- ▶ Meisjes durven jongens niet af te wijzen > zijn niet voldoende weerbaar. Hoe komt het dat meisjes weinig weerbaar zijn?
- ▶ Meisjes > loverboys: meisjes moeten hierover goed worden voorgelicht.
- ▶ Jongeren “moeten” zich steeds meer gedragen als jonge volwassenen.

PROSTITUTIE:

- ▶ Steeds meer meiden gaan vrijwillig de prostitutie in: goed bijverdienen. Wat beweegt deze meiden?

MIDDELENGEBRUIK:

- ▶ Hoe is de relatie middelengebruik en onveilige seks?

24. Stichting Yoesuf – Omar Nahas

KWALITATIEF ONDERZOEK:

- ▶ Mensen op doorreis die hier korte tijd verblijven. Geen vaste verblijfplaats en geen toegang tot informatie.
- ▶ Alloctonen die moeite hebben om over seksualiteit te praten; zowel homo- als heteroseksuelen.

VOORLICHTING:

- ▶ Wat leren turken, arabieren van SOA/HIV preventie in hun land van herkomst?
- ▶ Komen folders over homoseksualiteit terecht bij de doelgroep?
- ▶ Hebben homo's liever algemene folders of folders specifiek toegespitst op homoseksuelen?

SEKSUEEL GEDRAG:

- ▶ In hoeverre vrijen mensen die openlijk durven te praten over seksualiteit, veiliger?

25. Scholengemeenschap Het Baken, Almere – VWO 6 (docent Gee van Duin)

SEKSUEEL GEDRAG:

- ▶ Mensen lijken relaties en seks vanzelfsprekend te vinden. Het gaat te gemakkelijk.
- ▶ Mensen lijken erg nonchalant.
- ▶ Seks wordt als iets leuks voor een nacht gezien.
- ▶ Er wordt vaak van partner gewisseld.
- ▶ Relaties worden gauw aangegaan.
- ▶ Mensen lijken steeds jonger te beginnen. Op hun 13e denken ze nog niet aan zwangerschap en SOA.
- ▶ Ze hebben geldingsdrang en moeten iets bewijzen.
- ▶ Er is een sociale druk om seks te hebben (omgeving, media).
- ▶ Ze hebben een relatie alleen voor de seks.

RISICOPERCEPTIE:

- ▶ Het gebeurt een ander, mij niet.

CONDOOMS EN CONDOOMGEBRUIK:

- ▶ Condooms zijn te duur en veel mensen doen het liever zonder.
- ▶ Ze durven niet te zeggen dat ze condooms willen gebruiken.
- ▶ Ze durven ze niet te kopen.

TESTEN:

- ▶ De drempel om je te laten testen is te hoog.
- ▶ Je laten testen is niet gebruikelijk.
- ▶ Je wilt niet dat je ouders het weten.

HOMOSEKSUALITEIT:

- ▶ Durven jongeren uit te komen voor hun geaardheid?

VOORLICHTING/INFORMATIE:

- ▶ Meer voorlichting op de basisschool.
- ▶ Meer afschrikwekkende informatie.
- ▶ Meer voorlichting via de TV.
- ▶ Voorlichting op school.
- ▶ Via cd-rom of internet.
- ▶ Via je vrienden, huisarts of GGD.
- ▶ Informatie moet vanzelf op je af komen. Je moet er niet zelf naar op zoek hoeven gaan.

26. PHAROS – Bram Tuk

KWALITATIEF ONDERZOEK:

(onderscheid tussen nieuwkomers, hier geboren en zij die hier pas kort verblijven)

- ▶ Angolese jongens; zijn wat uitbundig en meisjes raken veelvuldig zwanger.
- ▶ Marokkanen.

ZWANGERSCHAP:

- ▶ In welke mate komen ongewenste zwangerschappen voor?
- ▶ Wanneer kiezen voor abortus?

VOORLICHTING:

- ▶ Hoeveel jongeren krijgen daadwerkelijk seksuele voorlichting?

SEKSUEEL GEDRAG:

- ▶ Hoe gaan allochtone jongeren om met de discrepantie tussen westerse realiteit en geldende normen binnen de eigen etnische groep?
- ▶ Anale seks komt veel voor. Hoe kijken jongeren hier tegenaan?

VROUWENBESNIJDENIS:

- ▶ Aandacht voor vrouwenbesnijdenis.

27. Break Out – Anke van Dam (RNG)

KWALITATIEF ONDERZOEK:

- ▶ Islamitische jongens (Marokkaanse, Hindoeestaanse) over bijv. maagdelijkheid.
- ▶ Surinaamse/ Antilliaanse meisjes: tienermoederschap en het voorkomen hiervan.

ANTICONCEPTIE:

- ▶ Jongeren stellen veel vragen over anticonceptie.

RELATIES:

- ▶ Er worden veel vragen gesteld over contact leggen, versieren, verliefdheid.
- ▶ Hoe kijken jongeren aan tegen relaties? Gaat het om verliefdheid, liefde, trouw?
- ▶ Hoe kijken jongeren aan tegen langere relaties?
- ▶ Wat vinden jongeren van trouw aan de relatie? (dus hier niet trouw aan de partner)
- ▶ Wat zijn manieren van contact zoeken? (internet, feesten, etc.)

VOORLICHTING/ INFORMATIE:

- ▶ Zijn jongeren bereid om te betalen voor adviezen die ze krijgen (via internet of post)? Hoeveel?
- ▶ Is internet een belangrijke informatie bron?
- ▶ Hoe wordt op internet gezocht naar informatie? Weten ze waar ze betrouwbare informatie vandaan kunnen halen?
- ▶ Welke rol spelen de ouders?
- ▶ Voldoet het blad (Break Out) belangrijk als bron?
- ▶ Welke kanalen worden het meest gebruikt door allochtone jongeren? Of welke zouden het beste passen?
- ▶ Zou een positieve manier van voorlichting geven beter aansluiten dan de verschuiving naar een negatieve benadering die nu waar te nemen is?
- ▶ Hoe zien jongeren het zitten om via een op een contact informatie te krijgen over veilig vrijen?
- ▶ In hoeverre moet seksuele voorlichting raakvlakken hebben met andere zaken zoals roken, gokken etc.?

ZWANGERSCHAP:

- ▶ Het lijkt erop dat veel Surinaams/ Antilliaanse meiden nauwelijks gemotiveerd zijn de komst van een eerste kind uit te stellen. Wat is de rol hierin van de ouders van deze meisjes? Is dit een soort afzetten tegen de opvoeding? Hebben ze zelf het gevoel hun eigen leven te bepalen hierin?
- ▶ Hoe bereik je Surinaams/ Antilliaanse meiden met informatie over zwangerschap?

28. Ouders Online – (Forum discussie) Henk Boeke – redactie

SEKSUEEL GEDRAG:

- ▶ Hebben jongeren tegenwoordig eerder seks dan vroeger?
- ▶ Waarom wordt er zo weinig aan veilig vrijen gedaan?
- ▶ Hoe denken jongeren over seks, over het “begeerde geslacht, over verantwoordelijkheid?

ZWANGERSCHAP:

- ▶ Hoe denken jongeren over zwangerschap?

RISICOPERCEPTIE:

- ▶ Denken de jongeren dat het wel mee valt met de gevaren omdat er wel medicijnen zijn tegen SOA?
- ▶ Jongeren weten wel van SOA, maar denken dat het ze niet overkomt.

KENNIS:

- ▶ Hoe is de kennis van jongeren m.b.t SOA, seks etc.

SOA/HIV:

- ▶ Hoe kijken jongeren aan tegen SOA? Is het iets “cools”, iets wat de volwassenheid bevestigt?

CONDOOMS EN CONDOOMGEBRUIK:

- ▶ Zouden meisjes en jongens angst hebben om over een condoom te beginnen als ze willen gaan vrijen?

29. Radio 538 – Dennis Heesakkers

KENNIS:

- ▶ Jongeren lijken weinig te weten op het gebied van seksualiteit, gezien de vragen die ze stellen.

SEKSUEEL GEDRAG:

- ▶ Jongeren willen wel met seks beginnen, maar weten niet hoe.

VOORLICHTING/ INFORMATIE/ MEDIA:

- ▶ Hoeveel gebruik wordt er gemaakt van het programma van Niels Hoogland?
- ▶ Welke rol speelt radio 538 in informatie over seksualiteit? Worden de jongeren er wat wijzer van? Welke info missen ze?

HOMOSEKSUALITEIT:

- ▶ Vooral onder allochtone jongeren lijkt homoseksualiteit een probleem te zijn.

ANTICONCEPTIE:

- ▶ Wie zorgt voor voorbehoedsmiddelen?

30. MR 70 – Annet Jansen & Yvonne Hazeveld

KWALITATIEF ONDERZOEK:

- ▶ Tweede en derde generatie Turken en Marokkanen: maagdelijkheid, zwangerschap en abortus.

ANTICONCEPTIE:

- ▶ Als jongeren anticonceptie (willen) gaan gebruiken; waar gaan ze naar toe? Wat heeft de voorkeur; waar willen ze zelf anticonceptie halen?
- ▶ Bij MR 70 moet men zelf het consult betalen; is dit een barrière?
- ▶ Wat zou een aanvaardbaar voorbehoedsmiddel zijn voor verschillende groepen vrouwen (bv Turkse en Marokkaanse vrouwen)?
- ▶ Waarom kiest men niet voor onthouding?

VOORLICHTING/ INFORMATIE:

- ▶ Waar krijgen jongeren hun informatie vandaan?
- ▶ Hoe zouden ze dit het liefst geregeld hebben?
- ▶ Praten Nederlandse meisjes met hun ouders?
- ▶ Weten jongeren dat er instanties bestaan zoals MR 70 waar ze voor vragen en raad terecht kunnen?
- ▶ Wordt er in de bladen voldoende antwoord gegeven op vragen van jongeren?

SEKSUEEL GEWELD/ SEKSUELE INTIMIDATIE:

- ▶ In hoeverre hebben meisjes ervaring met seksueel geweld?
- ▶ Hoe gaan meisjes om met dwingend gedrag van hun vriendjes?

31. De Nationale Jeugdraad – Joost de Bruin

VOORLICHTING/ INFORMATIE:

- ▶ Hoe is de communicatie tussen jongeren en hun ouders?
- ▶ Waar halen jongeren hun informatie vandaan?
- ▶ Wat slaat aan bij jongeren?
- ▶ Welke boodschap pikken jongeren op?

32. Glaxo Smith & Kline – Persijn, Kolkman & van Oekelen

VOORZIENINGENGEBRUIK:

- ▶ Weten jongeren waar ze terecht kunnen als het misgegaan is (SOA)?

KENNIS:

- ▶ Wat weten jongeren van SOA?

VOORLICHTING:

- ▶ Waar halen jongeren hun informatie vandaan?

TESTEN:

- ▶ Waarom laten (homoseksuele) jongeren zich niet testen?

SOA/HIV:

- ▶ Heb je een moment gehad waarop je dacht dat je een SOA had? Wat heb je toen gedaan?

- ▶ Wat zijn de grootste zorgen; HIV of SOA?
- ▶ Maken mensen zich nog bezorgd om HIV/SOA?

SEKS EN VAKANTIE:

- ▶ Hoe gaan jongeren om met seks en relaties wanneer ze op vakantie zijn?

33. www.mariaweetraad.nl/Yorin – Mária Schopman

VOORLICHTING/ INFORMATIE/ MEDIA:

- ▶ Waar halen jongeren hun informatie vandaan? Welke bronnen gebruiken ze?
- ▶ Hoe betrouwbaar is de informatie volgens de jongeren?
- ▶ Wie zijn “opinionleaders” van jongeren?
- ▶ Wat is het leukste TV programma, tijdschrift, krant?

VOORZIENINGENGEbruik:

- ▶ Hoe goed zijn jongeren op de hoogte waar ze naar toe kunnen?
- ▶ Wat kan de huisarts voor jongeren betekenen?

CONDOOMS EN CONDOOMGEbruik:

- ▶ Hoeveel geld zouden jongeren aan condoms willen besteden? >> Stel je hebt € 10,- waar geef je het dan aan uit...?
- ▶ Als condoms gratis verstrekt zouden worden; zouden ze meer gebruikt worden?

HOMOSEKSUALITEIT:

- ▶ Hoe zou het zijn als blijkt dat je beste vriend/in homoseksueel is?

TESTEN:

- ▶ Vind je het gek als jongeren van 16 jaar zich laten testen voor SOA?

RELATIES EN SEKSUALITEIT:

- ▶ Waar heb jij zorgen over? (geen vriendje, weinig zaad, verlegenheid, zoenen)

34. **YES** – Femmigje Krijbolder, Leontien van der Bos, Sanderijn van der Doef

KENNIS:

- ▶ Het lijkt erop dat een grote groep jongeren minder kennis heeft.
- ▶ Er leven veel vragen over anticonceptie.
- ▶ Er leven veel vragen over de pil.

RELATIES/ SEKSUALITEIT:

- ▶ Hoe denken jullie over trouwen, samenwonen? (hoe zien ze hun relationele toekomst?)
- ▶ Hoe zie je een relatie?
- ▶ Wat zijn je toekomstdromen?
- ▶ Hoe zien de meisjes “de man”; taakverdeling: kinderen, banen, studies?
- ▶ Wat vinden ze van vreemdgaan? Wanneer spreek je van vreemdgaan? Is zoenen vreemdgaan?

HOMOSEKSUALITEIT:

- ▶ Hoe kijk je aan tegen homoseksuele/ lesbische relaties?
- ▶ Wat is de erfenis van negatieve ervaringen rond de eigen homoseksualiteit in het VO?

SEKSUELE BELEVING:

- ▶ Wat vinden ze van seks? Is het een verplichting of genieten ze ervan?
- ▶ Praten ze met hun partner over seks en wat ze willen?

VOORLICHTING/INFORMATIE:

- ▶ Waar krijgen ze hun informatie vandaan?
- ▶ In hoeverre worden ze voorgelicht door hun moeder?
- ▶ Maakt goede voorlichting door ouders, verschil in de beleving van seksualiteit?
- ▶ Wat willen kinderen van hun ouders weten?

35. Organon – Lillian van de Heiden & Netty de Graaf

KENNIS:

- ▶ Welke informatie/kennis hebben ze al?
- ▶ Wat weten vrouwen/meisjes van de pil en de functie ervan?

VOORLICHTING/ INFORMATIE:

- ▶ Waar zitten gaps in de informatie?
- ▶ Geeft huisarts informatie over de verschillende soorten van (hormonale) anticonceptie?

(SEKSUELE) BELEVING:

- ▶ Hoe comfortabel voelen vrouwen zich met hun lichaam? (aandacht voor de vagina in onderzoek)

36. Durex – Léon Beckand-Verwee

CONDOOMS EN CONDOOMGEBRUIK:

- ▶ Waarom gebruiken jongeren geen condoom of juist wel?
- ▶ Wat zijn barrières?
- ▶ Waar kopen ze condooms of hoe komen ze aan condooms?
- ▶ Waar willen ze condooms het liefs kopen?
- ▶ Hoe zit het met de prijs?
- ▶ Zou het verschil maken als je condooms gratis zou kunnen krijgen?

KENNIS:

- ▶ Wat weten jongeren van SOA?

VEILIG VRIJEN:

- ▶ Waarom vrijen jongeren wel of juist niet veilig?

37. GGD Midden Nederland Zeist – Wijnand van der Werf (*per e-mail*)

KENNIS:

- ▶ Welke kennis hebben jongeren m.b.t seksualiteit, veilig vrijen, anticonceptie?

ATTITUDE:

- ▶ Ten aanzien van homoseksualiteit
- ▶ Ten aanzien van veilig vrijen.
- ▶ Ten aanzien van condoomgebruik.

SOCIALE OMGEVING:

- ▶ Hoe kijken je vrienden aan tegen veilig vrijen enz.

VOORLICHTING/ INFORMATIE:

- ▶ Heb je behoefte aan voorlichting over seksualiteit?
- ▶ Haal je wel eens informatie van het internet? etc.

VOORZIENINGENGEBRUIK:

- ▶ Wat doe je als je onveilig hebt gevreeën?

CONDOOMS EN CONDOOMGEBRUIK:

- ▶ Voel je je in staat om condooms te gebruiken?
- ▶ Heb je wel eens geoefend met het omdoen van een condoom?
- ▶ Als je een nieuw vriendje/ vriendinnetje hebt; ben je dan van plan condooms te gaan gebruiken?

38. GGD ZZL Maastricht – Marga Smit (*per telefoon*)

VOORLICHTING:

- ▶ Is voorlichting via school geloofwaardig?
- ▶ Hoe effectief is de voorlichting?

39. Stichting soa-bestrijding – *team intermediairen en deskundigheidsbevordering, team jongeren, team internationaal*

KWALITATIEF ONDERZOEK:

- ▶ ASA jongens en mannen: inzicht verkrijgen in rol, houding en gedrag van ASA jongens en mannen?
- ▶ ASA jongens en meisjes/mannen en vrouwen: wat zijn verschillen tussen mannen en vrouwen m.b.t kennis en motivatie tot testen op chlamydia?

VOORZIENINGENGEBRUIK: (ZIE NIVEL ONDERZOEK CIRCUITKEUZE JONGEREN BOVEN 18 JAAR)

- ▶ Waar gaan jongeren naar toe (willen ze naar toe gaan) met SOA klachten? Gaan jongeren naar de huisarts?
- ▶ Hoe effectief is de begeleiding bij de hulpverlener geweest wat betreft intentie tot veilig vrijen? Wat motiveerde om veiliger te vrijen? Wat deed de hulpverlener goed of fout?
- ▶ Hoe zit het met ASA jongeren?

TESTEN:

- ▶ Waarom laten jongeren zich wel of niet testen?
- ▶ Wanneer laat je je wel testen?

MIDDELENGEBRUIK:

- ▶ Wat is de relatie tussen middelengebruik en (onveilige) seks?

SOA/HIV:

- ▶ Heb je de afgelopen 12 maanden klachten gehad waarvan je dacht dat die op een SOA wezen?
- ▶ Zo ja, wat heb je toen gedaan?
- ▶ Heb je ooit een SOA gehad voorafgaand aan het afgelopen jaar?
- ▶ Hoe denken jongeren over HIV?Aids?

RELATIE/ WEERBAARHEID:

- ▶ Hanteren jongeren het principe van “negotiated safety”?

SEKSUEEL GEWELD/ SEKSUELE INTIMIDATIE/ PROSTITUTIE:

- ▶ Hoe zit het met betaalde seks en “loverboy” ervaringen onder jongeren?

VEILIG VRIJEN:

- ▶ In hoeverre voelen (meisjes) jongeren zich in staat te onderhandelen over condoomgebruik?
- ▶ Waarom vrijen meiden toch onveilig als hun intentie tav veilig vrijen positief was? > Wat gebeurt er in het onderhandelen?

CONDOOMS EN CONDOOMGEBRUIK:

- ▶ Hoe is de houding van jongeren tav condoomgebruik?
- ▶ Hoe ziet het condoomgebruik van jongeren eruit?
- ▶ In hoeverre zijn de kosten van het condoom van invloed op condoomgebruik?
- ▶ Wat doe je als je geen condoom bij je hebt? (ga je dan onveilig vrijen?)

ANTICONCEPTIE:

- ▶ Hoe ziet het pilgebruik van jongeren eruit?
- ▶ Wanneer is de omslag van condoomgebruik naar pilgebruik?
- ▶ Weten jongeren hoe ze de pil moeten gebruiken?
- ▶ In hoeverre is het gegeven dat de pil uit het ZF pakket gehaald wordt (boven 21 jaar) van invloed op het pilgebruik?

HOMOSEKSUALITEIT:

- ▶ Hoe kijken jongeren aan tegen homoseksualiteit?

NORMEN EN WAARDEN:

- ▶ Hoe kijken jongeren aan tegen bepaalde zaken rond relaties en seksualiteit?
- ▶ Hoe veranderen normen en waarden?
- ▶ Worden jongeren weer behoudender tav seksueel gedrag?
- ▶ Wat zijn nieuwe trends op seksgebied?

MAAGDELIJKHEID:

- ▶ In hoeverre is maagdelijkheid een kwestie bij niet-moslims?

VOORLICHTING/INFORMATIE/ MEDIA:

- ▶ Hoe maken jongeren gebruik van de nieuwe media?
- ▶ Welke bronnen gebruiken jongeren?
- ▶ Welke media hebben de meeste invloed op jongeren?

SEKSUEEL GEDRAG:

- ▶ Hoe ziet de seksuele carrière van jongeren er uit?
- ▶ Wat is de betekenis van seksualiteit? Wanneer doe je het?
- ▶ Hoe snel gaan jongeren (bijv. tijdens het uitgaan) met elkaar naar bed?
- ▶ Wat is de invloed van Islam op seksueel gedrag?

ZWANGERSCHAP EN ABORTUS:

- ▶ Heb je wel eens een abortus doorgemaakt?
- ▶ Is het krijgen van een kind statusverhogend bij bep. groepen? (Surinaamse/Antilliaanse meisjes?)

SEKSUEEL GEWELD EN SEKSUELE INTIMIDATIE:

- ▶ Heb je wel eens een negatieve seksuele ervaring gehad?

40. Scholengemeenschap VOS Vlaardingen, –VMBO 4e klas (docente: Monique Thiel)

Meisjes (aantal 17):

CONDOOMS EN CONDOOMGEBRUIK:

- ▶ Sommige jongens willen geen condoom gebruiken.
- ▶ Kopen: “je schaamt je dood”.
- ▶ Er zijn ook condoomautomaten, maar die werken vaak niet.
- ▶ De eerste maand of twee maanden gebruik je een condoom. Als je een lange relatie hebt vertrouw je elkaar.

RELATIES:

- ▶ Jongens zijn niet te vertrouwen; de meeste zijn players.
- ▶ Mannen gaan je snel saai vinden; ze willen steeds meer; zijn niet tevreden.

ANTICONCEPTIE/ZWANGERSCHAP:

- ▶ Dat meisjes ongewenst zwanger raken komt door het niet goed slikken van de pil.
- ▶ Pilgebruik is lastig; je raakt soms in de war.
- ▶ Je durft zelf niet naar de huisarts te gaan voor de pil.

VOORLICHTING/INFORMATIE:

- ▶ Je praat met vriendinnen (je neemt ook minder goede dingen over).

Jongens (aantal 5):

SEKSUEEL GEDRAG:

- ▶ Jongeren gaan te los met elkaar om; ze gaan al heel snel met elkaar naar bed.
- ▶ One-night stands zijn heel gebruikelijk.
- ▶ Het is een schande om te zeggen dat je het nog niet gedaan hebt (4e jaar VMBO).
- ▶ Jongeren zijn 12/13 jaar als ze het voor het eerst doen; als ze op de middelbare school komen.
- ▶ De eerste keer is voor een jongen niet belangrijk. Het maakt niet uit met wie, als je het maar gedaan hebt.

CONDOOMS EN CONDOOMGEBRUIK:

- ▶ Als ze te snel met elkaar naar bed gaan, gebruiken ze geen condoom.
- ▶ Het is niet moeilijk om erover te praten als je een goede relatie hebt. Maar vaak gaat het te snel.
- ▶ Soms dwingen jongens meisjes om het zonder te doen.
- ▶ Maar soms willen meisjes niet; sommige meisjes willen zwanger raken.

TESTEN:

- ▶ Heel weinig jongeren laten zich testen.
- ▶ Ze schamen zich.
- ▶ Ze weten niet waar je naar toe moet.
- ▶ Je ouders zijn blij als je je laat testen.
- ▶ Een thuisstest zou beter zijn.

VOORLICHTING/ INFORMATIE:

- ▶ Onderling; niet op school gehad.
- ▶ Het zou meer op school moeten gebeuren en dan elk leerjaar.
- ▶ TV reclame werkt ook.
- ▶ Op internet kom je alleen maar op de pornosites terecht.
- ▶ Je moet nog niet op de basisschool beginnen.

41. VWS – Judith Verlind en Nicole Willems

ANTICONCEPTIE:

- ▶ Wat zijn de gevolgen van het besluit de pil uit het ziekenfondspakket te halen voor personen ouder dan 21 jaar?
- ▶ Welke mythes bestaan er rond pilgebruik?

ZWANGERSCHAP:

- ▶ Wat zijn attitudes ten aanzien van tienerzwangerschap?

VEILIG VRIJEN:

- ▶ Wat zijn motieven voor al dan niet veilig vrijen?
- ▶ hoe verklaar je de discrepantie tussen de intentie en het gedrag van jongeren tav veilig vrij gedrag?
- ▶ Wat zijn verschillen tussen jongens en meisjes?
- ▶ Wat zijn culturele verschillen?

VOORLICHTING:

- ▶ Welke voorlichtings-vormen/methoden zijn geschikt voor welke doelgroep?

Actieplan / Seks onder je 25^e

Participatie in onderzoek en actie

BIJLAGE 3 / CONCEPTEN IN VRAGENLIJST

CONCEPT	OMSCHRIJVING	UIT LITERATUUR?	UIT WENSEN-INVENTARISATIE?
Demografische variabelen			
leeftijd	geboortemaand en jaar	ja	ja
sekse	sekse	ja	ja
ethniciteit	geboorteland respondent	ja	ja
	verblijfsduur	nee	ja
	geboorteland moeder	ja	ja
	geboorteland vader	ja	ja
	zelfbenoeming	ja	nee
stedelijkheid	postcode	ja	ja
religie	al dan niet godsdienstig opgevoed en waarde die aan geloof wordt gehecht	ja	ja
	geloof van de ouders	ja	ja
opleidingsniveau	werk/opleidingssituatie		
	klas/leerjaar		
	niveau van huidige opleiding	ja	nee
	niveau hoogste afgeronde opleiding	ja	nee
woonsituatie	thuis dan wel uitwonend, alleen dan wel samenwonend	nee	nee
kinderen	al dan niet hebben van kinderen	ja	ja
leeftijd eerste kind	leeftijd in jaren van oudste kind	ja	ja
Gezin van herkomst			
gezinsstructuur	samenstelling van gezin (huidige gezin of gezin van herkomst)	ja	ja
gezinsklimaat	responsiviteit moeder	ja	ja
	affectie-expressie moeder	ja	ja
	responsiviteit vader	ja	ja
	affectie-expressie vader	ja	ja

CONCEPT	OMSCHRIJVING	UIT LITERATUUR?	UIT WENSEN-INVENTARISATIE?
Gezin van herkomst / (vervolg)			
monitoring	toezicht houden moeder	ja	nee
	toezicht houden vader	ja	nee
autonomie bij partnerkeuze	mate waarin jongeren vrijheid hebben in partnerkeuze	nee	ja
communicatie: ouders	frequentie van communicatie over seks met ouders	ja	ja
	behoefte aan communicatie over seks met ouders	ja	ja
communicatie: overige gezinsleden	communicatie over seks met broers, zussen en andere familieleden	ja	ja
normative beliefs: ouders	hoe ouders vinden dat respondent zich op seksueel gebied moet gedragen	ja	ja
motivation to comply: ouders	Motivatie om aan normen van ouders te voldoen	ja	nee (behalve dan onder de algemene kop 'determinanten')
Leeftijdgenoten			
sociale integratie: middelbare school	contacten met leeftijdgenoten tijdens middelbare schooltijd	ja	nee
sociale integratie: heden	aantal huidige vrienden en vriendinnen	ja	nee
communicatie: vrienden	frequentie van communicatie met vrienden	ja	ja
	behoefte aan communicatie over seks met vrienden	nee	ja
waargenomen gedrag vrienden	perceptie van seksueel gedrag vrienden	ja	ja
	motivatie om aan normen van vrienden te voldoen	ja	ja
Ervaring met verliefdheid en relaties			
verliefdheid	al dan niet verliefd geweest	nee	nee
eigen effectiviteit: relatievorming	eigen-effectiviteit in contact maken met potentiële partners	ja	alleen onder algemene kop 'vaardigheden'
versiergedrag	frequentie van versieren	nee	nee
ervaring met relaties	één keer of vaker een relatie gehad	nee	nee
eerste relatie	leeftijd eerste relatie	nee	nee
relatiestatus	al dan niet op dit moment relatie	ja	nee
sekse partner	sekse huidige of laatste partner	ja	nee
relatieduur	duur van laatste of huidige relatie	ja	ja
relatiesatisfactie	tevredenheid over huidige relatie	nee	nee
normative beliefs: partner	hoe partner vindt dat respondent om moet gaan met seks	ja	nee (behalve dan onder de algemene kop 'determinanten')
motivation to comply: partner	motivatie om aan normen van partner te voldoen	ja	idem

CONCEPT	OMSCHRIJVING	UIT LITERATUUR?	UIT WENSEN-INVENTARISATIE?
Seksuele voorkeur			
verliefdheid	seks waarop men verliefd is geweest of denkt te kunnen worden	ja	nee
fantasie	mate waarin men fantaseert over eigen en andere geslacht	ja	nee
gedrag	ervaring met vrijen of wens om te vrijen met eigen geslacht	ja	nee
aantrekking	seksuele aantrekking tot eigen dan wel andere geslacht of beide	ja	nee
openheid	mate waarin men open is over een eventuele homoseksuele voorkeur	ja	nee
coming out	leeftijd waarop men voor het eerst uitkwam voor de homoseksuele voorkeur	ja	ja
	personen die op de hoogte zijn van seksuele voorkeur	nee	ja
Kennis, informatiebehoefte en gebruik van voorzieningen			
kennis	mate waarin men kennis heeft van voortplanting, soa, anticonceptiegebruik, maagdelijkheid	ja	ja
informatiebehoefte: onderwerp	onderwerpen op gebied van seksualiteit waarover men meer zou willen weten	nee	ja
informatiebehoefte: bron	voorkeur voor bron als men informatie wil over seksualiteit	nee	ja
informatie: instellingen	mate waarin men informatie heeft gekregen via school of gezondheidszorg	nee	ja
	evaluatie van informatie die men kreeg via school of gezondheidszorg	nee	ja (o.a. mbt homoseksualiteit)
intentie tot gebruik aan voorzieningen	inschatting gebruik van voorziening in geval van soa	nee	ja
	inschatting gebruik van voorziening voor anticonceptie	nee	ja
	inschatting gebruik van voorziening bij ongewenste zwangerschap	nee	ja
Media			
media: informatie	mate waarin men informatie heeft gekregen uit boeken, tijdschriften, radio, televisie of internet	nee	ja (met name televisie en internet)
	evaluatie van informatie die men kreeg uit boeken, tijdschriften, radio, televisie of internet	nee	ja
	goede' tijdschriften	nee	ja
	goede' websites	nee	ja
media: bloot en porno	mate waarin men in contact komt met erotisch materiaal	ja	ja

CONCEPT	OMSCHRIJVING	UIT LITERATUUR?	UIT WENSEN-INVENTARISATIE?
Media / (vervolg)			
digitaal contacten leggen	al dan niet ervaring met contact leggen en seks via internet en mobiele telefoon	nee	ja
Attituden			
morele opvattingen t. a.v seks	morele opvattingen t.a.v. seks in verschillende relatievormen en onbeschermd seks	ja	ja
morele opvattingen t. a.v gender	seksueel gedrag dat bij mannen cq. vrouwen wordt goedgekeurd	ja	ja
morele opvattingen t.a.v. homoseksualiteit	mening over homoseksueel gedrag en de omgang met homoseksuele leeftijdgenoten	ja	ja
ervaren ernst	mate waarin het men vervelend lijkt om soa te hebben of zwanger te zijn	ja	ja (o.a. m.b.t. ouderschap)
Eerste ervaringen			
ervaring met verschillende soorten gedrag en leeftijd eerste ervaringen	al dan niet ervaring met opwinding en leeftijd eerste keer	ja	alleen als onderdeel van algemene noemer 'seksuele carrière'
	al dan niet ervaring met masturbatie en leeftijd eerste keer	ja	ja
	al dan niet ervaring met zoenen en leeftijd eerste keer	ja	alleen als onderdeel van algemene noemer 'seksuele carrière'
	al dan niet ervaring met strelen en leeftijd eerste keer	ja	idem
	al dan niet ervaring met naakt vrijen en leeftijd eerste keer	ja	idem
	al dan niet ervaring met geslachts-gemeenschap en leeftijd eerste keer	ja	ja
	al dan niet ervaring met vingers en leeftijd eerste keer	ja	alleen als onderdeel van algemene noemer 'seksuele carrière'
	al dan niet ervaring met aftrekken en leeftijd eerste keer	ja	idem
	al dan niet ervaring met pijpen en leeftijd eerste keer	ja	ja
	al dan niet ervaring met beffen en leeftijd eerste keer	ja	ja
	al dan niet ervaring met anale seks en leeftijd eerste keer	ja	ja
motieven voor onthouding	reden dat men nog geen geslachts-gemeenschap heeft gehad	ja	ja (alleen: geen seks voor het huwelijk willen)
kwaliteit eerste ervaringen	timing van eerste ervaringen	ja	ja
	controle bij eerste ervaringen	ja	ja
	evaluatie van eerste ervaringen	ja	ja

CONCEPT	OMSCHRIJVING	UIT LITERATUUR?	UIT WENSEN-INVENTARISATIE?
Eerste keer geslachtsgemeenschap of anale seks			
leeftijdsverschil eerste gg	leeftijd eerste partner gg	ja	ja
relatieduur voor eerste gg	tijd dat men eerste partner kende voor eerste keer gg	nee	ja
eerste gg vrijwillig/ onvrijwillig	aanwezigheid van dwang of overhalen bij eerste gg	ja	nee (niet specifiek mbt eerste keer)
verliefdheid eerste gg	verliefdheid bij eerste keer gg	ja	nee
communicatie over anticonceptie	anticonceptie besproken voor eerste keer gg	ja	nee (niet specifiek mbt eerste keer)
communicatie over condooms	condooms besproken voor eerste keer gg	ja	nee (niet specifiek mbt eerste keer)
beschermingsgedrag eerste gg	anticonceptie- en condoomgebruik bij eerste geslachtsgemeenschap	ja	nee (niet specifiek mbt eerste keer)
leeftijdsverschil eerste as	leeftijd eerste partner as	ja	ja
relatieduur eerste as	tijd dat men eerste partner kende voor eerste keer as	nee	ja (maar niet specifiek mbt anaal)
verliefdheid eerste as	verliefdheid bij eerste keer as	ja	nee
eerste as vrijwillig/ onvrijwillig	aanwezigheid van dwang of overhalen bij eerste as	ja	nee (niet specifiek mbt eerste keer en anaal)
communicatie over condooms	condooms besproken voor eerste keer as	ja	nee (niet specifiek mbt eerste keer en anaal)
condoomgebruik eerste as	condoomgebruik eerste anale seks	ja	nee (niet specifiek mbt eerste keer en anaal)
Ervaring hele leven			
aantal partners hele leven	aantal partners voor gg en as hele leven	ja	ja
aantal vaste partners laatste 3 jaar	aantal vaste partners waarmee men laatste 3 jaar geslachtsgemeenschap en/of anale seks had	ja	ja
aantal losse partners laatste 3 jaar	aantal losse partners waarmee men laatste 3 jaar geslachtsgemeenschap en/of anale seks had	ja	ja
hoe lang geleden	hoe lang geleden dat men voor het laatst seks had	ja	nee
Meest recente sekspartner			
type relatie	soort relatie met meest recente partner (huidige partner, laatste ex-partner, partner van langer geleden, geen partner, vakantieliefde)	ja	ja
sekse	sekse meest recente partner	ja	ja
etniciteit	etniciteit meest recente partner	nee	ja
mate van vrijwilligheid	mate van dwang of overhalen bij gg met meest recente partner	ja	ja
verliefdheid op laatste partner	verliefdheid op meest recente partner	ja	ja

CONCEPT	OMSCHRIJVING	UIT LITERATUUR?	UIT WENSEN-INVENTARISATIE?
Meest recente sekspartner / (vervolg)			
belang van de relatie	belang van de relatie met meest recente partner	ja	ja
seksuele ervaringen met laatste partner	manieren van vrijen waar men met meest recente partner ervaring mee heeft	nee	nee
relatieduur voor eerste gg met laatste partner	tijd dat men relatie had voor eerste gg met meest recente partner	nee	ja
gg frequentie met laatste partner	gemiddelde frequentie geslachtsgemeenschap met meest recente partner	ja	nee
communicatie over anticonceptie met laatste partner	vooraf anticonceptie besproken met meest recente partner	ja	ja
anticonceptie gebruik met laatste partner	al dan niet gebruik van anticonceptie met meest recente partner	ja	ja
	soort anticonceptie met meest recente partner	ja	ja
communicatie over condooms met laatste partner	vooraf condooms besproken met meest recente partner	ja	ja
condoomgebruik bij gg met laatste partner	wel of niet condooms gebruikt bij geslachtsgemeenschap	ja	ja
	verdeling met/zonder bij geslachtsgemeenschap	ja	ja
motivatie voor condoomgebruik bij gg	redenen om een condoom te gebruiken bij geslachtsgemeenschap	ja	ja
drempels condoomgebruik bij gg	redenen om geen condoom te gebruiken bij geslachtsgemeenschap	ja	ja
relatieduur tot stoppen met condooms	in langere relaties: hoe lang nog wel condooms gebruikt bij geslachtsgemeenschap	nee	ja
communicatie rond stoppen met condooms	communicatie en initiatief rondom stoppen met condooms bij geslachtsgemeenschap	nee	ja
relatieduur voor eerste anale seks	tijd dat men relatie had voor eerste anale seks met meest recente partner	nee	ja (maar meer algemeen mbt seks)
as frequentie met laatste partner	gemiddelde frequentie anale seks met meest recente partner	ja	nee
communicatie over condooms bij anale seks	condooms besproken voor eerste keer as	ja	ja (alleen algemeen mbt seks genoemd)
condoomgebruik bij anale seks	wel of niet condooms gebruikt bij anale seks	ja	ja (alleen algemeen mbt seks genoemd)
	verdeling met/zonder bij anale seks	ja	ja (alleen algemeen mbt seks genoemd)

CONCEPT	OMSCHRIJVING	UIT LITERATUUR?	UIT WENSEN-INVENTARISATIE?
Meest recente sekspartner / (vervolg)			
drempels condoomgebruik bij anale seks	redenen om geen condoom te gebruiken bij anale seks	ja	ja (alleen algemeen mbt seks genoemd)
relatieduur tot stoppen met condooms bij anale seks	in langere relaties: hoe lang nog wel condooms gebruikt bij anale seks	nee	ja (alleen algemeen mbt seks genoemd)
communicatie rond stoppen met condooms bij anale seks	communicatie rondom stoppen met condooms bij anale seks	nee	ja (alleen algemeen mbt seks genoemd)
buitenrelationele seks	seks gehad met anderen tijdens relatie met meest recente partner	ja	nee (alleen gevraagd wat jongeren vreemdgaan vinden)
buitenrelationeel condoomgebruik	condoomgebruik met partners naast vaste relatie	ja	nee
Partner waarmee men meest vergaand heeft gevreeën			
type relatie	relatie met laatste persoon waarmee gevreeën is (huidige partner, laatste ex-partner, partner van langer geleden, vakantieliefde, geen partner)	ja	ja (specifiek vakantieliefde)
sekse	sekse laatste persoon waarmee gevreeën is	ja	ja
etniciteit	etniciteit laatste persoon waarmee gevreeën is	nee	ja
mate van vrijwilligheid	mate van dwang of overhalen bij laatste persoon waarmee gevreeën is	ja	ja
verliefdheid op laatste partner	verliefdheid op laatste persoon waarmee gevreeën is	ja	ja
	belang van de relatie met laatste persoon waarmee gevreeën is	ja	ja
periode voor eerste keer	tijd dat men laatste persoon waarmee gevreeën is kende voor eerste keer vrijen	nee	ja (maar meer mbt geslachts-gemeenschap)
frequentie vrijen met laatste partner	gemiddelde frequentie waarmee gevreeën wordt met meest recente partner	ja	nee
	manieren van vrijen die men met deze partner heeft gedaan	nee	nee
Orale seks			
ervaring met orale seks met laatste partner	aantal keren pijpen met meest recente partner		nee (niet specifiek mbt orale seks)
condoomgebruik bij pijpen	wel of niet condooms gebruikt bij pijpen		nee (niet specifiek mbt orale seks)
	verdeling met/zonder bij pijpen		nee (niet specifiek mbt orale seks)

CONCEPT	OMSCHRIJVING	UIT LITERATUUR?	UIT WENSEN-INVENTARISATIE?
Interactie en satisfactie met meest recente partner (wel of niet geslachtsgemeenschap)			
eigen effectiviteit: communicatievaardigheden	mate waarin men denkt dat praten met huidige of laatste partner over seks, soa, anticonceptie en condooms zou lukken	ja	ja
seksuele interactie	wensen, grenzen, angsten, empathische vermogens en assertiviteit met huidige of laatste partner	ja	ja (m.n. angsten, grenzen kunnen stellen, assertiviteit en vrijen onder invloed)
risicoperceptie laatste partner	hoe schat men de kans op soa, zwangerschap en seksueel geweld in met huidige of laatste partner	ja	ja
seksuele satisfactie	satisfactie met frequentie, intimiteit, lichamelijke bevrediging en seksleven i.h.a. laatste half jaar	ja	nee
Seksueel zelfbeeld			
motivatie voor seks	wat iemand leuk vindt of lijkt aan seks	ja	ja
schuld / schaamte	gevoelens van schuld en schaamte rondom seksualiteit	ja	ja
preoccupatie	mate waarin iemand met seks bezig is	ja	ja
lichaamsbeeld	onzekerheid over eigen uiterlijk	ja	ja
Seksuele risico's			
risicoperceptie onervarenen	inschatting risico op hiv, soa, zwangerschap en grensoverschrijding door onervarenen	ja	ja
hiv-test gedrag	ervaring met hiv-test afgelopen jaar	nee	ja
motivatie hiv-testgedrag	redenen om zich te laten testen	nee	ja
drempels hiv-testgedrag	redenen om zich niet te laten testen	nee	ja
uitslag hiv-test	uitslag van (laatste) hiv test afgelopen jaar	nee	nee
partnerwaarschuwing: hiv	al dan niet eerdere partner(s) op de hoogte gesteld van uitslag van de test	nee	nee
soa test gedrag	ervaring met soa test afgelopen jaar	nee	ja
motivatie soa-testgedrag	redenen om zich te laten testen	nee	ja
drempels soa-testgedrag	redenen om zich niet te laten testen	nee	ja
uitslag soa test	uitslag van eventuele testen op soa	nee	ja
partnerwaarschuwing: soa	al dan niet eerdere partner(s) op de hoogte gesteld van uitslag van de test	nee	nee
zwangerschap	ervaring met ongeplande zwangerschap afgelopen jaar	ja	ja
	melding aan vader	nee	nee

CONCEPT	OMSCHRIJVING	UIT LITERATUUR?	UIT WENSEN-INVENTARISATIE?
Seksuele risico's / (vervolg)			
abortus	eventuele zwangerschap al dan niet beëindigd in abortus	ja	ja
seksueel geweld (slachtoffer)	ervaring met seksueel gedrag onder druk of dwang	ja	ja
leeftijd seksueel geweld	leeftijd (eerste) gedwongen contact	ja	ja
seksueel geweld (dader)	ervaring met druk of dwang uitoefenen	ja	nee
prostituant	ervaring met betalen voor seks afgelopen jaar	ja	nee
prostituee	ervaring met betaald zijn voor seks afgelopen jaar	ja	ja
gedwongen tot prostitutie	onder druk gezet bij prostitueren van zichzelf	ja	ja
disfuncties	orgasmiciteit, pijn, verlangen, opwinding	ja	ja
Pilgebruik			
anticonceptiegebruik heden	gebruik van anticonceptie op dit moment	ja	ja
motieven voor keuze anticonceptie	reden waarom men voor bepaalde anticonceptiemethode gekozen heeft	nee	ja
pilgebruik verleden	al dan niet in verleden pil gebruikt	ja	ja
pil-intentie	van plan zijn pil te blijven of gaan slikken	ja	ja
drempels pilgebruik	redenen om gestopt te zijn of van plan te zijn om te stoppen met de pil	nee	ja (onder andere 'pil uit het ZF')
eigen effectiviteit pilgebruik	inschatting eigeneffectiviteit in elke dag slikken van de pil	nee	ook onder algemene kop 'vaardigheden'
	frequentie waarmee men pil vergeet te slikken	nee	ja
verantwoordelijkheid pil	verantwoordelijkheid voor pilgebruik bij meisje of jongen	nee	ja
geanticipeerde spijt: ac	geanticipeerde spijt bij vrijen zonder anticonceptie	ja	nee
ervaring met morning after pil	een of meerdere malen noodpil geslikt	ja	ja
Condoomgebruik			
ervaring met aanschaf	ervaring met kopen van condooms	ja	nee
locatie voor aanschaf	plekken waar men condooms gekocht heeft	nee	ja
eigen effectiviteit m. b.t. aanschaf	inschatting dat het lukt om condooms te gaan kopen	ja	ja
ervaring met bij zich hebben	omstandigheden waarin men condooms bij zich heeft	ja	nee

CONCEPT	OMSCHRIJVING	UIT LITERATUUR?	UIT WENSEN-INVENTARISATIE?
Condoomgebruik / (vervolg)			
eigen effectiviteit m.b.t. bij zich hebben	inschatting eigen effectiviteit in bij zich hebben van condooms	ja	alleen onder algemene kop 'vaardigheden'
eigen effectiviteit m.b.t. omdoen	inschatting eigen effectiviteit in omdoen van condoom	ja	ja (ook onder algemene kop 'vaardigheden')
attituden t.a.v. condooms	waardering van condoomgebruik met vaste en losse partners	ja	ja
verantwoordelijkheid condooms	verantwoordelijkheid voor condooms bij meisje of jongen	nee	ja
attitudes t.a.v. condooms	consequenties van condoomgebruik	ja	ja (m.n. kosten van condooms, schaamte, inbreuk op vertrouwen, noodzaak bij pilgebruik)
eigen effectiviteit in bijzondere omstandigheden	mate waarin men denkt met condooms te kunnen vrijen in verschillende omstandigheden	ja	ja (met name condoom kunnen gebruiken als partner niet wil, ook onder algemene kop 'vaardigheden')
condoomintentie	condoomintentie bij geslachts-gemeenschap met vaste partner	ja	ja
	condoomintentie bij geslachts-gemeenschap met losse partner	ja	ja
	condoomintentie bij anale seks met vaste partner	ja	ja
	condoomintentie bij anale seks met losse partner	ja	ja
geanticiperde spijt: condooms	geanticiperde spijt bij vrijen zonder condoom met losse partner	ja	nee

Actieplan / Seks onder je 25^e

Participatie in onderzoek en actie

BIJLAGE 4 / DEELNEMENDE GGD-EN

- ▶ GGD Hart voor Brabant
- ▶ GG&GD Utrecht
- ▶ GGD Nieuwe Waterweg Noord
- ▶ GGD Gelre IJssel
- ▶ GGD Regio Twente
- ▶ GGD Rivierenland
- ▶ GGD Zeeland
- ▶ GGD Zuid-Holland Zuid
- ▶ GGD Amsterdam
- ▶ GGD Zuid Oost Brabant
- ▶ GGD Midden Nederland
- ▶ GGD Eindhoven
- ▶ GGD Oostelijk Zuid-Limburg
- ▶ GGD Flevoland
- ▶ Hulpverleningsdienst Groningen
- ▶ GGD Fryslan
- ▶ GGD Drenthe
- ▶ GGD Noord-West Veluwe
- ▶ GGD Kennemerland
- ▶ GGD Den Haag
- ▶ GGD Rotterdam
- ▶ GGD Zuid Holland West
- ▶ GGD Midden Holland

Actieplan / Seks onder je 25^e

Participatie in onderzoek en actie

BIJLAGE 5 / ACTIEPLANFORMAT

Actieplan / Seks onder je 25^e

Naam organisatie:
 Adres organisatie:
 Naam contactpersoon:
 Functie contactpersoon:

Type gebruik van onderzoeksresultaten Seks onder je 25e	De (voor u) belangrijkste onderzoeksresultaten van Seks onder je 25e DOOR U IN TE VULLEN	Gebruik door uw organisatie van de onderzoeksresultaten Seks onder je 25e Vul in wat u nu al doet met betrekking tot jongeren en seksualiteit en vul in wat u gaat doen op basis de uitkomsten van het onderzoek DOOR U IN TE VULLEN (zoveel mogelijk omschrijven)	Eventuele samenwerkingspartner(s)
1 Als achtergrondinformatie, onderbouwing van activiteiten/ programma's of artikelen		Huidige activiteit(en): Nieuwe activiteit(en):	
2 Voor agendasetting (bv input van GGD-en naar de gemeenten voor ontwikkeling gezondheidsbeleid)		Huidige activiteit(en): Nieuwe activiteit(en):	

Actieplan / Seks onder je 25^e

3	<p>Voor beleidsontwikkeling eigen organisatie mbt jongeren en seksuele gezondheid: ontwikkelen van beleid bijsturen van beleid heroverwegen/ herijken van beleid</p>		<p>Huidige activiteit(en): Nieuwe activiteit(en):</p>	
4	<p>Voor aanpassing huidige voorlichtingsactiviteiten/ voorzieningen toetsing huidige voorlichtingsactiviteiten/ voorzieningen bijsturen huidige voorlichtingsactiviteiten/ voorzieningen herijken voorlichtingsactiviteiten/ voorzieningen</p>		<p>Huidige activiteit(en): Nieuwe activiteit(en):</p>	
5	<p>Voor ontwikkeling nieuwe voorlichtingsactiviteiten/ voorzieningen</p>		<p>Huidige activiteit(en): Nieuwe activiteit(en):</p>	
6	<p>Voor (vervolg) onderzoek op basis van de dataset Seks onder je 25^e als vervolg op Seks onder je 25^e</p>		<p>Huidige activiteit(en): Nieuwe activiteit(en):</p>	

Actieplan / Seks onder je 25^e

Participatie in onderzoek en actie

BIJLAGE 6 / OVERZICHT ACTIEPLANNEN

Actieplan / Seks onder je 25^e Huidige en nieuwe activiteiten

GROEP 1: GGD Zuid-Holland West, GGD Zuid-Holland Noord, GGD Zuidoost Brabant, GGD Fryslan, Stichting Partoer (steunpunt Jongeren en Seksualiteit Friesland), GGD Zeeland, GGD Groningen

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<p>Jonge starters</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Minder condoom en anticonceptiegebruik. ▶ Meer dwang (bij meisjes). 	<p>GGD Zuid-Holland Noord</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Project "Hijzen en Slikken", een preventieproject (doelgroep Leidse jongeren 12-14 jaar) gericht op voorkomen van risicogedrag zoals overmatig genotmiddelengebruik en onveilig vrijen. In kader van jaarlijks georganiseerd themafestival diverse ludieke voorlichtingsactiviteiten in binnenstad van Leiden i.s.m. studenten. 	<p>GGD Zuid-Holland West</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Doorgaan met Lang Leve de Liefde. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Rode Kruis Cityteams ▶ IFMSA afdeling Leiden ▶ Studenten Hogeschool ▶ Hogeschool/ROC Leiden ▶ Leidse horeca ▶ Gemeente Leiden
<p>Laagopgeleiden</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Meer ervaring met geslachtsgemeenschap. ▶ Meer ervaring met dwang. ▶ Meer ervaring met relaties. ▶ Meer ervaring met zwangerschap en abortus. 	<p>GGD Zuid-Holland West</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Lang Leve de Liefde. 	<p>GGD Zuidoost Brabant</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Mogelijkheden creëren om scholen te stimuleren al in de brugklas aandacht te besteden aan lessen seksuele vorming, door hier een lespakketje voor te ontwikkelen. 	
		<p>GGD Zuid-Holland West</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Uitbreiden aanbod Lang leve de Liefde. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Scholen, JGZ

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<p>Allochtone doelgroepen TURKSE EN MAROKKAANSE JONGEREN</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Relatief laag kennisniveau. ▶ Relatief negatief over homoseksualiteit. ▶ Veel schuld en schaamtegevoelens. ▶ Interactiecompetentie lager. ▶ Praten relatief weinig met vrienden over seks. ▶ Jongens hebben relatief vaak te maken met betaling voor seks. ▶ Jongens hebben meer ervaring met seksuele dwang uitoefenen. ▶ Lagere interactiecompetentie. <p>ANTILLIAANSE EN SURINAAMSE JONGEREN</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Meer ervaring met soa bij Antilliaanse jongeren en Surinaams meiden. ▶ Meer ervaring met abortus bij Antilliaanse meiden. ▶ Meer ervaring met ongeplande zwangerschap Antilliaanse jongens en meiden en Surinaamse meiden. 	<p>GGD Zuidoost Brabant</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Recentelijk jongerenwerkers de training recent ja, ik wil... veilig vrijen aangeboden. Wordt waarschijnlijk herhaald. ▶ Uitlenen lespakketten en andere documentatiematerialen aan jongerenwerkers en andere geïnteresseerden. 	<p>GGD Zuidoost Brabant</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Aanbieden training SLIM (Lang leve de Liefde) aan scholen. ▶ Ondersteuning bieden aan scholen bij de lessen seksuele voorlichting waarbij bij voorkeur het lespakket Lang leve de Liefde wordt gebruikt. 	
	<p>GGD Fryslan</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Uitvoer pilot Lang leve de Liefde. 	<p>GGD Fryslan</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Mogelijkheden organiseren van Week van de Liefde bekijken. ▶ Activiteiten gericht op jongerenwerk bekijken. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ JSF (steunpunt Jongeren en Seksualiteit Friesland)
		<p>GGD Zuid-Holland West</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Aanbod doen aan Antilliaanse verenigingen. 	

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<p>► Huisarts is een belangrijke informatiebron voor Antilliaanse en Surinaamse meiden.</p>	<p>GGD Fryslan</p> <p>► Uitvoer van project Kleurrijk Samenspel (reproductieve gezondheid allochtonen).</p> <p>GGD Zeeland</p> <p>► Uitvoer van groepsvoorlichting soa/ veilig vrijen/seksualiteit aan risicogroepen jongeren: speciaal onderwijs, lage SES, allochtone jongeren.</p>	<p>GGD Zeeland</p> <p>► Groepsvoorlichting meer richten op Marokkaanse, Turkse en Surinaams/Antilliaanse jongeren dan nu het geval is.</p>	<p>► JIP, CAD, Hogeschool Zeeland Omroep Zeeland en regionale dag- en weekbladen, scholen</p>
<p>Dwang</p> <p>► Dwang/ onvrijwillige seks. ► Betaalde seks. ► Weerbaarheid.</p>		<p>GGD Zuid-Holland West</p> <p>► Weerbaarheidstrainingen op scholen blijven aanbieden met extra aandacht voor seksuele weerbaarheid.</p> <p>► Deskundigheidsbevordering seksuele vorming/weerbaarheid aanbieden aan leerkrachten basisonderwijs die al weerbaarheidslessen geven.</p>	
<p>Homoseksualiteit</p> <p>► Homonegativiteit. ► Condoomgebruik (bij pijpen en anale seks, in relaties), verkering, dwang.</p>			
<p>Bronnen en kanalen van informatie</p>			
<p>► SCHOOL is belangrijke bron van informatie.</p>	<p>GGD Zuid-Holland West</p> <p>► Uitvoer Lang Leve de Liefde.</p> <p>GGD Zuid-Holland Noord</p> <p>► Uitvoer Lang leve de liefde.</p>	<p>GGD Zuid-Holland West</p> <p>► Uitbreiden aanbod Lang leve de Liefde.</p> <p>GGD Zuid-Holland Noord</p> <p>► Lespakket “Lang leve de liefde” ook aanbieden aan het VSO (er is weinig tot niets voor jongeren in speciaal onderwijs en praktijk scholen!).</p>	

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
		<p>Deze scholen extra ondersteuning bieden in de vorm van informatie & advies en het aanbieden van aanvullende materialen en activiteiten (bv. thema-theater en workshops).</p>	
	<p>GGD Zuidoost Brabant</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Uitleen lespakketten en andere documentatiematerialen aan scholen. <p>GGD Fryslan</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Uitvoer pilot Lang leve de Liefde. ▶ Schoolkrantartikelen soa-preventie. <p>Stichting Partoer</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Pilot Lang leve de Liefde. 	<p>GGD Zuidoost Brabant</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Aanbieden training SLIM (Lang leve de Liefde) aan scholen. ▶ Ondersteuning bieden aan scholen bij de lessen seksuele voorlichting waarbij bij voorkeur het lespakket Lang leve de Liefde wordt gebruikt. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ JSF (steunpunt Jongeren en Seksualiteit Friesland)
		<p>Stichting Partoer</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Inventarisatie Basisonderwijs en Voortgezet onderwijs. <p>GGD Zuid-Holland West</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Ouderavonden/voorlichting actiever als onderdeel aanbieden bij preventie-programma's op scholen. Hierin dwang, grenzen en wensen als belangrijk onderdeel in seksuele opvoeding, meenemen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ GGD Fryslan ▶ JGZ, scholen, ouderorganisaties
<ul style="list-style-type: none"> ▶ OUDERS Warm gezinsklimaat is een belangrijke beschermende factor. ▶ HUISARTSEN zijn belangrijk vooral voor specifieke groepen jongeren bv Antilliaanse meiden. 			

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<ul style="list-style-type: none"> ▶ INTERNET GEBRUIK Internet is een belangrijk kanaal om informatie te verzamelen en veel gebruikt door jongeren voor flirten en aanzienlijk deel om te daten. 	<p>GGD Fryslan</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Noordelijke website www.benjijsafe.nl. <p>GGD Groningen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Verder ontwikkelen van de website www.benjijsafe.nl. ▶ Sociale kaart voor Noord Nederland op internet. ▶ Chat project "Liever een goede chat dan zonder condoom naar bed". <p>GGD Zeeland</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Beperkt gebruik GGD-website. 	<p>GGD Zuid-Holland West</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ GGD kan meer het internet als medium gebruiken voor preventieactiviteiten en preventie "boodschappen". <p>GGD Zuidoost Brabant</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Website uitbreiden met interessante informatie voor jeugd. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Communicatiemedewerker GGD, linken met andere organisaties in de regio zoals JJP, bibliotheek <ul style="list-style-type: none"> ▶ JSF (steunpunt Jongeren en Seksualiteit Friesland)
<ul style="list-style-type: none"> ▶ DOORLOPENDE LIJN voorlichting en voorzieningen is belangrijk. ▶ Start seksuele vorming in het basisonderwijs. 		<p>GGD Zuid-Holland West</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ GGD neemt deel aan pilot-project NIGZ "regionale stimuleringssteam" ter bevordering van relationele en seksuele vorming in het basisonderwijs. ▶ Weerbaarheidstrainingen op scholen blijven aanbieden met toevoeging seksuele weerbaarheid. 	

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
	<p>GGD Zuidoost Brabant</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Informeren basisonderwijs over uitleenmogelijkheden, waaronder lespakketten seksuele vorming. 	<p>▶ Deskundigheidsbevordering seksuele vorming/weerbaarheid aanbieden aan leerkrachten basisonderwijs die al weerbaarheidslessen geven.</p> <p>GGD Zuidoost Brabant</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Mogelijk onderavonden voor basisonderwijs aan te gaan bieden. 	
<p>Voorzieningen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Jongeren weten afgezien van de huisarts vaak niet waar ze naar toe kunnen als ze te maken hebben met soa, ongeplande zwangerschap, anticonceptievragen etc. 		<p>GGD Fryslan</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Mogelijke activiteiten gericht op het basisonderwijs onderzoeken. <p>GGD Fryslan</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Mogelijkheden bekijken om aandacht te besteden aan seksuele gezondheid binnen het nieuwe soa centrum noord Nederland (van 1-1-06). <p>GGD Groningen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Bij het nieuwe soa centrum, anticonceptie meer onder de aandacht brengen of meenemen in de consulten. 	
<p>Media</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Jongeren rapporteren online seks. ▶ Er wordt veel gechat en gemsn-t rond relaties en seksualiteit. ▶ Televisie is een belangrijk informatie-kanaal. 			
<p>Kennis en informatie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Kennisgebrek soa/hiv. ▶ Behoeft aan info over hoe seks leuker en lekkerder te maken. 		<p>GGD Zeeland</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Inhoudelijk: (nog) meer nadruk op grenzen aangeven, leuk en lekker, soa-testen, rol GGD, homo-acceptatie. 	

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<p>Pil- en condoomgebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Jongens vinden condoomgebruik vervelend. Nauwelijks gebruik van andere anticonceptie middelen dan pil en condoom. ▶ Anale seks en condoomgebruik. ▶ Orale seks en condoomgebruik. ▶ Bij christelijke jongeren die veel waarde hechten aan geloof, is de eerste geslachts-gemeenschap vaker onbeschermd. 	<p>GGD Zuid-Holland Noord</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Vrij Veilig Campagne: breed scala aan activiteiten tijdens de zomermaanden: informatiekraam op festivals e.d., ludieke activiteiten in uitgaanscircuit, condoom-uitdeelacties in de regio, online spreekuur Sister Safe Sex en informatie over campagne via regionale jongerenwebsites en lokale kranten. 		<ul style="list-style-type: none"> ▶ Soa Aids Nederland
	<p>GGD Zuidoost Brabant</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Jaarlijkse ondersteuning Vrij Veilig Campagne door verspreiden materialen aan scholen en jongerenwerk, met ludieke acties (bijvoorbeeld uitdelen condooms, vakantiebussen, betrekken van disco's enz.). 		
	<p>GGD Fryslan</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Vrij Veilig Campagne. 		
	<p>GGD Groningen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Safe sex promotion team (manifestaties, festivals, gebruik maken van de condoombox en het Electrisch Liefdesspel). 		
	<p>GGD Zeeland</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Safe seks promotie team in uitgaansleven. 	<p>GGD Zeeland</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Het safe seks promotie team breder inzetten, niet alleen meer in horeca. 	
<p>Gender</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Sekuele problemen, disfuncties. ▶ Ongewenste zwangerschappen ▶ (Weinig communicatie met sekspartner ▶ Interactiecompetentie). 			

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
Soa en Hiv testen <ul style="list-style-type: none"> ▶ Laag percentage jongeren laat zich testen. ▶ Meiden doen meer aan soa/hiv-testen dan jongens. 	GGD Zuidoost Brabant <ul style="list-style-type: none"> ▶ Bieden de mogelijkheid om via e-mail/ telefonisch spreekuur vragen te stellen over soa/ veilig vrijen. 		
Jongerenparticipatie	GGD Fryslan <ul style="list-style-type: none"> ▶ Gebruikmaken van jongeren, "peers" bij voorlichting. 	GGD Fryslan <ul style="list-style-type: none"> ▶ Werken met "peers" uitbreiden. 	

ONDERZOEKSAGENDA	ORGANISATIE	ONDERZOEKSWENSEN/PLANNEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
	GGD Fryslan	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Inzicht verkrijgen in regionale verspreiding. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Stichting Partoer
	Stichting Partoer	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Focusgroepen jongeren en seksualiteit. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ GGD Fryslan
	GGD Zeeland	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Factoren warm nest; wat zijn de werkende elementen? ▶ Onderzoek naar nut en noodzaak van seksuele voorlichting; wat werkt, wat niet? ▶ Onderzoek naar het rendement van huidige voorlichtingsactiviteiten. ▶ Nader onderzoek naar kennis/informatieniveau en veilig vrijen. ▶ Nader onderzoek naar de rol van de massamedia (TV, radio, tijdschriften) en het seksuele gedrag van jongeren. ▶ Onderzoek naar mogelijkheid van geïntegreerd aanbod seksuele voorlichting (bv op school, vanaf 4 jaar tot 18 jaar). 	

Actieplan / Seks onder je 25^e Huidige en nieuwe activiteiten

GROEP 2: Soa Aids Nederland, Rutgers Nisso Groep, NIGZ, SSL Durex, GGD Rotterdam, Universiteit Leiden
GGD Amsterdam, Universiteit Maastricht, VWS

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<p>Jonge starters</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Minder condoom en anticonceptie-gebruik. ▶ Meer dwang (bij meisjes). 	<p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Herziening lespakket Lang leve de Liefde. Dit pakket meer richten op jonge jongeren van 12-14 jaar. 	<p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Actualiseren pakket 'Ja, ik wil... veilig' (voor jongerenwerk) en ontwikkeling bijbehorend nieuw boekje. ▶ Planmatige ontwikkeling en effectevaluatie van een curriculum gericht op de preventie van seksuele risico's bij leerlingen van het ROC. ▶ Advisering bij ontwikkeling lespakket voor het praktijkonderwijs op basis lespakket Lang leve de liefde. ▶ Ontwikkeling interactieve soap op film (dvd) voor voorlichtingsbijeenkomsten van GGD-en in buurthuizen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Universiteit Maastricht ▶ Rutgers Nisso Groep
<p>Laagopgeleiden</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Meer ervaring met geslachtsgemeenschap. ▶ Meer ervaring met dwang. ▶ Meer ervaring met relaties. ▶ Meer ervaring met zwangerschap en abortus. 	<p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Verspreiding van Pakket 'Ja, ik wil... veilig' voor jongerenwerk: stripboekje, krasloten, handleiding en training voor jongerenwerkers. ▶ Uitvoer van de jaarlijkse Vrij Veilig Campagne. 	<p>RNG</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Planmatige ontwikkeling en effectevaluatie van een curriculum gericht op de preventie van seksuele risico's bij leerlingen van het ROC. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ GGD-en, Jeugdweelzinswerk, JIPS ▶ GGD Rotterdam ▶ Rutgers Nisso Groep ▶ Erasmus Universiteit Rotterdam ▶ Universiteit Maastricht, BNN ▶ GGD Amsterdam, Gezonde school ▶ GGD-en
	<p>GGD Rotterdam</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ In de niet schoolse setting worden in het reguliere aanbod groepsvoorlichtingen aan kansarme jongeren gegeven. 	<p>GGD Rotterdam</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Planmatige ontwikkeling en effectevaluatie van een curriculum gericht op de preventie van seksuele risico's bij leerlingen van het ROC. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Soa Aids Nederland ▶ GGD Rotterdam ▶ Erasmus Universiteit Rotterdam ▶ Universiteit Maastricht ▶ BNN ▶ Soa Aids Nederland ▶ Rutgers Nisso Groep ▶ Erasmus Universiteit Rotterdam ▶ Universiteit Maastricht., BNN

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
	<p>De opzet van deze groepsvoorlichting zal worden herzien.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Het outreach project op de chillout plekken van jongeren geeft voorlichting aan deze jongeren. ▶ In het "chlamydia plus project" wordt groepsvoorlichting aan kansarme jongeren gegeven. Jongeren leren hun risico op chlamydia in te schatten en kunnen ter plekke aan de chlamydia test meedoen. 		
<p>Allochtone doelgroepen TURKSE EN MAROKKAANSE JONGEREN</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Relatief laag kennisniveau. ▶ Relatief negatief over homoseksualiteit. ▶ Veel schuld en schaamtegevoelens. ▶ Interactiecompetentie lager. ▶ Praten relatief weinig met vrienden over seks. ▶ Jongens hebben relatief vaak te maken met betaling voor seks. ▶ Jongens hebben meer ervaring met seksuele dwang uitoefenen. ▶ Lagere interactiecompetentie. <p>ANTILLIAANSE EN SURINAAMSE JONGEREN</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Meer ervaring met soa bij Antilliaanse jongeren en Surinaams meiden. 	<p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Voorlichting aan allochtone jongeren via communitywebsites: Marokkaans Nederlandse jongeren via de website Islam en Seksualiteit Maroc.nl en Turks Nederlandse jongeren via de website Seni Seviyorum op Lokum.nl. 	<p>Universiteit Maastricht</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Planmatige ontwikkeling en effectevaluatie van een curriculum gericht op de preventie van seksuele risico's bij leerlingen van het ROC. <p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Inhoudelijke vernieuwing van de communitywebsites en vergroten implementatie. ▶ Ontwikkeling sexual health content op bij Antilliaanse en Surinaamse jongeren populaire websites. ▶ Vrij veilig activiteiten in urban uitgaanscircuit. 	<p>Soa Aids Nederland</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Rutgers Nisso Groep Erasmus Universiteit Rotterdam GGD Rotterdam <p>Allochtone zelforganisaties, Imans, communitywebsites, Forum, jongeren zelf.</p> <p>Antilliaanse en Surinaamse communitywebsites, Antilliaanse en Surinaamse zelforganisaties, GGD Antillen, GGD Amsterdam, GGD Rotterdam</p>

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Meer ervaring met abortus bij Antilliaanse meiden. ▶ Meer ervaring met ongeplande zwangerschap Antilliaanse jongens en meiden en Surinaamse meiden. ▶ Huisarts is een belangrijke informatiebron voor Antilliaanse en Surinaamse meiden. 	<p>GGD Rotterdam</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Voor jonge mannen van Turks en Marokkaanse afkomst is een voorlichtingsmethodiek ontwikkeld en wordt nu geïmplementeerd. ▶ Voor Caribische en Kaapverdiaanse mannen is een nieuwe interventie ontwikkeld. Het project wordt nu geëvalueerd. 	<p>RNG</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Ontwikkel- en bewustwordingsprogramma rondom seksualiteit voor moslimjongeren. <p>NIGZ</p> <ul style="list-style-type: none"> 1 Aanpassen lespakket Relaties en Seksualiteit voor het basisonderwijs op gebruik in multiculturele klassen. 2 Project seksuele gezondheid allochtonen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Allochtone zelforganisaties, culturele- en welzijnsinstellingen, NIGZ <p>2 Rutgers Nisso Groep, Forum, NCB, Pharos, GGD Nederland, Soa Aids Nederland, NAMIO, landelijke onderwijsinstututen, regionale en lokale organisaties</p>
		<p>GGD Amsterdam</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Bijscholing intermediairen van zelforganisaties die door de GGD worden ondersteund bij preventie activiteiten voor hun achterban op het gebied van hiv en soa. 	
		<p>Universiteit Maastricht</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Planmatige ontwikkeling en effectevaluatie van een curriculum gericht op de preventie van seksuele risico's bij leerlingen van het ROC. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Soa Aids Nederland Rutgers Nisso Groep Erasmus Universiteit Rotterdam GGD Rotterdam, BNN

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<p>Dwang</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Dwang/ onvrijwillige seks. ▶ Betaalde seks. ▶ Weerbaarheid. 	<p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Vergroten assertiviteit en empathisch vermogen, aangeven en respecteren van grenzen geïntegreerd in lespakketten Lang leve de Liefde en Safe Sex Files. 	<p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Uitbreiding van deze onderwerpen bij herziening pakketten. ▶ Implementatie lespakket over loverboys aanhakend bij Lang leve de Liefde. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Universiteit Maastricht, Rutgers Nisso Groep, Universiteit Leiden Landelijke informatiecentrum jeugdprostitutie/Transact, Netwerk SLIM, APS, Gezonde School
		<p>RNG</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Onderzoeken (aard, ernst en achtergronden van) dwang en geweld onder meiden en (homo)jongens, met specifieke aandacht voor cyberabuse. ▶ Het bevolkingsonderzoek Seksueel Geweld zal de omvang van dwang onder jongens en meisjes nader aan het licht moeten brengen. ▶ Implementatieonderzoek naar het gebruik van internet-testen voor jongeren ter bevordering van weerbaarheid bij grensoverschrijdend gedrag of (h)erkenning van eigen grensoverschrijdend gedrag. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Transact, steunpunt Jeugdprostitutie
	<p>GGD Rotterdam</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ In ontwikkeling is het “Werkboek liefde”: een geïntegreerd aanbod seksuele gezondheid voor het onderwijs. Onderwerpen als “loverboys” en seksueel geweld worden hierbij ook behandeld. ▶ Er wordt een training voor docenten ontwikkeld voor de aanpak van incidenten en probleemsituaties met betrekking tot seksueel geweld. 		

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<p>Homoseksualiteit</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Homonegativiteit. ▶ Condoomgebruik (bij pijpen en anale seks, in relaties), verkering, dwang. 	<p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Aandacht voor homonegativiteit geïntegreerd in bestaande interventies zoals lespakketten, safesex.nl. <p>GGD Rotterdam</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Interventie voor homoseksuele jongens over veilig vrijen: CD-ROM De waaghals en de Prins. 	<p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Uitbreiding aandacht homonegativiteit via module op jongerensite safesex.nl 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Schorer
<p>Bronnen en kanalen van informatie</p>			
<ul style="list-style-type: none"> ▶ SCHOOL is belangrijke bron van informatie. 	<p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Verspreiding Lespakket Lang leve de Liefde (vmbo). ▶ Verspreiding Lespakket Safe Sex Files (studiehuis-havo/vwo). ▶ Docententrainingen Lang leve de Liefde en Safe Sex Files. 	<p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Advisering bij ontwikkeling lespakket voor het praktijkonderwijs op basis les-pakket Lang leve de liefde (GGD A'dam). ▶ Herziening lespakket Lang leve de Liefde. Dit pakket meer richten op jonge jongeren van 12-14 jaar. ▶ Planmatige ontwikkeling en effectevaluatie van een curriculum gericht op de preventie van seksuele risico's bij leerlingen van het ROC. ▶ Volledige herziening lespakket Safe Sex Files. <p>RNG</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Herziening van Lang Leve de Liefde. ▶ Monitoren van seksuele en relationele vorming in het onderwijs. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ GGD Amsterdam, Gezonde school ▶ Rutgers Nisso Groep, Universiteit Maastricht ▶ GGD Rotterdam ▶ Rutgers Nisso Groep, Erasmus Universiteit Rotterdam, Universiteit Maastricht ▶ Soa Aids Nederland, Universiteit Maastricht ▶ NIGZ, Soa Aids Nederland

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
	<p>NIGZ</p> <ul style="list-style-type: none"> I Ontwikkeling van een nieuwe animatiefilm voor gebruik in onderbouw voortgezet onderwijs over relaties en Seksualiteit. Deze nieuwe animatiefilm zou ter vervanging van de bestaande video 'Wegwijs in de seks' moeten dienen. ▶ Trainingsaanbod aan leerkrachten VO over relationele en seksuele vorming. 		<ul style="list-style-type: none"> I Rutgers Nisso Groep
	<p>GGD Rotterdam</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ In ontwikkeling is het "Werkboek liefde": een geïntegreerd aanbod seksuele gezondheid voor het onderwijs. Onderwerpen als "loverboys" en seksueel geweld worden hierbij ook behandeld. ▶ Er wordt een training voor docenten ontwikkeld voor de aanpak van incidenten en probleemsituaties met betrekking tot seksueel geweld. 	<p>GGD Rotterdam</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Planmatige ontwikkeling en effectevaluatie van een curriculum gericht op de preventie van seksuele risico's bij leerlingen van het ROC. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Soa Aids Nederland Rutgers Nisso Groep Erasmus Universiteit Rotterdam Universiteit Maastricht
	<p>GGD Amsterdam</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Bijscholing docenten VMBO die werken met 'Lang Leve de Liefde'. Jaarlijks. 	<p>Universiteit Leiden</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Samenwerking rondom de verdere aanpassing van Lang Leve de Liefde. ▶ In de huidige/nieuwe activiteiten richten op het verbeteren van voorbereidende handelingen door jongeren. Communicatie is hierbij een belangrijk onderdeel. <p>GGD Amsterdam</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Bijscholing docenten praktijkonderwijs die werken met de (te ontwikkelen) aangepaste versie 'Lang Leve de Liefde'. Met ingang van 2006. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Soa Aids Nederland, Universiteit Maastricht, Rutgers Nisso Groep Soa Aids Nederland, Universiteit Maastricht

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<ul style="list-style-type: none"> ▶ OUDERS Warm gezinsklimaat is een belangrijke beschermende factor. 	<p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ De website goedvoorbereid.nl voor ouders van pubers die (voor het eerst) alleen op vakantie gaan: thema's veilig vrijen en alcohol. <p>RNG</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Ondersteuning van (autochtone en allochtone) ouders bij seksuele voorlichting en vorming. 	<p>Universiteit Maastricht</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Consultancy bij en participatie in interventieontwikkeling (Lang leve de Liefde). <p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Uitbreiding site en vergroten implementatie. ▶ Nieuwe interventies gericht op ouders ontwikkelen. 	<p>▶ Soa Aids Nederland, Universiteit Leiden</p> <p>▶ NIGZ</p> <p>▶ NIGZ, Rutgers Nisso Groep</p> <p>▶ NIGZ, NIZW, Sensoa (Belgie)</p>
	<p>NIGZ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Inventarisatie van wensen en behoeften van ouders (met kinderen in de leeftijd 10 – 18 jaar) over ondersteuning bij de seksuele opvoeding. 2 Brochure voor ouders van kinderen van 10-12 jaar, ontwikkeld over de puberteit (zie boven). 3 Ontwikkeling activiteiten i.h.k.v. project RESET voor ouders van BO leerlingen. Stimuleringsactiviteiten voor basisscholen in 5 pilotregio's m.b.t. relationele en seksuele vorming waarbij ouders zoveel mogelijk worden betrokken. 	<p>NIGZ</p> <ol style="list-style-type: none"> 4 Ontwikkelen van een brochure voor ouders met tips en adviezen over HOE ze met hun kinderen over relaties en seksualiteit kunnen praten. 5 Ontwikkelen van een video/DVD voor ouders met voorbeeldgesprekken van ouders met hun kinderen over relaties en seksualiteit. 6 Ontwikkelen van een draaiboek voor het geven van een ouderavond in het basisonderwijs. Draaiboek is bedoeld voor BO-scholen en GGD-en. 	<p>1 RNG</p> <p>2 GGD NWN</p> <p>3 ----</p> <p>4 RNG</p> <p>5 RNG</p> <p>6 RNG</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▶ HUISARTSEN zijn belangrijk vooral voor specifieke groepen jongeren bv Antilliaanse meiden, laagopgeleiden. 	<p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Training huisartsen, verspreiding folders en vrij veilig campagnematerialen in huisartsenpraktijk. 	<p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Ontwikkeling interventie voor huisartsenpraktijk en apotheken gericht op jongeren in het algemeen. 	<p>▶ Organon, SSL Healthcare</p> <p>Soa Aids Nederland</p>

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<ul style="list-style-type: none"> ▶ INTERNET GEBRUIK Internet is een belangrijk kanaal om informatie te verzamelen en veel gebruikt door jongeren voor flirten en aanzienlijk deel om te daten. 	<p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Jongerensite safesex.nl. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ontwikkeling interventie voor huisartsenpraktijk gericht op Antilliaanse en Surinaamse jongeren. ▶ Artikelen in huisartsenbladen ▶ Bijscholing netwerk huisartsen hiv/soa op dit punt. <p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Content cd-rom Safe Sex files (havo/vwo) op speciale internetsite. ▶ Interventie voor datingsites ontwikkelen. ▶ Ontwikkeling web-based Advies op maat op de jongerensite safesex.nl en op soa aids.nl. ▶ Digitaal soa-spreekuur op internet. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ GGD Amsterdam, ▶ Universiteit Maastricht ▶ Aids Soa infolijn
	<p>RNG</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Ontwikkeling website www.youXme.nl (Partnerkeuze) gericht op Turkse, Marokkaanse en Hindostaanse jongeren. ▶ Website www.weetal.nl gericht op dove jongeren en seksualiteit. 	<p>RNG</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Implementatie en onderhoud van de website www.youXme.nl (Partnerkeuze) gericht op Turkse, Marokkaanse en Hindostaanse jongeren. ▶ Verbetering van informatie en ondersteuning van website www.weetal.nl gericht op dove jongeren en seksualiteit. ▶ Uitbreiding/ondersteuning van de website www.seksuelevorming.nl, inclusief raamwerk seksuele vorming. ▶ Digitale hulpverlening aan jongeren met een seksueel trauma. ▶ Digitaal overzicht en evaluatie van bestaande voorlichtingsmateriaal voor eerstelijnscentra (indirect tbv jongeren) ▶ Onderzoek naar cyberabuse en bijbehorende interventiestrategieën. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Jongerengroepen, Hindostaanse jongeren Platform, Maroc.nl, MarokkoMedia, Netdesign ▶ SKAN, NSGK, FODOK, Viataal, Effatha-Guyot ▶ Soa Aids Nederland, NIGZ, CPS, Gezonde School, SLO ▶ Interapy ▶ Eerstelijnscentra

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<ul style="list-style-type: none"> ▶ DOORLOPENDE LIJN voorlichting en voorzieningen is belangrijk. ▶ Start seksuele vorming in het basisonderwijs. 	<p>NIGZ KINDEROPVANG (0-12 JAAR):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Het trainen van groepsleidsters in de kinderopvang van kinderen tussen 0-12 jaar (dagopvang, peuterzalen, naschoolse opvang) in het omgaan met Seksualiteit en Intimiteit in de kinderopvang. <p>BASISONDERWIJS:</p> <ol style="list-style-type: none"> 2 Implementatie lesmateriaal 'Relaties en Seksualiteit'. Implementatieactiviteiten bestaan uit aanbieden van nascholing aan leerkrachten basisonderwijs over invoering van het lespakket in hun lessen. 3 Implementatie brochures over de Puberteit voor groep 7 en 8 basisonderwijs (leerlingen, leerkrachten en ouders). 4 Project 'Regionale Stimuleringsteams' (RESET) Om relationele en seksuele vorming in het basisonderwijs in vijf pilot regio's te stimuleren. 5 Ontwikkeling van een kwartetspel over de Puberteit, relaties en seksualiteit voor basisschoolleerlingen van groep 7 en 8. 6 Ontwikkeling van een interactieve website voor kinderen uit het BO, groep 7 en 8. Inhoud is gebaseerd op het lespakket Relaties en Seksualiteit. 	<p>GGD Rotterdam</p> <p>▶ Er is een subsidieaanvraag geschreven voor het ontwikkelen van een interventie omtrent het veilig vrijen onderchattende jongeren.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▶ DOORLOPENDE LIJN voorlichting en voorzieningen is belangrijk. ▶ Start seksuele vorming in het basisonderwijs. 	<p>NIGZ BASISONDERWIJS:</p> <ol style="list-style-type: none"> 7 Effectstudie van het lespakket 'Relaties en Seksualiteit'. 8 Landelijke implementatie van het stimuleringsproject RESET in alle regio's en voor alle basisscholen. 9 Inventarisatieonderzoek van huidige activiteiten m.b.t. relationele en seksuele vorming in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. 10 Ontwikkelen van een nieuwe serie folders voor leerlingen basisonderwijs (groep 7 en 8 en klas 1 VO) over seksuele intimidatie, 'nee-zeggen' en seksueel grensoverschrijvend gedrag. Brochures voor jongens, voor meisjes, voor leerkrachten en voor ouders. 11 Ontwikkelen van een gedichtenboekje voor kinderen 4-12 jaar over relaties en seksualiteit. De gedichten zijn gemaakt door de kinderen zelf. 	<p>NIGZ BASISONDERWIJS:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 JSO, Rutgers Nisso Groep 2 ---- 3 GGD NWN 4 GGD-R'dam, GGD Vechtstreek, GGD-ZHW, GGD-Drenthe, GGD-Utrecht 5 Rutgers Nisso Groep (RNG) 6 RNG en Danae 7 RNG 8 alle GGD-en en RNG 9 RNG 10 GGD NWN 11 ---- 	

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
	<p>GGD Rotterdam</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Voor het basisonderwijs zijn lessen ontwikkeld. In ontwikkeling is het project genoemd "Relatie en seksualiteit" dat door het NIGZ is ontwikkeld en door middel van diverse pilots ook in Rotterdam wordt geïmplementeerd. 		
<p>Voorzieningen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Jongeren weten afgezien van de huisarts vaak niet waar ze naar toe kunnen als ze te maken hebben met soa, ongeplande zwangerschap, anticonceptievragen etc. 		<p>GGD Rotterdam</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Sense zuidelijk Zuid-Holland, centrum voor seksuele gezondheid heeft een projectsubsidie van ZonMw gekregen. Onderdeel van het projectplan is dat er jongerensprekuren gehouden zullen worden. Op dit moment verzorgt CASA al een jongerensprekuren in het JJP Rotterdam. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Dit is een samenwerkingsverband van de GGD-en Rotterdam e.o. Zuidhollandse Eilanden, Zuid-Holland Zuid en Nieuwe Waterweg Noord, CASA en de soa-polikliniek van het Erasmus MC.
<p>Media</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Jongeren rapporteren online seks. ▶ Er wordt veel gechat en gmsn-t rond relaties en seksualiteit. ▶ Televisie is een belangrijk informatie-kanaal. 		<p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Ontwikkeling serie tv programma's over seksualiteit op basis van gegevens Seks onder je 25^e. <p>RNG</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Onderzoek naar cyberabuse en bijbehorende interventiestrategieën. <p>GGD Rotterdam</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Ontwikkelen van een interventie om-trent het veilig vrijen onder chattende jongeren. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Jongeren tv zender BNIN, Rutgers Nisso Groep

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<p>Kennis en informatie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Kennisgebrek soa/hiv. ▶ Behoefte aan info over hoe seks leuker en lekkerder te maken. 	<p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Informatie over hoe seks leuker en lekkerder te maken. Enigszins geïntegreerd in bestaande interventies. 	<p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Informatie over hoe seks leuker en lekkerder te maken als Thema in Week van de liefde. ▶ Ontwikkeling digitale (kennis) kwis voor lokale en regionale activiteiten. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ JIPS, GGD-en
<p>Pil- en condoomgebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Jongens vinden condoomgebruik vervelend. ▶ Nauwelijks gebruik van andere anticonceptie middelen dan pil en condoom. ▶ Anale seks en condoomgebruik. ▶ Orale seks en condoomgebruik. ▶ Bij christelijke jongeren die veel waarde hechten aan geloof, is de eerste geslachts-gemeenschap vaker onbeschermd. 	<p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Aandacht voor risico's van onbeschermd anale seks via de jongerensite safesex.nl, lespakketten, communitywebsites voor allochtone jongeren, pakket jeugdwelzijnswerk. ▶ In huidige interventies met name aandacht voor de pil. ▶ Uitvoer Vrij Veilig Campagne. 	<p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Hiernaast genoemde producten aanscherpen op belang van veilige anale seks. ▶ Ontwikkeling en effectmeting interventie aanhakend bij het lespakket Lang leve de liefde gericht op voorbereiding potentiële lastige, risicosituaties. ▶ Vergroten Implementatie van polsband waarin je condoom kunt stoppen. ▶ Uitbreiding actie beschikbaarheid condoomautomaten in uitgaansgelegenheden. ▶ Ontwikkeling interventie voor huisartsenpraktijk met private partijen gericht op jongeren in het algemeen. ▶ Ontwikkeling interventie voor huisartsenpraktijk gericht op Antilliaanse en Surinaamse jongeren. ▶ Aanscherping advies wanneer te stoppen met condooms. ▶ Ontwikkeling training voor jongerenwerkers die werken met (sterk) gelovige christelijke jongeren. ▶ Ontwikkeling van nieuwe campagne 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Universiteit Leiden, Universiteit Maastricht ▶ Radiozender FunX, Sportzaken ▶ GGD-en, Horecasector ▶ Organon, SSL Healthcare, Programma Intermediairs van Soa Aids Nederland ▶ PKN

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<p>Gender</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Sekuele problemen, disfuncties. ▶ Ongewenste zwangerschappen. ▶ Weinig communicatie met sekspartner. ▶ Interactiecompetentie. 	<p>RNG</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Girls' Talk, een groepsounselingsmethode voor het welzijns- en jongerenwerk specifiek voor meisjes (empowerment en seksuele gezondheidsgedrag). 	<p>RNG</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Implementatie van Girls' Talk. ▶ Seks specifieke groeps counseling voor jongens: Boys Talk. ▶ Vouchersysteem (via) abortushulpverlening (m.n. voor allochtone jongeren) (deels extern te financieren). ▶ Effectiviteitsonderzoek naar Rots en Water, seks specifiek weerbaarheidsprogramma. ▶ Effectiviteitsonderzoek basisonderwijspakket Relaties en seksuele preventie van later seksueel geweld. ▶ Kwalitatief onderzoek naar achtergronden van seksueel overschrijdend gedrag bij jongens en meisjes. ▶ Evaluatie van protocol eerste opvang bij seksueel geweld. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Jeugd- en jongerenwerk, Transact ▶ Eerstelijnscentra en GGD-en ▶ Jongerenwerk, Rots en Water ▶ NIGZ, basisscholen ▶ Soa Aids Nederland
<p>Soa en Hiv testen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Laag percentage jongeren laat zich testen. ▶ Meiden doen meer aan soa/hiv-testen dan jongens. 	<p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ In alle interventies wordt aandacht besteed aan de mogelijkheid zich te laten testen. 	<p>SANL</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Actief testbeleid stimuleren naar alle jongeren, maar vooral naar risico jongeren. ▶ Ontwikkeling interventie gericht op studenten van ROC's met combinatie van preventie en testen op locatie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ GGD Rotterdam, Universiteit Maastricht, Rutgers Nisso Groep, Erasmus Universiteit Gezonde School
<p>Jongerenparticipatie</p>	<p>RNG</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Jongerenparticipatie: het actief betrekken van jongeren bij (het ontwikkelen van) activiteiten van RNG en de implementatie van de door RNG ontwikkelde internationale RAP-rule in Nederland (RAP=Right, Acceptance, Participation). 		

ONDERZOEKSAGENDA	ORGANISATIE	ONDERZOEKSWENSEN/PLANNEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
		<p>Universiteit Leiden</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ "In nieuw onderzoek onderzoeken we intensiever hoe o.a. 'interactiecompetentie' kan worden verbeterd en welke factoren juist dit belangrijke aspect kunnen ondermijnen; motieven, conflicterende doelen, en anticiperend gedrag". 	
		<p>Universiteit Maastricht</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Meer onderzoek doen naar dwang cq seksuele agressie (in combi met etniciteit); in het kader van interventieontwikkeling, sexual rights en diversiteit. ▶ Homojongeren en dwang (Harm Hospers UM). ▶ Jongerencohort (10 jaar) aangaande seksuele ontwikkeling. ▶ Diepte-interviews met jong volwassenen aangaande hun seksuele carrière. 	

Actieplan / Seks onder je 25e Huidige en nieuwe activiteiten

GROEP 3 : Stichting Yoesuf, Schorer, Pharos, Forum

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<p>Jonge starters</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Minder condoom en anticonceptiegebruik. ▶ Meer dwang (bij meisjes). 			
<p>Laaggeleiden</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Meer ervaring met geslachts-gemeenschap. ▶ Meer ervaring met dwang. ▶ Meer ervaring met relaties. ▶ Meer ervaring met zwangerschap en abortus. 			
<p>Allochtone doelgroepen</p> <p>TURKSE EN MAROKKAANSE JONGEREN</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Relatief laag kennisniveau. ▶ Relatief negatief over homoseksualiteit. ▶ Veel schuld en schaamtegevoelens. ▶ Interactiecompetentie lager. ▶ Praten relatief weinig met vrienden over seks. ▶ Jongens hebben relatief vaak te maken met betaling voor seks. ▶ Jongens hebben meer ervaring met seksuele dwang uitoefenen. ▶ Lagere interactiecompetentie. <p>ANTILLIAANSE EN SURINAAMSE JONGEREN</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Meer ervaring met soa bij Antilliaanse jongeren en Surinaams meiden. ▶ Meer ervaring met abortus bij Antilliaanse meiden. 	<p>Yoesuf</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Trainingen hebben tot doel de leemte in de kennis en vaardigheden ten opzichte van Islam en maatschappelijke vraagstukken bij hulpverleners en voorlichtersop te vullen. ▶ De training “Hier sta ik” met als doel de kennis van volwassene alloctonen, hun eigen effectiviteit en weerbaarheid als directe betrokkenen te vergroten”. ▶ Het beschikbaar stellen van informatie beschikbaar over Islam en maatschappelijke vraagstukken. 	<p>Yoesuf</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Trainingen aanpassen, zodat deze ook aangeboden kunnen worden aan hulpverleners, voorlichters en leraren die nauw betrokken zijn bij de ontwikkeling van jongeren rond 12 jaar. ▶ Imam (die een groot aantal imams in Nederland opleidt) een passende voorlichtingstoespraak voor het vrijdagsgebed laten maken. ▶ Betrokken worden door de GGD-en in Delta Plan. ▶ Een aanpassing van trainingsliteratuur zodat deze voorlicht over alle variaties van seksualiteit. ▶ Op het gebied soa/ hiv bestrijding gebruik maken en aanpassen van voorlichtingsmateriaal uit landen van herkomst van nieuwkomers. 	

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Meer ervaring met ongeplande zwangerschap Antilliaanse jongens en meiden en Surinaamse meiden. ▶ Huisarts is een belangrijke informatiebron voor Antilliaanse en Surinaamse meiden. 		<p>Pharos</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Plan om met een klein groepje daartoe opgeleide allochtone acteurs op nieuwkomerscholen op te gaan treden. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Opvangscholen voor nieuwkomers en koepelorganisaties
<p>Dwang</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Dwang/onvrijwillige seks. ▶ Betaalde seks. ▶ Weerbaarheid. 		<p>Schorer</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Komende artikelen in Lovelijf (Expreszo). 2 In samenwerking met COC en andere organisaties stimuleren van verder onderzoek naar dwang bij seks onder homo- en biseksuele jongens/jongeren. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ COC/Expreszo, Kringen, Stichting Out, RNG, Kindertelefoon, Kinderbescherming, AMK-Nederland, e.a.
<p>Homoseksualiteit</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Homonegativiteit. ▶ Condoomgebruik (bij pijpen en anale seks, in relaties), verkering, dwang. 	<p>Schorer</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Producten voor jongeren die seks hebben met geslachtsgenoten. ▶ www.allesovergay.nl ▶ Lovelijf gezondheidsrubriek (in Expreszo). ▶ Vragen via Switchboard beantwoorden. ▶ Methodiekwebsite voor begeleiders holebi jongeren. ▶ Ondersteuning bieden aan islamitische holebi jongeren. ▶ Homojongens voorlichten over de noodzaak van blijvend condoomgebruik met losse en vaste partners. ▶ In samenwerking met COC, Amsterdams centrum Buitenlanders, HVO/Querido, en andere organisaties ondersteuning bieden aan islamitische holebi-jongeren (Veilige haven). 	<p>Schorer</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Nieuwe producten ontwikkelen voor jongeren die seks hebben met geslachtsgenoten. ▶ Stimuleren andere organisaties in algemene uitingen voor jongeren, homoseksueel gedrag te integreren. ▶ Implementatie van CD-rom Waaghals en de Prins. ▶ Lovelijf gezondheidsrubriek (in Expreszo); opnemen thema relaties. ▶ Ondersteunen van andere organisaties in werken aan homonegativiteit (vooral bij jonge, laagopgeleide en Turkse en Marokkaanse jongeren). ▶ Projecten ontwikkelen die tot doel hebben homo-jongeren te ondersteunen in het aangaan en onderhouden van relaties met partners van het eigen geslacht. Daarbij ingaan op thema's als versieren, 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ COC/Expreszo

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
	<p>Forum</p> <p>1 Masterplan opgesteld 'homoseksualiteit bespreekbaar maken binnen etnische kring' opgesteld, waarin een aantal concrete activiteiten beschreven staan.</p>	<p>Forum</p> <p>2 Het project 'vrolijke scholen campagne' uitvoeren</p>	<p>1 Homobelangen-/expertise organisaties en zelforganisaties (via LOM Partners). FORUM heeft de regierol.</p> <p>2 COC Nederland (projectleider)</p>
<p>Bronnen en kanalen van informatie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ SCHOOL is belangrijke bron van informatie. ▶ OUDERS Warm gezinsklimaat is een belangrijke beschermende factor. ▶ Huisartsen zijn belangrijk vooral voor specifieke groepen jongeren bv Antilliaanse meiden. ▶ INTERNET GEBRUIK Internet is een belangrijk kanaal om informatie te verzamelen en veel gebruikt door jongeren voor flirten en aanzienlijk deel om te daten. ▶ DOORLOPENDE LIJN voorlichting en voorzieningen is belangrijk. ▶ Start seksuele vorming in het basis-onderwijs. 			

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<p>Voorzieningen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Jongeren weten afgezien van de huisarts vaak niet waar ze naar toe kunnen als ze te maken hebben met soa, ongeplande zwangerschap, anticonceptievragen etc. 			
<p>Media</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Jongeren rapporteren online seks. ▶ Er wordt veel gechat en gemsn-t rond relaties en seksualiteit. ▶ Televisie is een belangrijk informatie-kanaal. 			
<p>Kennis en informatie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Kennisgebrek soa/hiv. ▶ Behoeft aan info over hoe seks leuker en lekkerder te maken. 			
<p>Pil- en condoomgebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Jongens vinden condoomgebruik vervelend. ▶ Nauwelijks gebruik van andere anti-conceptie middelen dan pil en condoom. ▶ Anale seks en condoomgebruik. ▶ Orale seks en condoomgebruik. 			
<p>Gender</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Sekuele problemen, disfuncties. ▶ Ongewenste zwangerschappen. ▶ Weinig communicatie met sekspartner. ▶ Interactiecompetentie. 	<p>Pharos</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Voorkomen van besnijdenis van meisjes (Vrouwelijke Genitale Verminking). Integritatie van seksuele vorming in inburgering en scholing. ▶ Pharos zal in een aantal gemeenten waar preventie van meisjesbesnijdenis prioriteit krijgt veel aandacht geven aan seksuele en reproductieve gezondheidszorg. 		<ul style="list-style-type: none"> ▶ Zelforganisatie's GGD-en

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<p>Soa en Hiv testen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Laag percentage jongeren laat zich testen. ▶ Meiden doen meer aan soa/hiv-testen dan jongens. ▶ Bij christelijke jongeren die veel waarde hechten aan geloof, is de eerste geslachts-gemeenschap vaker onbeschermd. 	<p>▶ Pharos biedt een basistraining seksuele vorming nieuwkomers aan. Pharos werkt o.a samen met de ontwikkelaars van Wijzer in de Liefde. Dat is een methode die seksuele vorming nieuwkomers door GGD Nederland uitgebracht gaat worden.</p>		<p>▶ GGD Nederland</p>

ONDERZOEKSAGENDA	ORGANISATIE	ONDERZOEKSWENSEN/PLANNEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
	<p>Schorer</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Stimuleren van verder onderzoek naar betalen bij seks door homojongens. ▶ Diverse vragen en opmerkingen mbt uitwerking data over holebi-jongeren. 	<p>▶ COC, Universiteit Maastricht</p>

Actieplan / Seks onder je 25^e Huidige en nieuwe activiteiten

GROEP 4: ACGS (Centrum voor Seksuele Gezondheid Amsterdam/Alkmaar i.s.m. Centrum voor Seksuele Gezondheid Noord Nederland), Stichting Ambulante Fiom, Mildred-Rutgershuis Arnhem

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<p>Jonge starters</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Minder condoom en anticonceptiegebruik. ▶ Meer dwang (bij meisjes). 			
<p>Laaggeleiden</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Meer ervaring met geslachtsgemeenschap. ▶ Meer ervaring met dwang. ▶ Meer ervaring met relaties. ▶ Meer ervaring met zwangerschap en abortus. 	<p>ACSG</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Contacten met de Jongerencentra: in Amsterdam verzorgt het ACSG rubriek in het lokale jongerenblad Fresh Capital. ▶ Samenwerking met GGD'en in voorlichting zie project in Groningen, Loesje poster. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ACSG Onderzoeken of via PPI en JJP er andere kanalen zijn deze laaggeleide jongeren te bereiken. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Jongerenorganisaties Welzijnswerk
	<p>Mildred-Rutgershuis</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Training sleutelfiguren specifieke groepen: jongerenwerkers, jeugdhulpverlening, allochtonen sleutelfiguren etc; ▶ voorlichting jongeren algemeen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Mildred-Rutgershuis Peiling en aanbod aanpassen aan sleutelfiguren en de doelgroepen zelf. 	
<p>Allochtone doelgroepen</p> <p>TURKSE EN MAROKKAANSE JONGEREN</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Relatief laag kennisniveau. ▶ Relatief negatief over homoseksualiteit. ▶ Veel schuld en schaamtegevoelens. ▶ Interactiecompetentie lager. ▶ Praten relatief weinig met vrienden over seks. ▶ Jongens hebben relatief vaak te maken met betaling voor seks. ▶ Jongens hebben meer ervaring met seksuele dwang uitoeffenen. 			

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Lagere interactiecompetentie. ANTILLIAANSE EN SURINAAMSE JONGEREN ▶ Meer ervaring met soa bij Antilliaanse jongeren en Surinaams meiden. ▶ Meer ervaring met abortus bij Antilliaanse meiden. ▶ Meer ervaring met ongeplande zwangerschap bij Antilliaanse jongens en meiden en Surinaamse meiden. ▶ Huisarts is een belangrijke informatiebron voor Antilliaanse en Surinaamse meiden. 			
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Dwang ▶ Dwang/onvrijwillige seks. ▶ Betaalde seks. ▶ Weerbaarheid. 		<p>Mildred-Rutgershuis</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Protocol seksueel geweld, sporenonderzoek etc, gelijktrekken aanpak in diverse gemeenten; nu vaak geen richtlijn aanwezig, wel voor sporenonderzoek, maar niet voor het voor- en na traject. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Politie, GGD, gemeenteambtenaren, huisartsen, bureau vertrouwensarts
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Homoseksualiteit ▶ Homonegativiteit. ▶ Condoomgebruik (bij pijpen en anale seks, in relaties), verkering, dwang. 			
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bronnen en kanalen van informatie 			
<ul style="list-style-type: none"> ▶ SCHOOL is belangrijke bron van informatie. 		<p>Fiom</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Omdat in het bestaande voorlichtingsmateriaal voor scholen, zoals het vmbo, te weinig informatie is over wat te doen bij onbedoelde zwangerschap: Ontwikkeling van aanvullend lesmateriaal. 	

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<ul style="list-style-type: none"> ▶ OUDERS Warm gezinsklimaat is een belangrijke beschermende factor. 			
<ul style="list-style-type: none"> ▶ HUISARTSEN zijn belangrijk vooral voor specifieke groepen jongeren bv Antilliaanse meiden. 			
<ul style="list-style-type: none"> ▶ INTERNET GEBRUIK Internet is een belangrijk kanaal om informatie te verzamelen en veel gebruikt door jongeren voor flirten en aanzienlijk deel om te daten. 	<p>ACSG</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ CSGN in Groningen heeft informatieve site i.s.m. GGD: www.benjijsafe.nl. 	<p>ACSG</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Downloaden van gadgets bv. Loesje posters uit het noorden. ▶ Biz op intranet van V.O. met sociale kaart seksuele gezondheid. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ GGD, Jongerencentra, Onderwijs
<ul style="list-style-type: none"> ▶ DOORLOPENDE LIJN voorlichting en voorzieningen is belangrijk. 			
<p>Voorzieningen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Jongeren weten afgezien van de huisarts vaak niet waar ze naar toe kunnen als ze te maken hebben met soa, ongeplande zwangerschap, anticonceptievragen etc. 		<p>ACSG</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Op de JGZ bureaus een spreekuur t.b.v. anticonceptie en seksualiteit. ▶ Informatiefunctie JGZ uitbreiden. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ JGZ (GGD-en) ▶ JGZ (GGD-en)
<p>Media</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Jongeren rapporteren online seks. ▶ Er wordt veel gechat en gemsn-t rond relaties en seksualiteit. ▶ Televisie is een belangrijk informatie-kanaal. 		<p>Mildred-Rutgershuis</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Spreekuren op locatie, bv internaten, scholen, buurthuizen voor individuele counseling; peergroups ontwikkelen ▶ Voorlichtingspreekuren op locatie. 	

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<p>Kennis en informatie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Kennisbrek soa/hiv. ▶ Behoefte aan info over hoe seks leuker en lekkerder te maken. 			
<p>Pil- en condoomgebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Jongens vinden condoomgebruik vervelend. ▶ Nauwelijks gebruik van andere anticonceptiemiddelen dan pil en condoom. ▶ Anale seks en condoomgebruik. ▶ Orale seks en condoomgebruik. ▶ Bij christelijke jongeren die veel waarde hechten aan geloof, is de eerste geslachts-gemeenschap vaker onbeschermd. 			
<p>Gender</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Sekuele problemen, disfuncties ▶ Ongewenste zwangerschap 		<p>Mildred-Rutgershuis</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Meedenken over nieuwe programma's, bv nazorg van jongeren met meer dan één abortus; doelgroep participatie! 	
	<p>Mildred-Rutgershuis</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Uitvoeren voorlichting op scholen en kleine groepen, training sleutelfiguren, ouders, huisartsen en gynaecologen over seksualiteit, anticonceptie, preventie soa. 		<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ritgers Nisso Groep en Soa Aids Nederland, werkgroep Anticonceptie NVOG, NHG, JIP peers Eerstelijnscentra
	<p>Fiom</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Opzetten van een pool van tienermoeders die voorlichting gaan geven aan hoogerisicogroepen. ▶ Omdat in het bestaande voorlichtingsmateriaal voor scholen, zoals het vmbo, te weinig informatie is over wat te doen. 		

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<p>Soa en Hiv testen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Laag percentage jongeren laat zich testen. ▶ Meiden doen meer aan soa/hiv-testen dan jongens. 	<p>bij onbedoelde zwangerschap: Ontwikkeling van aanvullend lesmateriaal.</p>	<p>Mildred-Rutgershuis</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Pilot selectieve screening op chlamydia VMBO en andere groepen; training ouders over voorlichting; spreekuren. 	

ONDERZOEKSAGENDA	ORGANISATIE	ONDERZOEKSWENSEN/PLANNEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
	<p>Mildred-Rutgershuis</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Geen geplande eigen onderzoeksactiviteit; behoefte aan meer inzicht. ▶ Verder onderzoek naar achtergronden dwang bij seks. ▶ Peergroup pressure: alles wat mag, moet ook, vooral bij de teenagers. Dit geldt m.n. ook voor seksueel gedrag. ▶ (deel) Onderzoek herhalen op de Antillen en in Suriname. 	
	<p>ACGS</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kijken of er mogelijkheden zijn er achter te komen waarom jongeren niet voor de nieuwe anticonceptie middelen kiezen. 	

Actieplan / Seks onder je 25^e Huidige en nieuwe activiteiten

GROEP 5: Bouman E&E Development, Break Out! Radio 538, Fancy, Baken Park Lyceum

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<p>Jonge starters</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Minder condoom en anticonceptiegebruik. ▶ Meer dwang (bij meisjes). 			
<p>Laaggeleiden</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Meer ervaring met geslachtsgemeenschap. ▶ Meer ervaring met dwang. ▶ Meer ervaring met relaties. ▶ Meer ervaring met zwangerschap en abortus. 			
<p>Allochtone doelgroepen</p> <p>TURKSE EN MAROKKAANSE JONGEREN</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Relatief laag kennisniveau. ▶ Relatief negatief over homoseksualiteit. ▶ Veel schuld en schaamtegevoelens. ▶ Interactiecompetentie lager. ▶ Praten relatief weinig met vrienden over seks. ▶ Jongens hebben relatief vaak te maken met betaling voor seks. ▶ Jongens hebben meer ervaring met seksuele dwang uitoefenen. ▶ Lagere interactiecompetentie. ▶ Antilliaanse en Surinaamse jongeren ▶ Meer ervaring met soa bij Antilliaanse jongeren en Surinaams meiden. ▶ Meer ervaring met abortus bij Antilliaanse meiden. 			

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Meer ervaring met ongeplande zwangerschap bij Antilliaanse jongens en meiden en Surinaamse meiden. ▶ Huisarts is een belangrijke informatiebron voor Antilliaanse en Surinaamse meiden. 			
<p>Dwang</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Dwang/ onvrijwillige seks. ▶ Betaalde seks. ▶ Weerbaarheid. 			
<p>Homoseksualiteit</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Homonegativiteit. ▶ Homoseksualiteit en condoomgebruik (bij pijpen en anale seks, in relaties). ▶ Homoseksualiteit en verkering. ▶ Homoseksualiteit en dwang. 		<p>Baken Park Lyceum Almere</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ COC-gastspreekers uitnodigen. 	
<p>Bronnen en kanalen van informatie</p>			
<ul style="list-style-type: none"> ▶ SCHOOL is belangrijke bron van informatie. 	<p>Baken Park Lyceum Almere</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Technische voorlichting. ▶ SOA-voorlichting. ▶ Condoomverstreking. ▶ Relationale vorming. ▶ Onderhandelen. 	<p>Baken Park Lyceum Almere</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Focus óók op hoe je seks leuk maakt ▶ Technische voorlichting strakker maken. ▶ Leerlijn binnen mens & natuur ontwikkelen m.b.v. website RNG (seksuelevorming.nl). ▶ Ouderraad polsen over activiteiten. ▶ Schoolleiding uitspraken ontlokken. ▶ Leerlingen bij voorlichting inschakelen (tutorschap?). ▶ Collega's trainen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ouderraad

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<ul style="list-style-type: none"> ▶ OUDERS Warm gezinsklimaat is een belangrijke beschermende factor. 			
<ul style="list-style-type: none"> ▶ HUISARTSEN zijn belangrijk vooral voor specifieke groepen jongeren bv Antilliaanse meiden. 			
<ul style="list-style-type: none"> ▶ INTERNET GEBRUIK Internet is een belangrijk kanaal om informatie te verzamelen en veel gebruikt door jongeren voor flirten en aanzienlijk deel om te daten. 			
<ul style="list-style-type: none"> ▶ DOORLOPENDE LIJN voorlichting en voorzieningen is belangrijk. ▶ Start seksuele vorming in het basisonderwijs. 			
<p>Voorzieningen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Jongeren weten afgezien van de huisarts vaak niet waar ze naar toe kunnen als ze te maken hebben met soa, ongeplande zwangerschap, anticonceptievragen etc. 			
<p>Media</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Jongeren rapporteren online seks. ▶ Er wordt veel gechat en gmsn-t rond relaties en seksualiteit. ▶ Televisie is een belangrijk informatie-kanaal. 	<p>Bouman E&E Development</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Tips voor scripts. ▶ Databank met interessante cases en ideeën voor het dramatiseren van inhoudelijke thema's. ▶ Als pilotproject zijn er twee voorbeeld-cases uitgewerkt waaronder een item over chlamydia voor Soa Aids Nederland. 		

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
	<p>Break Out!/RNG</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Schrijven van twee columns, beantwoorden van vragen over lichaam, relaties en seks. <p>Radio 538</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Vragen van luisteraars worden beantwoord in het programma van Dennis Ruyer elke maandag-donderdag van 19.00-21.00 uur. Luisteraars kunnen deze vragen stellen via de speciale internetpagina van Radio Erotica op www.radio538.nl. 		
	<p>Bouman E&E Development</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Find Out: 24-delige televisieserie over seks, drugs en alcohol, een scholentour, een website en een DVD. wordt vanaf begin januari uitgezonden op muziekkzender The Box. ▶ In 24 afleveringen van de nieuwe televisieserie Find Out gaan jongeren op zoek naar antwoorden op vragen die hen bezig houden. 		
<p>Kennis en informatie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Kennisgrek soa/hiv. ▶ Behoefte aan info over hoe seks leuker en lekkerder te maken. 			
<p>Pil- en condoomgebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Jongens vinden condoomgebruik vervelend. ▶ Nauwelijks gebruik van andere anticonceptie middelen dan pil en condoom. 			

THEMA	HUIDIGE ACTIVITEITEN	NIEUWE ACTIVITEITEN	SAMENWERKINGSPARTNERS
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Anale seks en condoomgebruik. ▶ Orale seks en condoomgebruik. ▶ Bij christelijke jongeren die veel waarde hechten aan geloof, is de eerste geslachts-gemeenschap vaker onbeschermd. 			
<p>Gender</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Sekuele problemen, disfuncties. ▶ Ongewenste zwangerschappen. ▶ Weinig communicatie met sekspartner. ▶ Interactiecompetentie. 			
<p>Soa en Hiv testen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Laag percentage jongeren laat zich testen. ▶ Meiden doen meer aan soa/hiv-testen dan jongens. 		<p>Fancy</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Bevindingen van het onderzoek meenemen in de antwoorden op de Vrijen en Jij pagina's en in de Hi-verhalen. ▶ Op korte termijn weer een artikel aan soa. 	

